

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
YÜKSEKÖĞRETİM ARAŞTIRMALARI BİLİM DALI**

**SAKARYA ÜNİVERSİTESİNDEKİ ULUSLARARASI
ÖĞRENCİLERİN SORUNLARI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ŞERİFE TAYLAN

DANIŞMAN

DOÇ. DR. MUSTAFA BAYRAKCI

HAZİRAN 2019

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
YÜKSEKÖĞRETİM ARAŞTIRMALARI BİLİM DALI**

**SAKARYA ÜNİVERSİTESİNDEKİ ULUSLARARASI
ÖĞRENCİLERİN SORUNLARI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ŞERİFE TAYLAN

DANIŞMAN

DOÇ. DR. MUSTAFA BAYRAKCI

HAZİRAN 2019

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu, akademik ve etik kuralları gözeterek çalıştığımı ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt ederim.

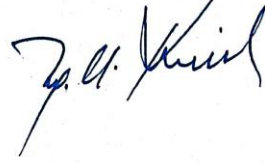
İmza

Şerife TAYLAN

JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI

'Sakarya Üniversitesindeki Uluslararası Öğrencilerin Sorunları' başlıklı bu yüksek lisans/doktora tezi, Yükseköğretim Araştırmaları Bilim Dalında hazırlanmış ve jürimiz tarafından kabul edilmiştir.

Başkan Prof. Dr. Yahya Mustafa KESKİN (İmza)

Üye Dr. Öğr. Üyesi M. Ali HAMEDOĞLU (İmza)

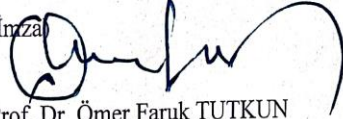
Üye Doç. Dr. Mustafa BAYRAKÇI (İmza)

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

20/06/2019

(İmza)

Prof. Dr. Ömer Faruk TUTKUN

Enstitü Müdürü

ÖN SÖZ VE TEŞEKKÜR

Yüksek Lisans Eğitimimde; tez ve makale çalışmalarında bilgisini benimle paylaşan, desteğini esirgemeyen, görüşlerinden faydalandığım tez danışmanım Doç. Dr. Mustafa BAYRAKCI'ya;

Tez sürecinde destek ve bilgisini esirgemeyen; eşim Doç. Dr. Hasan Hüseyin TAYLAN'a ve Arş. Gör. Murat TOPAL'a

Çok teşekkürler...

Bu çalışmamın faydalı olması ümidi ve dileğiyle.

Şerife TAYLAN

ÖZET

SAKARYA ÜNİVERSİTESİNDEKİ ULUSLARARASI ÖĞRENCİLERİN SORUNLARI

Taylan, Şerife

Yüksek Lisans Tezi, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı,

Yükseköğretim Araştırmaları Bilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. Mustafa BAYRAKCI

Haziran, 2019. xviii + 143 Sayfa.

Bu araştırmanın amacı, Sakarya Üniversitesinde öğrenim gören uluslararası öğrencilerin eğitimsel, sosyal, kültürel ve ekonomik sorunları ile bu sorunları etkileyen faktörleri incelenmektir. Araştırmada, uluslararası öğrencilerin sosyal, ekonomik ve kültürel sorunlarını tespit etmek amacıyla hazırlanan soru formu yardımıyla 2018 yılında Sakarya Üniversitesindeki 370 uluslararası öğrenciden veri toplanmıştır. Araştırma, tarama modelinde yürütülmüş nicel bir çalışmadır. Elde edilen veriler frekans, karşılaştırmalı tablolar ve ortalamalar gibi betimleyici istatistikler, hipotez testleri ise ki-kare fark testiyle analiz edilip yorumlanmıştır.

Araştırma sonuçlarına göre, Sakarya Üniversitesi'nde okuyan uluslararası öğrencilerin üçte ikisi lisans öğrencisidir. Uluslararası öğrenciler, en çok sırasıyla Asya, Afrika, Türki Cumhuriyetler ve Balkan ülkelerinden gelen öğrencilerden oluşmaktadır. Sakarya'daki uluslararası öğrencilerin Türkiye'de yaşadığı en önemli sıkıntılar sırasıyla dil sorunları, eğitim ve akademik sorunlar, kültürel sorunlar, ayrımcılığa maruz kalma ve ekonomik sorunlardır. Psiko-sosyal sorunlar ve kişisel gelişim-serbest zaman değerlendirme alanları en az sorun yaşanan alanlardır. Cinsiyete göre uluslararası öğrencilerin Sakarya'da yaşadığı sorunlar istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir. Öğrenim görülen programa göre uluslararası öğrencilerin yaşadığı sorunlar istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermektedir. Kalma yılına göre öğrencilerin yaşadığı sorunlar istatistiksel olarak

anlamly bir farklılık göstermektedir. Türkçe düzeyine göre öğrencilerin yaşadığı sorunlar istatistiksel olarak anlamly bir farklılık göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Uluslararası ğrenciler, dil ve iletişim sorunları, eğitim ve akademik sorunlar, ayrımcılık, psiko-sosyal sorunlar, barınma sorunları

ABSTRACT

PROBLEMS OF INTERNATIONAL STUDENTS IN SAKARYA UNIVERSITY

Taylan, Şerife

Master Thesis, Department of Educational Sciences, Higher Education Research

Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Mustafa BAYRAKCI

June, 2019. xviii + 143 pages.

The aim of this study is to examine the problems of international students concerning social problems, education problems, cultural problems and economic problems and factors causing these problems. In the study, data were collected from 370 international students in Sakarya University in 2018 with the help of a questionnaire prepared to determine the social, economic and cultural problems of international students. The research is a quantitative study carried out in the survey model. The data were analyzed by using descriptive statistics such as frequency, comparative tables and means, and hypothesis-check were analyzed and interpreted by chi-square difference test.

According to the results, two-thirds of international students studying at Sakarya University were undergraduate students. International students consist of students from Asia, Africa, Turkic Republics and Balkan countries, respectively. The most important problems that international students live in Turkey in Sakarya, language issues, education and academic problems, cultural problems, exposure to discrimination and economic problems. Psycho-social problems and personal development-free time assessment areas were the least problematic areas. The problems of international students that studying in Sakarya show a statistically significant difference according to gender. The problems experienced by international students show a statistically significant difference according to the department. The problems experienced by the students according to the year of stay

show a statistically significant difference. The problems experienced by the students according to the Turkish level show a statistically significant difference.

Keywords: International students, language and communication problems, education and academic problems, discrimination, psycho-social problems, housing problems.

İÇİNDEKİLER

Bildirim	iv
Jüri Üyelerinin İmza Sayfası	v
Önsöz ve Teşekkür	vi
Özet	vii
Abstract	ix
İçindekiler	xi
Şekiller Listesi.....	xv
1. Bölüm, Giriş.....	1
1.1 Araştırmanın Konusu	4
1.2 Araştırmanın Problemi	4
1.3 Araştırmanın Alt Problemleri.....	4
1.3 Araştırmanın Önemi	5
2. Bölüm, Kavramsal Çerçeve	6
2.1 Yükseköğretimde Küreselleşme ve Uluslararasılaşma	6
2.1.1 Yükseköğretimde Uluslararasılaşma.....	6
2.1.1.1 Uluslararasılaşmanın Zorlukları.....	9
2.1.1.1 Uluslararasılaşmanın Önemi	10
2.1.2 Yükseköğretimde Küreselleşme.....	12
2.2 Yükseköğretimde Uluslararası Öğrenciler ve Yeni Gelişmeler.....	15

2.2.1 Dünyada Tarihsel Süreçle Uluslararası Öğrenciler.....	16
2.2.2 Dünyada Öğrenci Hareketliliği Tanımı.....	17
2.2.3 Dünyada Uluslararası Öğrenci Hareketliliği.....	18
2.2.3.1 Avrupa Birliği ve Uluslararası Öğrenci Hareketliliği	18
2.2.4 Dünyada Öğrenci Hareketliliğinde Bölgeler ve Ülkeler.....	20
2.2.4.1 Uluslararası Eğitimde Kaynak Bölgeler ve Ülkeler.....	20
2.2.4.2 Uluslararası Eğitimde OECD Ülkeleri ve Küresel Denge	21
2.2.4.3 Dünyada Uluslararası Eğitimde Öne Çıkan Ülkeler	22
2.3 Türkiye’de Uluslararasılaşma Gelişmeleri.....	24
2.3.1 Türkiye’de Uluslararası Öğrencilerle İlgili Genel Durum	24
2.3.2 Türkiye’de Yükseköğretimin Değişimi.....	28
2.3.3 Türkiye’de Yükseköğretim Kurumları ve Uluslararası Eğitim.....	30
2.3.4 Türkiye’de Uluslararası Öğrenciler ile İlgili Kurum ve Kuruluşların Faaliyetleri. 34	
2.3.4.1 Devlet Kurum ve Kuruluşların Faaliyetleri.....	34
2.3.4.2 Özel Kurum ve Kuruluşların Faaliyetleri.....	39
2.4 Uluslararası Öğrencilerin Sorunları	47
2.4.1 Yaşama Uyum Sağlama	47
2.4.2 Akademik Zorluklar ve Dil Bariyeri	49
2.4.3 Sosyal Zorluklar	52
2.4.4 Ayrımcılık	54
2.4.5 Kültür Şoku, Adaptasyon ve Kültürel Sorunlar	56

2.4.6 Ekonomik Zorluklar	58
2.4.7 Psikososyal Sorunlar	60
3. Bölüm, Yöntem	62
3.1 Araştırmanın Modeli	62
3.2 Evren ve Örneklem	62
3.3 Veri Toplama Araçları	70
3.4 Veri Toplama Süreci	70
3.5 Verilerin Çözümlemesi	71
4. Bölüm, Bulgular	72
4.1 Uluslararası Öğrencilerin Genel Özellikleri.....	72
4.2 Dil ve İletişim Sorunları.....	75
4.3 Eğitim ve Akademik Sorunları.....	84
4.4 Kültürel Konular ve Sorunlar.....	93
4.5 Sağlık ve Psiko-Sosyal Sorunları.....	97
4.6 Gündelik Aktiviteler ve Serbest Zaman Değerlendirme.....	103
4.7 Barınma Sorunları	105
4.8 Dışlanma ve Ayrımcılığa Uğrama	109
4.9 Yaşanan Genel Sorunlar.....	115
5. Bölüm, Sonuç, Tartışma ve Öneriler	120
5.1 Uluslararası Öğrencilerin Genel Özellikleri	120
5.2 Dil Özellikleri	121

5.3 Eğitim Sorunları	122
5.4 Sosyo-Kültürel Sorunlar	124
5.5 Sağlık ve Psiko-Sosyal Sorunları.....	125
5.6 Gündelik Aktiviteler ve Serbest Zaman Değerlendirme.....	125
5.7 Barınma Sorunları	126
5.8 Dışlanma ve Ayrımcılığa Uğrama	127
5.9 Yaşanan Genel Sorunlar.....	128
Kaynakça.....	129
Ekler	133
Özgeçmiş ve İletişim Bilgisi	143

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Sakarya Üniversitesindeki Uluslararası Öğrencilerin Sayıları	63
Tablo 2. Örnekleme Dâhil Uluslararası Öğrencilerin Yaşadığı Ülkeler	67
Tablo 3. Uluslararası Öğrencilerin Yaşadığı Coğrafyalar.....	72
Tablo 4. Türkiye’de ve Sakarya’da Yaşadığı Yıl.....	73
Tablo 5. Öğrencilerin Demografik Özellikleri.....	73
Tablo 6. Gelir Durumu.....	74
Tablo 7. Gelirin Yeterliliği.....	75
Tablo 8. Türkçe Konuşma ve Anlama Düzeyi.....	75
Tablo 9. Gündelik Yaşamda Türkçe Kullanma Yeterliliği	76
Tablo 10. Okulda ya da Sosyal Çevrede Türkçe Kullanım Zorluğu.....	76
Tablo 11. Türkçe Olan Bölüm Derslerini Anlama Durumu	77
Tablo 12. Coğrafi Bölge ile Türkçe Kullanım Zorluğu İlişkisi	78
Tablo 13. Cinsiyet ile Türkçe Kullanım Durumu İlişkisi	79
Tablo 14. Öğrenim Gördüğü Programa Göre Türkçe Kullanımı Karşılaştırılması ...	80
Tablo 15. Kalma Yılına Göre Türkçe Düzeyi Karşılaştırması.....	81
Tablo 16. Kalma Yılına Göre Türkçe Kullanımı Karşılaştırılması.....	82
Tablo 17. Türkçeyi Kullanma Düzeyine Göre Türkçe Kullanım Sorunlarının Karşılaştırılması	83
Tablo 18. Yükseköğretim Programı.....	84
Tablo 19. Öğrenim Gördüğü Fakülte/Yüksekokul	84

Tablo 20. Coğrafi Bölgeye Göre Türkiye Tercihi Karşılaştırması	85
Tablo 21. Cinsiyete Göre Türkiye Tercihi Karşılaştırması	86
Tablo 22. Yıl Kaybı Durumu	87
Tablo 23. Yıl Kaybı Nedenleri.....	88
Tablo 24. Yıl Kaybı Durumu	88
Tablo 25. Okul Ortamında Karşılaşılan Güçlükler	89
Tablo 26. Cinsiyete Göre Okul Ortamında Karşılaşılan Güçlükler	90
Tablo 27. Türkçeyi Kullanma Düzeyine Göre Eğitim Sürecindeki Zorlukların Karşılaştırılması	91
Tablo 28. Uluslararası Öğrencilere Sunulan Eğitim-Öğretim İmkânlar	92
Tablo 29. Coğrafi Bölgeye Göre Uluslararası Öğrencilere Sunulan Eğitim-Öğretim İmkânların Değerlendirilmesi	92
Tablo 30. Coğrafi Bölgeye Göre Uluslararası Öğrencilere Sunulan Eğitim-Öğretim İmkânların Değerlendirilmesi	93
Tablo 31. Türk Kültürü ile Kendi Kültürleri Arasındaki Yakınlık	93
Tablo 32. Kültürel Farklılıklardan Kaynaklanan En Önemli Sorunlar	94
Tablo 33. Kültürel Farklılıklardan Kaynaklanan En Önemli Sorunlar	95
Tablo 34. Coğrafi Bölge ve Kültürel Farklılık Algısı Karşılaştırması.....	96
Tablo 35. Türkçeyi Kullanma Düzeyine Göre Kültürel Mesafe Algısı Karşılaştırması	
Tablo 36. Sağlık Kuruluşlarına Gitme Endişesi.....	97
Tablo 37. Sağlık Kuruluşuna Gitme Durumu	97
Tablo 38. Sağlık Hizmetlerinden Yararlananların Sorunlarının Çözümü.....	98

Tablo 39. Türkiye’de Eğitim-Öğretim Sürecindeki Psiko-Sosyal Sorunlar	99
Tablo 40. Cinsiyete göre Türkiye’de Eğitim-Öğretim Sürecindeki Psiko-Sosyal Sorunlar	100
Tablo 41. Kalma Yılına Göre Aile Hasreti Karşılaştırması	101
Tablo 42. Türkçeyi Kullanma Düzeyine Göre İletişim Sorunu Karşılaştırması.....	102
Tablo 43. Türkçeyi Kullanma Düzeyine Göre Düşünceyi İfade Sorunu Karşılaştırması.....	102
Tablo 44. Uluslararası Öğrencilerin Gündelik Yaşam Alışkanlıkları	103
Tablo 45. Cinsiyete Göre Gündelik Yaşam Alışkanlıklarının Karşılaştırılması.....	104
Tablo 46. Barınma Durumu	105
Tablo 47. Barınma Durumu	106
Tablo 48. Coğrafi Bölge ve Kalınan Yer Karşılaştırması	107
Tablo 49. Kalma Yılı ile Nerede Kalıyorsunuz? Arasındaki Ki Kare Tablosu	108
Tablo 50. Cinsiyete Göre Barınma Sorunu Karşılaştırılması.....	108
Tablo 51. Ayrımcılığa Maruz Kalma Durumu.....	109
Tablo 52. Ayrımcılık Uygulayanlar	110
Tablo 53. Cinsiyete Göre Ayrımcılık Uygulayanlar Algısının Karşılaştırılması.....	110
Tablo 54. Algılanan Ayrımcılık Nedenleri	111
Tablo 55. Cinsiyete Göre Ayrımcılık Uygulayanlar Algısının Karşılaştırılması.....	112

Tablo 56. Coğrafi Bölge ve Algılanan Ayrımcılık İlişkisi.....	112
Tablo 57. Coğrafi Bölge ve Algılanan Ayrımcılık Nedenleri İlişkisi.....	113
Tablo 58. Türkçeyi Kullanma Düzeyine Göre Dile Dayalı Ayrımcılık Karşılaştırması.....	114
Tablo 59. Türkiye’de Yaşadıkları En Önemli Sıkıntılar.....	115
Tablo 60. Cinsiyete Göre Yaşanan Sorunlar Karşılaştırılması	116
Tablo 61. Öğrenim Görülen Program Göre Yaşanan Sorunların Karşılaştırılması .	117
Tablo 62. Kalma Yılına Göre ile Yaşanan Sorunlar Karşılaştırması	118
Tablo 63. Dil Yeterliliğine Göre Yaşanan Sorunlar Karşılaştırması	119

BÖLÜM I

GİRİŞ

Küreselleşme süreciyle birlikte dünya genelinde birçok sektörde olduğu gibi eğitimde de özellikle de yükseköğretimde birçok değişim meydana gelmektedir. Yükseköğretimde meydana gelen değişimlerden biri de üniversitelerin uluslararasılaşması; farklı ülkelerden gelen uluslararası öğrenci ve öğretim elemanlarını kapılarını açmasıdır. Her geçen zaman küreselleşmenin ve değişimin doğasına uygun biçimde üniversiteler, uluslararasılaşmaya; farklı ülkelerden gelecek uluslararası öğrencilere kapılarını açmaya; bir nevi bu alanda rekabete ve küresel roller üstlenmeye zorlanmaktadır.

Artık dünyanın çoğu ülkesindeki üniversitelerde dünyanın birçok farklı ülkesinden öğrenci öğrenim görmektedir. Önümüzdeki yıllarda da tüm dünyada üniversitelerde uluslararasılaşmanın hızlanarak devam edeceği öngörülmekte gerek kısa dönemli öğrenci hareketliliği gerek uzun dönemli öğrenci hareketliliği gerekse farklı ülkelerdeki üniversitelerin oluşturdukları ortak diploma programları da dâhil olmak üzere uluslararası yükseköğretimin çok daha yaygınlaşması ve kendi ülkesi dışında bir kampüste bir diploma programına kayıtlı uluslararası öğrenci sayısının giderek artması beklenmektedir.

1970'lerde dünyada yaklaşık 800 bin olan uluslararası öğrenci sayısı 2012 yılı itibariyle 4 milyona ulaşmış olup, bu rakamın 2020 yılında 8 milyona çıkması beklenmektedir (UNESCO, 2014; Kalkınma Bakanlığı Raporu, 2014). Türkiye'de ise uluslararası öğrencilerin macerası, ilk defa 1981 yılında yabancı uyruklu öğrenci (YÖS) sınavı ile başlamıştır. Türk yükseköğretiminde 1983'te 5.378 olan

yurtdışından gelen öğrenci sayısı, 1990'lı yılların başında 8 binlerde, 2000'lerin başında 17 binlerde, 2010'lu yılların başındaysa 43 binlere; YÖK'ün 2014 yılı verilerine göre de 55 bine ulaşmış; 1981 yılında uygulamaya konan yabancı uyruklu öğrenci sınavı ile başlayan uluslararası öğrencileri Türkiye'ye çekme süreci, farklı programlar ve burs imkânlarıyla desteklenerek gelişmektedir (Çetinsaya, 2014: 151; Günay, 2014).

Tüm dünyadaki uluslararası öğrencilerin sadece yüzde 1 civarında bir kısmının ülkemizde eğitim-öğretim görmesi, Türkiye'nin uluslararası yükseköğretim sektöründen aldığı payın yetersizliğini ortaya koymaktadır. Türkiye, uluslararası öğrenci payını artırabilmek amacıyla uluslararası öğrencilerle ilgili başta burs artışı olmak üzere bir dizi yasal ve idari düzenlemeler yapılmış; en önemlisi de Yükseköğretim Kurulu'nun 2010 tarihinde daha önceden merkezi ve zorunlu halde bulunan Yabancı Uyruklu Öğrenci Sınavı'nı (YÖS) kaldırarak uluslararası öğrenci artışı hedeflenmiştir (Çetinsaya, 2014). Türkiye'de yükseköğretim sistemi özellikle son yıllarda artan bir hızda uluslararasılaşmaya başlamıştır.

Türkiye, yükseköğretim alanında son yıllarda uluslararasılaşma açısından artan bir biçimde genişlemeye tanık olmaktadır. Uluslararasılaşmadaki sıçramanın en önemli göstergelerinden olan yükseköğretim sistemindeki gerek kısa dönemli gerekse uzun dönemli, yine gerek lisans gerekse lisansüstü (yüksek lisans, doktora) amaçlı yurtdışından öğrencilerin öğrenim görmek amaçlı gelmesidir (Özer, 2012: 10-11). 2922 sayılı Türkiye'de Öğrenim Gören Yabancı Uyruklu Öğrencilere İlişkin Kanuna göre "Uluslararası öğrenci" genellikle "her derece ve daldaki eğitim kuramlarında öğrenim gören veya Türkçe kurslarına katılan T.C. uyruğunda bulunmayan kişi" olarak tanımlanmaktadır (<http://digm.meb.gov>). 2017-2018 eğitim ve öğretim yılı itibariyle Türk yükseköğretiminde yaklaşık 125,138 uluslararası öğrenci bulunmaktadır.

Bu kadar artan sayıdaki uluslararası öğrencinin özellikle de Türkiye coğrafyasına, kültürüne, diline ve eğitim sistemine yabancı olan öğrencilerin çok çeşitli sorunlar yaşamaktadır. Yaşanan sorunlarla ilgili literatürde birçok çalışma bulunmaktadır.

Genelde farklı ülkelerdeki ve Türkiye'deki uluslararası öğrencilerin en çok yaşadığı

sorunlar; uyum sorunları ve uyum sorununa eşlik eden stres (Çelik, 2008); Türkçeyi yeterli derecede kullanamama ve maddi sorunlar gibi problemlerden dolayı akademik başarılarının düşüklüğü (Kılıçlar vd., 2012); uyumsuzluk, yalnızlık, çekingenlik gibi psikolojik sorunlar ve kültürel şok ve sosyo-kültürel uyum Biggs, 1999; Furnham, 1997; Lewins, 1990; Tomich ve ark., 2000; Yang, 2006'den akt. Kıroğlu, Kesten ve Elma, 2010: 27); maddi nitelikteki sorunlar, sağlık, barınma, ulaşım, yemek ve vatan hasreti gibi sorunlar (Deressa ve Beavers, 1988; Arubayi, 1980; Güçlü, 1996; Sandhu ve Asrabadi, 1994'ten akt. Kıroğlu, Kesten ve Elma, 2010: 27). Genelde gerek dünyada gerekse Türkiye özelinde uluslararası öğrencilerin sorunları; kısaca stres, kaygı, yalnızlık, uyumsuzluk gibi psikolojik sorunlar; sağlık sorunları, eğitim sorunları, ayrımcılık ve barınma gibi sosyal sorunlar; kültürel uyum ve şok, yemek, kültürel farklılıkları, dil ve iletişim sorunları gibi kültürel; ulaşım, maddi yoksunluk ve yetersizlik gibi ekonomik sorunlar olarak ele alınabilir.

2014-2015 eğitim ve öğretim yılında Sakarya Üniversitesinde 2186 uluslararası öğrenci varken; 2017-2018 yılı eğitim ve öğretim yılında Sakarya Üniversitesinde öğrenim gören uluslararası öğrenci sayısı toplam 3305'tir. Özellikle Suriyeli öğrencilerin sayılarındaki artışla birlikte her geçen yıl Sakarya Üniversitesinde öğrenci sayılarında artış meydana gelmektedir. Sakarya Üniversitesindeki öğrencilerle ilgili bilimsel çalışmalar çok azdır. Nadir olan çalışmalardan biri de Güleç ve İnce'nin (2013) araştırmasıdır. Sakarya Üniversitesi dil merkezindeki uluslararası öğrenciler üzerinde yaptıkları çalışmada, öğrencilerin yeme-içme, eğlenme ve sosyal ortamlarda yer alma gibi günlük yaşama ilişkin temel etkinliklerde büyük bir sıkıntı yaşamadıkları; eğlence anlayışının anlaşılması ile sosyal ortamlara girme konusunda çekilen sıkıntı yaşadıkları tespit edilmiştir. Özellikle sosyal ortamlara girme ve çıkma konusunda yabancı öğrencilerle Türk soylu öğrenciler arasında yabancı öğrencilerin aleyhine anlamlı bir fark çıkması, dil öğretimine dair planlama yaparken bu durumun göz önünde bulundurulması sonucunu ortaya çıkarmaktadır.

1.1 ARAŞTIRMANIN KONUSU

Bu araŐtirmannn temel konusu da Türk yükseköğretimindeki uluslararası öğrencilerin sosyal, kültürel ve ekonomik sorunlarıdır. Türkiye’deki yükseköğretime temsilen de Sakarya niversitesinde ğrenim gören uluslararası öğrencilerin dil sorunu ve iletişim sorunları, eğitim ve akademik sorunları, kültürel ve uyum sorunları, dışlanma ve ayrımcılığa uğrama, sağlık ve psiko-sosyal sorunları, barınma sorunları ve ekonomik sorunları ve sorunları etkileyen faktörler konu edinilmiŐtir.

1.2 ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ

Araştırmaya özgü problem cümlesi ise konudan hareketle ise Şu Şekilde geliştirilmiştir: ‘‘Sakarya niversitesinde ğrenim gören uluslararası öğrencilerin yaşadıkları eğitimsel, sosyal, kültürel ve ekonomik sorunlar nelerdir?’’

1.3 ARAŞTIRMANIN ALT PROBLEMLERİ

Bu araŐtirmannn genel amacı dnyannn farklı coğrafya ve kültür atlaslardan Sakarya niversitesine yükseköğrenim görmek için gelen uluslararası öğrencilerin yaşadıkları eğitimsel, sosyal, kültürel ve ekonomik sorunların ve bu sorunları etkileyen faktörlerin ortaya konulması amaçlanmaktadır.

Bu temel amaç doğrultusunda alt problemler aşağıda verilmiştir:

1. Sakarya niversitesinde yükseköğrenim gören uluslararası öğrencilerin yaşadıkları;

a) eğitimsel b) sosyal ve kültürel c) ekonomik sorunlar nelerdir?

2. Sakarya Üniversitesinde yükseköğrenim gören uluslararası öğrencilerin yaşadıkları eğitimsel, sosyal, kültürel ve ekonomik sorunlar;

a) coğrafi yakınlığa b) kültürel yakınlığa c) Türkiye’de kalma yılına ve d) cinsiyete göre anlamlı olarak farklılaşmakta mıdır?

1.4 ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Son yıllarda Türkiye’deki üniversitelere farklı ülkelerden uluslararası öğrencilerin yoğun ilgisi giderek bölgesel gücünü arttırmakta; ekonomik kazançlar sağlamakta, ülkenin kültürünü uluslararası öğrencilere aktarım fırsatı bulunmakta; ülkeler arası sosyal, kültürel ve ekonomik ilişkiler kurmasına fırsat vermektedir. Türkiye’nin bu çekim rolünü sürdürebilmesi için yurtdışından gelen öğrencilerin memnuniyetlerinin artırılması oldukça önemli bir konudur. Memnuniyetlerini artırmanın en önemli yollarından birisi de uluslararası öğrencilerin yaşadığı sorunların tespiti, sorunların çözümüne ilişkin iyileştirmelerin yapılmasıdır. Bu araştırmayla Sakarya Üniversitesindeki uluslararası öğrencilerin sorunlarını tespit edip, ilgili kurumlara veri sağlayıp önerilerde bulunmak oldukça önemlidir. Ayrıca bu çalışmayla diğer üniversitelerdeki uluslararası öğrencilerin sorunlarının tespiti noktasında da önemli bir veri sağlayacağı düşünülmektedir. Son olarak da yurtdışından yükseköğrenim amaçlı ülkemize gelen öğrencilerin sayısının artışına mukabil bu alandaki araştırmaların sayısının azlığı nedeniyle yapılacak bu çalışmayla literatürde önemli bir boşluğu dolduracaktır. Çünkü sorunların tespiti ve iyi analiz edilmesi, doğacak başka sorunların önceden müdahale edilmesinde, önlenmesinde merkezi bir rol üstlenmektedir.

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. YÜKSEKÖĞRETİMDE KÜRESELLEŞME VE ULUSLARARASILAŞMA

Yükseköğretim, öğrencilerin lise hayatından sonra eğitimlerine devam ettikleri önemli basamaktır. Bu basamakta bireyler gerekli alansal eğitimi alarak alanlarında uzman bireyler olarak çıkmakta ve iş hayatına katılmaktadır. Bu yüzden ki yükseköğretimde yapılacak her adım önemlidir. Yükseköğretimin uluslararasılaştırılması ise ülkenin eğitimi için ve eğitimin millileşmesi adına dikkat çekmektedir. Küreselleşme ise uluslararasılaşmanın bir diğer boyutudur.

2.1.1. Yükseköğretimde Uluslararasılaşma

Uluslararasılaşma, “kurumların faaliyetlerini ulusal sınırların dışına yayması” olarak nitelendirilebilmektedir. Uluslararasılaşma, tüm dünyada günümüzdeki ve ileri tarihteki yükseköğretimin ana bir etkeni durumunu almıştır. Küreselleşmenin yükseköğretim dünyasına etkileri birden fazladır. Bu aşamada, kurumlar arası ilişkiler çoğalmakta ve üniversiteler daha fazla uluslararasılaşmaktadır (Çetinsaya’dan akt: Zerengök, 2016: 15).

Maringe ve Foskett, uluslararasılaşmayı “üniversite” sözcüğünün bile “universal” yani evrensel düşüncüyü içinde barındırdığından bahsetmiş ancak tüm dünyada küreselleşmenin ardından üniversiteler gibi birçok kurumun hem gelişmelere ayak

uydurmak hem de küreselleşmenin artan taleplerini karşılamak için uluslararasılaşma yolunda hızlı adımlarla ilerlediğine değinmiştir (Akt. Musaoğlu, 2016:5).

Günümüzde ise Erdoğan yükseköğretimde uluslararasılaşmadan bahsedebilmek için bu kavramın öğretimin tüm parçalarında hissedilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Diğer bir deyişle, uluslararası olma düşüncesi üniversitelerin öğretim programlarını, diploma geçerliliklerini, öğrencisini ve öğretim elemanlarını kapsar (Musaoğlu, 2016: 5).

Yukarıda bahsedilen görüşlerle genel bir tanımlama yapacak olursak küreselleşme ile uluslararasılaşma aynı kavramlar olmasıyla beraber ülkede bulunan üniversitelerin ülke dışına açılmaları olarak tanımlanabilmektedir. Musaoğlu'nun (2016) da bahsettiği gibi üniversitenin öğretim elemanlarından diploma geçerliliğine kadar olan çok kapsamlı bir yapıdır.

Erdoğan'a benzer bir görüş Çetiner, Gündoğan ve Özgüven tarafından kaydedilmiştir. Araştırmacılar uluslararası bir üniversitenin misyonlarının altı boyuta dayandırılması gerektiğini belirtmişlerdir: “uluslararasılaşmış yükseköğretim, kültürlerarası yeterlilik, evrensellik ile bütünleşme, disiplinler arası programlar, sivil katılım ve geniş kapsamlı mükemmellik”. *Uluslararasılaşmış yükseköğretim* uluslararası öğrencilere ek olarak hem akademik hem de idari personelde farklı ülkelerden gelen kişilere yer vermek olarak tanımlanabilmektedir. *Kültürlerarası yeterlilik* ise daha çok dil ve kişiler arası iletişim ile ilgilidir. Eğer bir kişi farklı ülkeden gelen başka bir kişinin dediğini anlıyor ve onların kültürlerini kendi çerçevelerinde anlamaya çalışıyor ise bu anlamda yeterli sayılabilmektedir. Bu bağlamda öğrencilerin yeterliliğini artırmak adına üniversitelerin programlarına kültürlerarası iletişimi artırmaya yönelik dersler veya ders dışı aktiviteler eklenebilir. *Evrensellik ile bütünleşme* öğrencilerin birbirlerine karşı daha toleranslı, daha anlayışlı olması anlamına gelmektedir. Öğrencilerin paylaştıkları kampüs içerisinde daha hoşgörülü olmalarını sağlayacak dersler veya hizmetler ihtiyaç olması durumunda üniversiteler tarafından sağlanabilmektedir. Bir diğer boyut olan *disiplinlerarası programlar* öğrencilerin küresel pazarda yer bulabilmeleri ve başarılı olabilmeleri için anahtar nokta olarak görülebilir çünkü sadece yerel ve bir programa ait gereksinimleri karşılamış öğrenciler bu pazarda zorluk çekebilmektedir. Bunlara

ek olarak uluslararası öğrencilerin çevreye uyumunu artırmak için sanat, spor, liderlik gibi çeşitli konularda ders dışı aktiviteler düzenlenebilir, her bir uluslararası öğrencilerin mezuniyetinden önce en az bu alanların birinde bir projeye katılma gereksinimi konabilir ve böylelikle öğrencilerin *sivil hayata katılımı artırılabilir*. Son boyut olan *geniş kapsamlı mükemmellik* ise en iyi sonuçlara ulaşmak için çeşitli uygulamalar yürürlüğe koymak olarak açıklanabilir. Bu kapsamda akademik, idari ve toplumsal hizmetlerde en iyi sonuçlar hedeflenmektedir. Çetiner, bu boyutların sağlanması halinde üniversitelerin “uluslararası üniversite” kategorisine ulaşabileceğini vurgulamışlardır (Çetiner vd.’den akt: Musaoğlu, 2016: 5-6).

Qiang (2003) yükseköğretimin uluslararası olma boyutunu etkileyen iki genel sebepten bahsetmiştir. Bunlardan birincisi uluslararası öğrencilerin kurumsal geliri ve milli ekonomik çıkarları pozitif etkilemesidir. İkinci sebep ise teknolojik gelişmelerin eğitimin verilmesi üzerindeki etkisi ile milli sınırların ve milli eğitimlerin politikalarının giderek azalması ve eğitimin kaçınılmaz olarak uluslararası bir hal almak zorunda olmasıdır (Qiang’dan akt: Musaoğlu, 2016:7-8).

Eğitimde uluslararasılaşma ise; bir üniversitenin, gayelerine; eğitim, araştırma ve sosyal hizmet faaliyetlerine; uluslararası ve kültürler arası bir boyut katma süreci ve bu süreç doğrultusundaki sistematik ve sürdürülebilir çabalardır. Öğrencileri başka bir ülkede eğitim almaya iten en önemli etkenlerin başında özgüven duygusu, farklı ülkeler ve kültürleri ile tanışma ve bilgi ve tecrübe değişimi arayışı gelmektedir (Sarı’dan akt: Zerengök, 2016: 15-16).

Yükseköğretim sistemlerinin giderek artan biçimde uluslararasılaşması yükseköğretimde gözlenen dönüşümle eşgüdümlü bir hal taşır. Önümüzdeki yıllarda yükseköğretimdeki uluslararasılaşmanın artarak yükseleceği öngörülmektedir. Bu zihniyete uygun şekilde, değişik ülkelerdeki üniversitelerin meydana getirdiği diploma ya da talebelerin birkaç dönem ülkeleri dışında eğitimi gerçekleştiren hareketlilik programları da eklenmek üzere ulus-ötesi yüksek öğretimin daha çok gerçekleştirilmesi ve ülkesi dışında bir üniversitede diploma programına kayıtlı uluslararası öğrencilerin yükselmesi umulmaktadır. OECD’nin yapmış olduğu projeksiyonlar da talebelerin, öğretim elemanlarının ve kurumların hareketliliğini içeren sınır-ötesi yükseköğretim büyüyeceğini ve akademik araştırmalarda

uluslararası iş birliklerinin sayısının yükseleceği tahmin edilmektedir. Söz konusu projeksiyonlara göre, 2030 senesinde Kuzey Amerika uluslararasılaşmada öncülüğünü devam ettirse de Asya ve Avrupa'daki yükseköğretim yapısı da küresel etkilerini giderek yükseltecektir (Çetinsaya, 2014: 29).

Uluslararası öğrenciler farklı kültür ve geçmiş deneyimlerini, yeni geldikleri ortama aktarırlar. Kampüs ortamında diğer yerli öğrencilerle yaşanan bu etkileşim, üniversite içinde hoşgörü ortamını sağlar ve farklı milletler arasındaki önyargıları ortadan kaldırmaya yardımcı olur. Tüm bu etkenler, yükseköğretimi her yönden zenginleştirmek adına katkılar sunmaktadır. Dolayısıyla, uluslararası öğrenciler eğitimin uluslararasılaşması için önemli yapı taşlarından biridir (Zerengök, 2016: 16).

Görüldüğü gibi uluslararasılaşma çok değişik boyutları olan ve çoğu alanda profesyonelleşmeyi isteyen bir olgudur. Bu yüzden farklı yazarlar tarafından farklı şekilde yorumlanmış ve her yazar bu alana bir katkıda bulunmak için yazılar kaleme almıştır. Ülke eğitimi için uluslararasılaşma çok önemlidir ve uluslararasılaşmış bir eğitime sahip ülkede eğitim gören bir gencin eğitim olanakları da buna paralel olarak artacaktır. Ülkemizde de uluslararasılaşma yönünde atılımlar bulunmaktadır ve yapılan çalışmalar devam etmektedir.

2.1.1.1 Uluslararasılaşmanın zorlukları

Uluslararasılaşma etkinlikleri, zorlukları da ortaya çıkarmaktadır. Bu zorlukların en bilineni, diplomaların denkliğidir. Ayrıca, uluslararasılaşmaya göre zorluk seviyesi de farklı yorumlanmaktadır. Örneğin, devletler arası sözleşmelerle açılan programların sıkıntılarıyla ortaklıkla geliştirilen programların sıkıntıları farklılık göstermektedir. Dünya üniversite sistemlerinde ve alakalı uluslararası hukukta, devletlerarası ve uluslararası üniversiteler arasında farklar bulunmaktadır. Bu iki sistem arasındaki fark, devletler arası üniversitelerde temel oyuncuların direk devletler olmasıdır. Diğer şekilde uluslararası üniversitelerde ortaklar devletler, üniversiteler ve diğer kuruluşlar olabilmektedir. Bu değişimin 2 önemli çıktısı

vardır. Birincisi, devletlerarası açılan üniversiteler, uluslararası hukuk kurallarına tabidirler. Uluslararası üniversitelerse ülkelerinin ulusal hukukuna göre faaliyet göstermektedir. İkinci olarak, başarılı uluslararası üniversitelerden ziyade, Avrupa’da şu zamana kadar kurulan devletlerarası üniversite denemelerinden hiçbiri başarılı olmamıştır (Ezell’den akt: Boz vd., 2012: 14-15).

Uluslararasılaşma, yükseköğretimde kalitenin belirleyici sebebi oldukça, ülkeler dünyaca bilinen ve saygın uluslararası yükseköğretim kurumları kurmak için çabalamaktadır. Salmi bu tür kurumlar kurulurken yapılan hataları şu şekilde sıralamaktadır:

- Müfredat ve eğitim programları belirlenmeden fazla sayıda üniversite binaları inşa edilmektedir.
- Bölgesel ve kültürel bağlam ve çevre dikkate alınmadan başka bir ülkede sistematik uygulanan bir yükseköğretim modeli ülkeye uyarlanmaktadır.
- Akademik heyetler ve kurullar, konu hakkında yeterince fikirlerini dile getirememektedir.
- Uzun dönemli finansal sistemler kurulamamaktadır.
- Hedefler yüksekten belirlenmekte ve bu hedeflere kısa zamanda varılması amaçlanmaktadır.
- Yerel akademik kapasiteyi arttırmadan uluslararası akademisyenlere başvurulmaktadır (Salmi’den akt: Boz vd. 2012: 15-16).

2.1.1.2 Uluslararasılaşmanın önemi

Küreselleşme, çoğulcu kurumsal iş birliklerine olanak sağlamaktadır ve yükseköğretim dünyasına etkileri birden fazladır. Bu aşamada, kurumlar arası ilişkiler çoğalmakta ve üniversiteler artan uluslararası özelliklere sahip olmaktadır. Yükseköğretim sosyal refahın yükselmesine ilave bir güç olduğu gibi, ülkelerin

etkileşimleriyle eskiyen bilgi birikimlerini güncellemelerine ve akademik diyalogu çoğaltmalarına katkı sağlamaktadır. Yükseköğretim dünyası yürüttüğü araştırma-geliştirme, sosyal ve teknolojik yenilik faaliyetleriyle uluslararası etkileşim ve değişimi ilerleten bir role sahiptir. Bundan dolayı yükseköğretimde uluslararasılaşmanın manasını, sebeplerini, faydalarını ve kurumsallaşma noksanlıklarından ortaya çıkan risklerini bütün bir şekilde yorumlamak yararlı olacaktır (Çetinsaya, 2014: 141).

OECD'nin 2030'daki dünyada yükseköğretimin geleceğine yönelik yaptığı araştırmasına göre, ilerleyen senelerde belirginleşeceği öngörülen düşüncelere yönelik tespitler aşağıdaki gibi sıralanmaktadır (OECD, 2008, 2009):

- Öğrencilerin, öğretim elemanlarının ve kurumların hareketliliğini kapsayan yükseköğretim büyüyecektir.
- Akademik araştırmalarda uluslararası birliktelikler artacaktır.
- Araştırma kapsamında Asya ve Avrupa'daki yükseköğretim sistemleri küresel etkisini artıracaktır.
- Özel finansmanın payıyla performansa dayalı yatırımlar artacaktır.
- Özel ve sınır ötesi yükseköğretimin yaygınlığı ilerledikçe, kalitenin de önemi yükselecektir. (Akt: Çetinsaya, 2014: 142).

İlerideki 20 yılda yükseköğretimin dünyada karşılaşacağı temel sorunları meydana çıkarmayı amaçlayan araştırma, yükseköğretim sahasının kurumsal açıdan bütün olarak küreselleşmeyeceğini, artan uluslararasılaşmanın kuvvetli bir düşüncesini şekline bürüneceğini söylemektedir (OECD, 2009'den akt: Çetinsaya, 2014: 142).

Yükseköğretimin uluslararasılaşmasının beşeri ve ekonomik sebepleri bulunmaktadır. Bu aşamanın yükseköğretimin paydaşı olan öğrenciler, akademisyenler ve toplumsal gruplar bakımından birtakım çıktıları vardır. Öğrenciler, akademisyenler ve farklı sosyal çevreler bakımından yükseköğretimin uluslararasılaşması sosyal, kültürel ve ekonomik hareketliliklerle iç içe geçen bir özelliği bulunmaktadır. Bu zihniyetin ülkemiz yükseköğretim kurumlarının faal, aktif

ve yüksek özellikli biçimde işleyebilmesi için yorumlanması ve yükseköğretim stratejilerinin bu eksende meydana gelebilecek riskleri de kontrol edebilecek şekilde yapılandırılması zorunludur. Uluslararası öğrenciler, kaynaklarını bireysel olarak meydana getiren ve yükseköğretime ait kamu kaynaklarının azaldığı bazı ülkelerdeki üniversiteler için önemli bir gelir kaynağı olarak düşünülse de uluslararasılaşmanın diğer getirilerinin yanında, bu bakışa dayalı bir yaklaşım noksan olacaktır. Uluslararası özelliği yükselmiş bir yükseköğretim sahası, bir toplumsal anlayış ortamı ve diyalog olanağını mümkün kılacağı için sadece eğitim politikaları açısından değil, uzun dönemli etkileri ve sonuçları ekseninde küresel barış ve refahı desteklemek bakımından da anahtar bir role sahip olacaktır (Çetinsaya, 2014: 142-143).

2.1.2 Yükseköğretimde Küreselleşme

Küreselleşme kavramı ve beraberinde getirdiği yeniliklerin toplumlar üzerindeki birçok etkisinin yanında eğitim üzerinde de etkileri görülmektedir. Artık bireyler aldıkları eğitimleri sadece yerel düzeyde değil uluslararası düzeyde değerlendirmekte ve eğitimlerinin uluslararası düzeyde geçerliliğinin ve yeterliliğinin olmasını istemektedirler. Durum bu olunca eğitim sistemleri de eğitim ve öğretimde verilen bilgilerin evrenselliği, çok boyutluluğu ve çok kültürlülüğü üzerinde önemle durmaktadır. Bireylerin eğitim sistemlerinden değişim adına beklentileri, iş piyasasının mezunlardan beklentilerini yansıtmaktadır. Ekonominin küreselleşmesiyle emek gücünün yeni özelliklere sahip insan talebi değişmekte, dolayısıyla toplumların meslek mekanizması da dönüşmektedir. İş piyasasında uluslararası düzeyde çalışan firmalar, iş birliği ve rekabet içinde oldukları diğer firmalar ile çalışmalarında kendilerine faydalı olabilecek iş gücüne gereksinim duymakta, eğitim kurumlarından da bu beklentilerine uygun işgücü yetiştirmesini beklemektedirler (Coşkunserçe, 2014: 1-2).

Eğitimin artan önemiyle yükselen talebi yerine getirmek, eğitim hizmetlerinden daha yüksek payda sahibi olma gayesiyle uluslararası sahada artan rekabete küreselleşme ve teknolojik dönüşümün etkileri katılınca özellikle yüksek öğrenimde uluslararası

öğrenci hareketliliği arttırmıştır (Sağırılı, 2007). Öğrenciler daha kaliteli bir eğitim almak için başka ülkelerdeki özellikle yüksek öğretim kurumlarını bir süre veya yüksek öğrenimleri süresince ziyaret edebilmektedirler. Küreselleşme, özellikle yüksek öğrenimin farklı ülkelerde yapılabilmesinin yaygınlaşması için önemli bir etmendir ve bu durum gelişmekte olan ülkeler ve öğrencileri için birçok risk ortaya koymaktadır. Bunlar: örgün eğitimde açık, düşük kaliteli veya günümüze uygun olmayan eğitim programları, sahtekâr eğitimciler ve diploma geçerliliği olmayan eğitim kurumlarıdır. Eğitimde elde edilecek faydayı maksimuma çıkarmak ve riskleri minimuma indirmek için uluslararası alanda harekete geçmek çok önemlidir (Orozco'dan akt: Coşkunserçe, 2014: 2).

Ülkeler arasındaki bu öğrenci hareketliliğinin bir diğer sebebi de farklı kültürler arasındaki önyargıları yıkarak birbirlerini daha iyi tanımalarını sağlamaktır. Bu sebeple, bireylerin ve toplumların daha uygar bir geleceğe hazır olmasını sağlamak amacıyla 1988 de Paris'te düzenlenen "yüksek öğretim", konulu dünya konferansı şu ana fikirleri öne çıkarmıştır: Yüksek öğretim kurumlarının geleneksel araştırma ve uzmanlaşma fonksiyonlarının yanında, kültürler ve uluslar arasındaki etkileşimi güçlendirebilecek görevini de yok saymamak gerekmektedir (Aslan'dan akt: Coşkunserçe, 2014:2). Öğrenci kabul eden ve öğrenci gönderen ülkelerin yüksek eğitim kurumlarının, kendilerinin geliştirmeleri gereken konuları Orozco (2007) şu şekilde sıralamıştır:

- Öğrencilerini, akreditasyonu olmayan eğitim kurumlarınca verilen, uluslararası geçerliliği olmayan öğretim programlarını da içeren düşük kaliteli eğitim hizmetlerinden korumalıdır.
- Yabancı kökenli eğitim kurumlarınca verilen eğitimin, kurumun kökeninin bulunduğu ülkedeki kaliteyi yakalaması sağlanmalıdır.
- Diplomaların uluslararası geçerliliğini ve taşınabilirliğini yükseltmeli, programın tanınırlığını ve uluslararası kabul edilirliliğini arttırmalıdır.
- Öğrencilerin diplomalarının tanınmasını daha şeffaf, adil, tutarlı ve güvenilir olması için çalışmalıdır.

- Karar aşamasındaki öğrencilere adil ve kullanıcı dostu ve bilgi sağlamalı, onları yanıltıcı rehber ve belgelerden korumalıdır.
- Ulusal kalite güvencesi ve akreditasyon kuruluşlarını, uluslararası işbirliği ve ortak anlayış için teşvik etmelidir (Coşkunserçe, 2014: 2).

Küreselleşme ve yükseköğretimde yaşanan uluslararasılaşma süreçlerine göre, dünyada yükseköğretim öğrencilerinin dolaşımında artan bir çizgi bulunmaktadır. 1980 senesinde 1 milyon olan uluslararası yükseköğretim talebe sayısı, 2000 senesinde 2 milyona, 2005 senesinde 3 milyona, 2009 senesindeyse 3,7 milyona yükselmiştir. Bütün yükseköğretim öğrencilerine oranlandığında, uluslararası öğrencilerin bütün yükseköğretim öğrencileri arasındaki oranı 2000 senesinde %2,1'ken bu pay 2009'da %2,2'ye çıkmıştır (OECD'den akt: Coşkun, Gür ve Özoğlu, 2012: 15).

Uluslararası öğrenci hareketleri, öğrencileri kabul eden ve gönderen ülke ekseninde iki farklı bakışla ele alınabilmektedir. Kabul eden ülke ekseninde değerlendirildiğinde, Amerika Birleşik Devletleri (ABD), sayıca en fazla uluslararası öğrenci barındıran merkez konumundadır. ABD'nin yükseköğretimde uluslararası öğrenciler için bir çekim merkezi durumunda olması, II. Dünya Savaşı'ndan sonra başlamış ve bunu 70'li ve 80'li senelerde Amerikan üniversitelerine, dünyanın hemen her tarafından gelen uluslararası öğrencilerle daha da tazelenmiştir (Wildavsky'dan akt: Coşkun, Gür ve Özoğlu, 2012: 16).

Uluslararası öğrenciler açısından tercih sebebi olan kıtalar Avrupa ve Kuzey Amerika olmasının yanında Latin Amerika ve Karayipler, Okyanusya ve Asya son zamanlarda artış gösteren yerler olarak yerini almıştır. Uluslararası öğrencilerin sayılarının dağılımına bakıldığında İngiltere konuşulan ülkelerin en çok öğrenci alan ülkeler olarak kayda alındığı sonucuna ulaşılmıştır. 2012 senesi OECD araştırmasına göre uluslararası öğrencilerin %16,4'ü eğitim için ABD'ye gitmiştir. ABD'yi %12,6'yla İngiltere, %6,4'le Almanya, %6'yla Fransa ve %5,5'le Avustralya izlemektedir OECD, 2014: 345. (Kalkınma Bakanlığı, 2015: 20).

2.2 YÜKSEKÖĞRETİMDE ULUSLARARASI ÖĞRENCİLER VE YENİ GELİŞMELER

Richters ve Teichler uluslararası öğrenci kavramını “belli bir süreliğine eğitim almak amacı ile milli sınırların ötesine geçen kişi” olarak tanımlamaktadır. Kayani vd. gençleri uluslararası öğrenci olmak yolunda etkileyen iki önemli unsur olduğundan bahsetmektedir. Bu unsurlar “itme-çekme” (push-pull) olarak kaydedilen ve aslında uluslararasılaşmanın kuramsal çerçevesi olarak görülen kavramlardır. Soutar ve Mazzarol “itme” faktörlerinin öğrencilerin kendi ülkelerinden kaynaklandığını ve öğrencileri başka bir ülkede okumaya teşvik ettiğini ifade eder. Akademik programların kalitesinin düşük olması, burs imkanlarının yetersiz olması, nüfus yoğunluğunun çok olması ve kötü çalışma koşulları bu unsurlara örnek olarak sıralanabilir. “Çekme” faktörleri ise ev sahibi ülkeyi öğrencilerin kendi ülkelerine göre daha çekici kılan faktörlerdir. Bu faktörlere örnek olarak kaliteli eğitim, okunacak olan üniversitenin ünü, coğrafi yakınlık ve öğrencilerin ev sahibi ülkede herhangi bir akraba ya da arkadaşının bulunması olarak listelenebilmektedir. Li ve Bray ise “itme-çekme” faktörlerinin oldukça önemli bir açıklama mekanizması olsa da belli sınırlılıkları olduğundan bahsetmişlerdir. Bu faktörlerin daha çok dıştan gelen faktörler olduğuna, öğrencilerin yaş, cinsiyet, akademik yeterlilik, motivasyon, istek ve sosyo-ekonomik durum gibi kişisel özelliklerini dikkate almadığına değinmişlerdir. Bu sebeple farklı geçmişlere ve özelliklere sahip öğrencilerin bu “itme-çekme” faktörlerine farklı tepki gösterdiklerini kaydetmişlerdir (Musaoğlu, 2016: 8).

Uzun bir süredir üniversiteler mezunlarının uluslararası alanda yeterli ve rekabetçi olabilmeleri için daha fazla sayıda öğrencisini öğrenimlerinin belirli bir süresini diğer bir ülkedeki eğitim kurumunda geçirmesi için teşvik etmektedir. Birçok üniversite öğrenci değişim programlarının bir parçası olabilmek için sistemlerini birbirleri ile uyumlu hale getirmek için çalışmalar yürütmektedir. OECD'nin 2012 yılında yayınladığı “Education at a Glance” (Bir Bakışta Eğitim) raporunun 2010 yılı verilerine göre dünya çapında 4,1 milyon uluslararası öğrenci bulunmaktadır ve bu rakam önceki yıla göre yüzde 10,8 artmıştır (Coşkunserçe, 2014: 3).

2.2.1 Dünyada Tarihsel Süreçle Uluslararası  ğrenciler

Küresel ölçekte birçok yönden araştırma konusu olan ve başlangıcı çok eski tarihlere uzanan uluslararası  ğrenci hareketliliği, küreselleşme ile birlikte yeni bir nitelik kazanmıştır. Tarihte uluslararası öğrenciler ve  niversiteler birlikte izlendiğinde anlaşılır bir etkileşimle evirilmiştir. Dünyada uluslararası öğrencilere dair tarihsel süreç farklılaşarak devam etmiştir. Değişik alanlarda öğrenim görmek amacıyla Eski Yunan, Almanya ve Doğu  lkelerindeki önde gelen üniversitelere yönelen öğrenciler, bu bölgelerde uluslararası  ğrenci gücü yaşanmasına neden olmuşlardır. Uluslararası  ğrenci gücünün altında yeni olana karşı duyulan merak, öğrenme isteği, uzmanlık hakimiyeti, dünyayı görme arzusu, maceraperestlik, sosyal prestij ve maddi kazanç yer almaktadır. Tüm bu nedenlerde birlikte, 13. Yüzyılda Oxford yeni öğrenme odağı haline gelmiş, 14. ve 16. yüzyıllarda Rönesans ve Reform hareketleriyle ulus ötesi  ğrenci hareketliliği hız kazanmıştır. Bu süreçte birçok bilim insanı çeşitli coğrafyalarda bulunmaya devam etmiştir (Güneş, 2016: 6).

Bu gelişen süreç  niversite eğitiminin uluslararası bir boyut kazanması ile beraber gözlemlenebilir. Köklü bir geçmişe sahip  niversite kurumlarının ulus devletlerinin doğuşu ile farklılaşarak “iyi, doğru ve güzeli aramak” ve “insan, toplum ve doğayı anlamak” idealleriyle yer bulduğu geleneksel anlatıdan çıkıp 19. Yüzyılda modern halini almış ve günümüz küresel dünyasının bilgi toplumunda çok daha etkin bir konuma gelmiştir. Son iki asırda ulus devletlerin yükseköğretim kurumlarının uluslararası karakterini hafifleten tutumu, İkinci Dünya Savaşı’nın ardından, özellikle 1945-1960 yılları arasında tüm dünya ülkelerinde uluslararasılaşma eğilimleri ve eğitimin değişen yörüngesi, yükseköğretimin yaygınlaşması ve erişilebilirliğini arttırmıştır. İlerleyen yıllarda değişen coğrafyalarda ve değişen demografik yapılarla beraber 1970’li yıllarda demografik geçişini tamamlamış olan Batı devletleri, kaynak tahsisinde avantajlı konuma sahip olmuşlardır. 1980’lerde yaygınlaşmaya başlayan yeni liberal politikaların uluslararası eğitime yansımaları ve yükseköğretimdeki kiteselleşme ile oluşan uluslararası yükseköğretim pazarı mesleklerin küreselleşmesini sağlamıştır (Güneş, 2016: 6-7).

2.2.2 Dünyada  ğrenci Hareketliliği Tanımı

OECD ve UNESCO istatistikleri değerlendirildiğinde, dünya genelinde 1975 senesinde sadece 0,8 milyon olan uluslararası  ğrenci nüfusu bugün dört katından daha da fazla katlanarak yaklaşık 4 milyona çıkmıştır. Küreselleşen dünyada birçok alanda g r ld ği gibi eğitimde de hızlı dönüşümler yaşanmaktadır. Bu dönüşümün sonucu olarak meydana eğitim alanında ortak pazar düşüncesi çıkmıştır. Uluslararası  ğrenci hareketliliği söz konusu eğitim pazarının önemli bir yönünü meydana getirmektedir (Güneş, 2016: 12).

Uluslararası ya da yer değiştiren öğrenciler, eğitim maksadıyla memleketlerinden ayrılan ve başka bir ülkeye taşınan öğrencilerdir.  lkelere özgü g ç kanunları, AB ve Avrupa Ekonomik Alanı içerisinde bireylerin serbest yer değişimi gibi yer değiştirme düzenlemeleri ve veri ulaşılabilirliğine bağlı olarak uluslararası öğrenciler, eğitim aldıkları ülkenin sürekli ya da olağan yerleşimcisi olmayan öğrenciler olarak ya da önceki eğitimini farklı bir ülkede almış öğrenciler şeklinde tanımlanabilir (Güneş, 2016:12).

OECD'ye göre yabancı uyruklu  ğrenci tanımı işlevsel ve pratik olmasının yanında,  ğrenci hareketliliğini belirlemek için uygun değildir  nk  göçmenlerin vatandaşlığa kabulüyle ilgili ulusal politikalar değişiklik gösterdiği için ( rneğin, Avustralya, göçmen nüfusuna daimi ikametg h vermek için İsviçre'den daha fazla eğilim göstermektedir ve her iki ülkenin yükseköğretiminde yabancı uyruklu öğrencilerin oranı benzer olsa bile yükseköğretimdeki uluslararası  ğrenci oranı İsviçre'de Avusturalya'dan daha düşüktür)  ğrenci hareketliliği ve ikili mukayeselerde, yabancı uyruklu  ğrenci kavramına dayalı veriler temkinli yorumlanmalıdır (Güneş, 2016:12).

UNESCO'ya göre, uluslararası  ğrenci, eğitim maksadıyla ulusal ya da bölgesel sınırları aşan ve ülkesi dışında  ğrenci şeklinde bulunan bireydir (Güneş,2016: 13).

2.2.3 Dünyada Uluslararası Öğrenci Hareketliliği

Dünya genelinde yükseköğretimde görülen uluslararasılaşma, öğrenci hareketliliğini hızlandırmakta ve çeşitlendirmektedir. Küresel boyutta öğrenci hareketliliğinde 2000’de 2,1 milyonluk öğrenci sayısı 2010’da 4,1 milyona çıkmıştır. Bu dönemde ciddi büyüme kaydeden lider ülkeler ABD, İngiltere, Avustralya ve Kanada’dır. Kanada’daki sayı 52,650’den 87,798’e vararak %67’lik yükselişle en büyük payı elde etmiştir. Onu sırasıyla (227,273’ten 368, 968’e %62’lik yükseliş ile) İngiltere ve (179, 619’dan 257,637’ye %43’lük yükseliş ile) Avustralya takip etmektedir. 582, 996’dan 660, 581’e yükselen öğrenci sayısı ile %13 oranını yakalayan ABD daha yavaş bir ilerleme gösterse bile bütünün içerisinde en büyük paya hâkimdir ve 2009’daki tüm uluslararası öğrencilerin yaklaşık 5’te 1’i bu bölgeye yönelmiştir (Güneş, 2016: 14).

2.2.3.1 Avrupa Birliği ve uluslararası öğrenci hareketliliği

Uluslararasılaşma aşamalarında diploma veya derece kazanmak amacıyla yönelik olarak ülkesinin sınırları dışında eğitim alması uzun dönemli öğrenci hareketliliğini, bir aydan bir seneye kadar ki süreçte eğitiminin belirli kısmına diğer bir ülkede devam ettirmesi ve orada aldığı dersleri ülkesindeki eğitimine katması ise kısa süreli öğrenci hareketliliği şeklinde isimlendirilmektedir (Güneş, 2016: 14).

Öğrenci hareketliliği konusunda Avrupa Birliği, dünya genelinde oldukça büyük bir gelişim süreci başlatmıştır. Öğrencilerin dâhil olduğu yükseköğretimdeki hareketlilik, “Yükseköğretim kurumlarının kalitesini artıracak ve Avrupa boyutunu geliştirecek bir eylem” olarak nitelendirilmektedir. 1992 yılına kadar üyelerin gönüllü katılımları ile uygulanan faaliyetleri ile AB eğitim politikaları, gelişim süreci yönünden, temelde dört bölümde belli tarihlere ayrılarak incelenebilmektedir: 1957-1970, 1970-1980, 1980-1992 ve 1992 sonrası. Bu tarihlendirmede; mesleki eğitim sahasındaki ilerlemeler, dönüşen iş şartları, küreselleşme, eğitim alanındaki yapılan kanuni düzenlemeler ve AB’nin büyümesi gibi faktörler belirleyicidir. Üye ülkelerin eğitim politikalarını destekleme hedefi sürecinde Avrupa Komisyonu, AB

programlarının yürütülmesi için üye ülkelerle daha çok iş birliğine başvurmuştur. AB'nin üç eğitim programı ile "hayat boyu öğrenmede fırsat eşitliği, ortak bir mesleki eğitim politikası, eğitim ve mesleki eğitimin iyileştirilmesi ve eğitim sisteminin dış dünyaya şeffaf duruma gelmesi" hedeflenmektedir.³⁴ Avrupa Birliği'nin, tutarlılığını ve devamlılığını içinde barındıran eğitim ve gençlik politikaları temelde Avrupalılık bilinci oluşturmayı ve Avrupa vatandaşlığı kavramını her bir Avrupalı bireye kazandırmayı amaçlamaktadır (Güneş, 2016: 14-15).

Erasmus programını oluşturan iki kilit özellik; iş bulma konusunda fayda sağlaması ve Avrupa yükseköğretime kazandırdığı yeni boyuttur. Program iki belirgin hedefle uygulanmaktadır: Avrupa yükseköğretim alanının başarısını desteklemek ile yükseköğretim ve ileri mesleki eğitimin yenilik sürecine olan katkısını güçlendirmektir. Avrupa'nın yükseköğretim sistemi daha anlaşılır ve kapsayıcı girişimler elde etmesinde etkin bir role sahiptir. Diğer taraftan yurt dışındaki süre boyunca öğrenciler, iletişim, iş birliği ve diğer kültürleri anlama yeteneklerini geliştirmektedir. Öğrencilerin programa katılım beklentileri akademik, kültürel, dilsel ve profesyonel faydalar olmak üzere dört temel fayda ile sunulmaktadır. Akademik dünyada önemli bir yere sahip Erasmus programına yönelik yapılan bazı araştırmalara göre öğrenciler, program aracılığıyla yurt dışını görmek, değişik kültür tanımak, kariyer olanaklarını artırmak, dil öğrenmek ya da bilgisini ilerletmek, akademik başarı kazanmak ve buldukları ortamlardan uzaklaşmak istemektedirler. Bunun yanı sıra öğrencilerin kendi kurumlarına göre daha iyi performans sergiledikleri, daha fazla akademik ilerleme elde ettikleri ve program memnuniyetleri belirtilmektedir. Ayrıca Erasmus sonrası dönemde not ortalamalarında belirgin bir yükseliş de kaydedilmiştir. Hem kültür ve dil bakımından hem de akademik yönden kazanımlar sağlandığı ortaya konulan araştırmaların yanı sıra, kendi kurumlarında elde edilenden fazla akademik ilerleme ve bunun da üstünde kültür, dil ve kişisel gelişim alanlarında katkıların olduğu belirtilmektedir. Diğer yandan Erasmus deneyimi öğrenciler için çoğunlukla Avrupa deneyimi ve başka ülkede yaşama tecrübesi gibi etkiler ve faydaları düşündürmektedir. Örneğin Türkiye'den giden öğrencilere göre, programın akademik öneminden çok sosyokültürel boyutunun öne

çıkacağı; Türk öğrencilerinin gerek günlük yaşamda gerek akademik yaşamda beklentilerinin karşılandığı kaydedilmiştir (Güneş, 2016: 15-16).

2.2.4. Dünyada öğrenci hareketliliğinde bölgeler ve ülkeler

Uluslararası öğrenci çeken lider 10 ülke:

ABD (%18), İngiltere (%11), Fransa (%7), Avustralya (%6), Almanya (%5), Rusya (%4), Japonya (%4), Kanada (%3), Çin (%2) ve İtalya (%2).

Uluslararası öğrenci gönderen lider 10 ülke:

Çin (694,400), Hindistan (189,500), Kore (123,700), Almanya (117,600), Suudi Arabistan (62,500), Fransa (62,400), ABD (58,100), Malezya (55,600), Vietnam (53,800) ve İran (51,600).

En fazla uluslararası öğrencisi olan bölgeler:

Kuzey Amerika ve Batı Avrupa (%57), Doğu Asya ve Pasifik (%20) ve Merkez ve Doğu Avrupa (%10).

Yurtdışından çok yurtdışında öğrencisi olan ülkeler ve bölgeler:

Andora, Anguilla, Bermuda, Liechtenstein, Luksemburg, Montserrat, Seychelles ve Turks and Caicos Adaları (Güneş, 2016: 43).

2.2.4.1 Uluslararası eğitimde kaynak bölgeler ve ülkeler

Uluslararası öğrenci kaynağı niteliği taşıyan belli bölgelerden ve ülkelerden söz edilebilir. Bölge bazında bakıldığında, OECD veya UNESCO verilerine göre, Asyalı öğrenciler uluslararası öğrenci nüfusunun en büyük grubunu (değerlendirilen tüm ülkeler çapında %53'ü) kapsamaktadır. Merkez Asya, hızlı bir ilerleyiş kaydetmiş ve çok kısa bir sürede 67.300 (2003)'ten 156.600 (2012)'e yükselerek %3.5'ten %7.5 oranında bir artış kaydetmiştir. OECD ülkelerindeki tüm uluslararası ve yabancı

öğrencilerin %25'i Avrupa ülkelerinden (ya da sadece AB21 ülkeleri düşünüldüğünde %17'si), %9'u Afrika'dan, %6'sı Latin Amerika ve Karayipler'den ve %3'ü Kuzey Amerika'dan gelmektedir. Tablonun bütününe göre, OECD ülkelerindeki uluslararası öğrencilerin %30'u diğer bir OECD ülkesinin vatandaşıdır. Merkez Asya'nın aksine Güney ve Batı Asya (%1.0), Latin Amerika ve Karayipler (%0.9) ile Kuzey Amerika (% 1.4) diğerlerine göre düşük oranlı kaynak ülkelerdir (Güneş, 2016:44).

2010 senesinde İslam İşbirliği Teşkilatı üyesi ülkelerden ülke dışına sayıca çok öğrenci gönderen ülkeler Malezya, Türkiye, Fas ve Suudi Arabistan'dır. İİT üyesi ülke kaynaklı uluslararası öğrenciler ağırlıkla ABD, İngiltere ve Fransa gibi ülkeleri ve uluslararası eğitim sahasında girişimleri olan Avustralya, Japonya ve Güney Kore'ye gitmektedir. İİT üyesi ülkelerde en fazla uluslararası öğrenci alan ülke, 2010 senesiyle Malezya'dır. İİT üyesi ülkelerden 13.579 öğrenci eğitim amacıyla dördüncü olan Türkiye'ye gelmiştir (Güneş, 2016: 46).

2.2.4.2 Uluslararası eğitimde oecd ülkeleri ve küresel denge

OECD ülkeleri dünyadaki uluslararası öğrencilerin büyük bir kısmını (neredeyse 5'te 4'ünü) kendilerine çekmektedir. Bölgesel olarak Avrupa %48'lik kısmıyla uluslararası öğrencilere ev sahipliği ile zirvede yerini korurken, OECD ülkelerindeki yabancı uyruklu yükseköğretim öğrencilerinin sayısı son 20 yılda 1.6 milyona ulaşmış¹⁵⁵ ve kayıt artışı 2000 yılından beri, yıllık % 7.2 gelişme seviyesiyle ikiye katlanmıştır (Güneş, 2016: 46).

Dünyadaki uluslararası (yabancı uyruklu) öğrencilerin %83'ü G20 ülkelerinde eğitim alırken bir OECD ülkesinin yükseköğrenim gören öğrencilerinin yaklaşık %77 kadarı uluslararası (yabancı uyruklu) öğrencilerden oluşmaktadır. Bu dağılım son on yıldır bu seviyesini korumaktadır. OECD ülkeleri içinde EU21 ülkeleri en çok paya (tüm yabancı uyruklu öğrencilerin %40'ına) sahip olan bölgelerdir. 21 ülke ayrıca AB ülkelerindeki uluslararası (yabancı uyruklu) öğrencilerin %98'ine ev sahipliği yapmaktadır. EU21 ülkelerindeki %75'lik yabancı uyruklu öğrenci payı, diğer bir

EU21 ülkesinden gelmektedir ki bu durum AB hareketlilik politikalarının ne denli etkili olduğunun ispatıdır. Kanada, Fransa, Almanya ve Kore, İtalya ve ABD başı çekmektedir. Yabancı öğrencilerin en yoğun olduğu Avrupa ülkelerinde öğrenciler birçoğu Socrates/Erasmus programlarından yararlanarak farklı bir ülkede eğitim almaya gelmişlerdir (Güneş, 2016:47).

Dengeler ülke seviyesine göre çok çeşitlilik göstermektedir. Avustralya’da, yurtdışına giden her Avusturalyalı öğrenciye karşılık, neredeyse 20 yabancı uyruklu öğrenci eğitimini bu ülkede sağlamaktadır. Öte yandan, Meksika’daki oran 1’e 0.1 seviyesindedir. Diğer ülkelerde yurtdışındaki öğrencilerinin yurt sınırları içindeki yabancı uyruklu öğrencilere oranı Yeni Zelanda’nın 12:1, İngiltere’nin 15:1 ve ABD’nin 11:1’dir. Aynı karşılaştırmada bir ulusal öğrencisine birkaç yabancı uyruklu öğrencinin karşılık geldiği ülkeler ise Arjantin, Brezilya, Şili, Estonya, Yunanistan, İzlanda, İsrail, Kore, Meksika, Norveç, Polonya, Portekiz, Suudi Arabistan, Slovakya, Slovenya ve Türkiye’dir (Güneş, 2016: 47).

2.2.4.3 Dünyada uluslararası eğitimde öne çıkan ülkeler

2000-2011 arası dönemde yükseköğretimdeki uluslararası öğrenci sayısı, yıllık %7 büyümeye tüm dünyada katlanarak artış göstermiş ve büyüme oranı %99’a çıkmıştır. Amerika, İngiltere, Fransa, Avustralya, Kanada ve Almanya tüm uluslararası öğrencilerin yarısından fazlasını elde tutmaktadır. OECD ülkelerindeki sayı küresel yükselişin bir resmini çizmektedir. Öğrencilerin tercih bölgeleri açısından İngiltere ve ABD, her biri için, dünyadaki tüm uluslararası öğrencilerin %10’undan daha fazlasını barındırmaktadır. 2012 yılı itibariyle lider beş ülke sayısal paylarıyla Amerika (%18), İngiltere (%11), Fransa (%7), Avustralya (%6) ve Almanya (%5) uluslararası öğrencilere ev sahipliği yapmıştır. Ancak bu beş ülkenin 2000’deki %55’lik payı 2012’de %47’ye düşmüştür (Güneş, 2016: 48). Avrupa, %48’lik uluslararası öğrenci payıyla en çok tercih edilen varış noktasıdır. Ardından, Kuzey Amerika %21 oranındaki uluslararası öğrencisiyle ikinci sırada yer almaktadır. Okyanusya’daki uluslararası öğrenci nüfusu (foreign) dünyadakilerin %10’una karşılık gelse de 2000 yılından beri üçe katlanmıştır. Asya, Latin Amerika

ve Karayipler’de de uluslararası öğrenciler yükselişe geçmiştir. Üniversitelerin uluslararasılaşmasını gösteren bu ülkelerdeki gelişmeler, dikkat çekicidir. Dünya’daki uluslararası öğrencilerin (yabancı uyruklu) bütününde, mutlak veriler ışığında, ABD bu öğrencilerin %17’sine sahip olma özelliği ile birincilik sıfatını kazanmıştır. İngiltere (%13), Avustralya (%6), Almanya (%6), Fransa (%6) ve Kanada (5%) Amerika’yı takip eden ülkelerdir. Öte yandan geçtiğimiz son birkaç yıldır uluslararası eğitim sahnesinde görülen yeni aktörler de vardır: Bunların başında Japonya (%4), Rusya (%4) ve İspanya (%2) yer almaktadır (Güneş, 2016: 49).

Tüm uluslararası ve yabancı uyruklu yükseköğretim öğrenciler arasında Asyalı öğrencilerin büyük kısmı özellikle Kore (%94), Japonya (%93), Avustralya (%81), ABD (%72) ve Yeni Zelanda (%68)’da tespit edilmiştir. Asya ve Avrupalı öğrencilerin üstünlüğü, OECD bölge sınırları içerisinde ülke seviyesinde de izlenebilir. Bu yönden ele alındığında Fransa (%2.0), Almanya (%3.9) ve Kore (%4.4) OECD bölgesindeki uluslararası öğrencilerin en büyük grubunu barındırmaktadır. Bu ülkeleri ABD (%1.6), Kanada (% 1.5), İtalya (% 1.4), Japonya (% 1.2) ve Slovakya (% 1.2) takip etmektedir. Diğer taraftan Doğu Asya ve Pasifik’teki öne çıkan Avustralya ve Japonya, ev sahibi olmakta yeni rakiplere sahiptir: 2012’de Çin, Malezya, Kore, Singapur ve Yeni Zelanda küresel ölçekte uluslararası öğrencilerin %6’sına ev sahipliği yapmıştır. 2011 verilerine göre OECD ülkelerinde yükseköğrenim kurumlarındaki uluslararası öğrenci sayısı, bu ülkelerin yurt dışına gönderdiği öğrenci sayısının 3 katıdır. OECD üyesi 21 Avrupa ülkesinde, yurtdışında eğitim gören her Avrupalı vatandaş için 2.7 uluslararası öğrenci vardır. Tüm uluslararası öğrencilerin neredeyse %83’ü G20 ülkelerinde eğitim alırken %77’si OECD ülkelerinin öğrencileridir (Güneş, 2016: 49-50).

2.3 TÜRKİYE’DE ULUSLARARASILAŞMA GELİŞMELERİ

2.3.1 Türkiye’de Uluslararası Öğrencilerle İlgili Genel Durum

Türkiye hem ulusal hem de uluslararası boyutta çeşitli göçlerin merkezidir. Ulusal seviyede göçler, 1980’lerden sonra artan terörün etkisiyle doğudan batıya doğru; uluslararası seviyede ise en önemli göç hareketi 1950’li ve 60’lı senelerde Almanya’nın işgücü açığını karşılamak üzere doğudan batıya olmuştur. 1950’lerden sonra Almanya’nın başta olduğu Batı Avrupa ülkelerine yönelik kitlesel göç hareketi yaşayan Türkiye’nin, bugün nüfusunun %6’sı farklı bölgelerde yaşamlarını sürdürmektedir. Fakat 1990’lardan itibaren küreselleşmenin hızlanması, iletişim ve ulaşım sahasındaki gelişmelerle turizm sektörünün ilerlemesiyle Türkiye’nin de Batı ülkelerinden göç alma eğiliminde olduğu görülmektedir. Bu ülkelerin başında Almanya, İngiltere ve Kuzey Avrupa ülkeleri gelmektedir. Göçlerinin yoğunluğu Batı’ya olan Türkiye, son senelerde Batı’dan da göç alan bir ülke durumuna gelmiştir. Diğer taraftan Doğu Akdeniz havzasında, uluslararası göç düşünceleri içinde Avrupa’nın ana giriş kapısı ve Asya, Afrika ve Orta Doğu göçmenlerinin çıkış yeri olarak öncelikli bir konumu bulunmaktadır (Aksoy’dan akt: Snoubar, 2015:16).

Türkiye, tarih içinde her zaman göç akınlarıyla karşı karşıya kalmıştır; bu durum birçok nedenden kaynaklanmaktadır. Türkiye bir yandan coğrafi, kültürel ve siyasi konumu ve artan ekonomik gücü ile Türkiye’ye göç etkinlikleri için bir çekim merkezini oluştururken diğer yandan da coğrafi bölgedeki siyasi istikrarsızlıklar, Türkiye’ye yönelik göçü arttıran etkenler olmuşlardır. Göç etkinlikleri bakımından Türkiye daha çok “geçiş ülkesi” olarak tanımlanırken yabancılar için Türkiye’nin artan ekonomisiyle ilerleyen “hedef ülke şeklinde bakıldığı ve dolayısıyla Türkiye’ye yönelik göç akınları artarak devam etmektedir. Çeşitli amaçlarla gelen göçmenlerin yıllara göre sayılarına bakıldığında önemli artışlar kaydettiği görülmektedir. 1995 senesinde Türkiye’ye gelen yabancıların sayısı 6.762.956, bu sayı 2010 senesinde 27.024.609’a çıkmıştır. 1995 senesinde düzenlenen ikamet izni sayısı 84.727 iken, bu sayı 2010 senesinde 176.944 olmuştur. 1995 senesinde uluslararası koruma başvurusu sayısı 2.024’ken, 2010 senesinde 8.190’a çıkmıştır. 1995-2010 seneleri

arasında toplam 77.430 uluslararası koruma başvurusu gerçekleştirmiştir. Uluslararası koruma başvurusuyla alakalı işlemlerde devam eden yabancı sayısı 22.544'tür. Öte yandan 1995-2010 senelerinde 829.161 düzensiz göçmen sayısına ulaşılmıştır. Bu göçmenlerin sayısı; 1995 senesinde 11.362, 2008 senesinde 65.737, 2009 senesinde 34.345 ve 2010 senesindeyse 11.449 olmuştur. Ayrıca insan ticareti suçuyla alakalı olarak, 2005-2010 senelerinde 930 insan ticareti mağduru ülkelere gönderilmiştir. Uluslararası koruma dışındaki yabancıların Türkiye'deki işlemlerini, sınır dışı edilmelerini ve Türkiye'deki hak ve yükümlülüklerini düzenleyen 5682 sayılı Pasaport Kanunu'yla 5683 sayılı Yabancıların Türkiye'de İkamet ve Seyahatleri Hakkında Kanun 1950 senesinde olup, problemler ve ilerlemeler karşısında yeterli etkiye ulaşamamıştır. Ayrıca, uluslararası koruma alanında kanun seviyesinde net bir düzenleme yoktu ve uygulamalar idari düzenlemeler çerçevesinde gerçekleşmekteydi. Yabancıların Türkiye'ye giriş ve çıkışları, vize ve ikamet izinlerini düzenlemek amacıyla 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu 4 Nisan 2013 yılında tasarlanmış ve yürürlüğe girmiştir (<http://www2.tbmm.gov.tr/d24/1/1-0619.pdf> dan akt: Snoubar, 2015:17).

Son yıllarda, Türkiye'ye yönelen yükseköğrenim amaçlı göçte çok büyük gelişmeler kaydedilmiştir. Bu önemli gelişmelere paralel olarak yükseköğretim sistemi uluslararasılaşmaya başlamıştır. Uluslararası öğrenciler, Türkiye'de eğitimleri sırasında birçok sorunla karşılaşmaktadırlar. Bu öğrencilerin sorunlarının çözümüne yönelik yeni birtakım uygulamalara gereksinim bulunmaktadır. Bunlar arasında öğrencilerin sıklıkla dile getirdiği bir husus şudur: Başvuru yapacak öğrencilerin, üniversitelerle alakalı bilgilere sanalda tek yerden ulaşabilmesi. Bu imkân yetersiz ya da yanlış bilgilendirme problemini ortadan kaldıracaktır. Uluslararası öğrencilerin eğitimleri süresince üniversitede danışmanlık alabilecekleri faal uluslararası öğrenci birimleri kurulmalı, öğrencilerin problemlerinin hızlı biçimde çözüme kavuşturulması gerekmektedir. Bu yerler, mevcut öğrencilerin başarıları değerlendirilmesi gerekmektedir. YÖK'ün koordinasyonu sağladığı ve tüm üniversitelerin uluslararası öğrenci birimi temsilcilerinin katılımıyla, çalıştaylar belirli sürelerle düzenlemeli, sorunlar ve çözüm önerileri ortaya koyulmalıdır. Üretilen politikaların başında, ülkelere gelen uluslararası öğrencilerin başarılarına bağlanarak onlara dönük harç muafiyeti gibi teşvikler uygulanmalıdır. Bu şekilde

hem Türkiye'ye daha nitelikli öğrenci akışı gerçekleşebilir hem de uluslararası öğrencilerle alakalı teşvikler yapılarak yükseköğretim kurumlarının etkin olmaları sağlanabilir. Bunlara ek olarak kültürel ve coğrafi havzadaki ülkelerin yükseköğretim kurumlarıyla diyaloglar çoğaltılmalı, bölgeye yönelik birlikler kurulmalıdır (Snoubar, 2015: 17-18).

Eğitim amacıyla göç, yasal göçler arasındadır. Türkiye'ye eğitim amacıyla göç eden öğrencilerin sayısı gittikçe artmaktadır. Bu öğrenciler çoğunlukla Balkan ülkeleri, Türk Cumhuriyetleri, Afrika ülkeleri ve Ortadoğu ülkelerinden gelmektedir. Diğer ülkelere kıyasla, Türkiye'ye bu ülkelerden gelen öğrencilerin daha fazla olmasının nedeni; bu ülkeler ile Türkiye arasında, Osmanlı İmparatorluğundan kaynaklanan tarihi bir bağ (kültürel yakınlık, din bağı) olmasıdır. Özellikle 11 Eylül 2001 yılından sonra batı ülkelerinde oluşan "islamofobi", son zamanlarda Türkiye ile bu ülkeler arasında gelişen siyasi ilişkiler ve bu nedenlerden daha önemli olarak Türk eğitim sistemindeki gelişmeler ve öğrencilere sunulan hizmetlerin niteliği de bu artışın başlıca nedenleri arasında gösterilebilir (Snoubar, 2015: 17-18).

Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı'nın yayımladığı "Küresel Eğilimler Işığında Türkiye'de Uluslararası Öğrenciler" başlıklı raporunda (Özoğlu vd.'den akt: Snoubar, 2015: 18) uluslararası öğrencilerin Türkiye'yi tercih etme sebepleri şöyle sıralanmıştır:

1. Türkiye'deki üniversitelerin eğitiminin, ülkelerinde veya alternatif ülkelerde sunulana göre daha kaliteli olması,
2. Türkiye'deki harcamaların daha ekonomik olması,
3. Burs olanakları,
4. Öğrencilerin kendilerini Türkiye'ye yakın hissetmeleri,
5. Akraba, yakın tanıdık veya öğretmen önerileri,
6. Kendi ülkelerindeki Türk okulları tarafından yapılan yönlendirme olarak belirtmişlerdir.

Aynı raporda değinilen bazı tespitler ise şunlardır;

- Uluslararası öğrenciler konusu, Türkiye’de 1990’lı senelerden beri bir strateji sahası şeklinde konu edilmiştir. 1990’larda 16 bin uluslararası öğrenci ülkemizde eğitim alırken, öğrenci sayısı azalarak 2000’li senelerin ortalarında 14 binlere düşmüş ve sonra tekrardan artarak 25 bine yükselmiştir.
- Büyük Öğrenci Projesi (BÖP)’nin başladığından itibaren, Türkiye’ye gelen yaklaşık 32 bin öğrenciden 9.541’i mezun olabilmıştır.
- Öğrencilerle yapılan görüşmelerde Türkiye’deki eğitim olanaklarının yeterince etkili tanıtılmadığı ve bu halin uluslararası öğrenci politikası ekseninde Türkiye’nin noksanlarından biri olarak kabul edilmektedir.
- Uluslararası öğrencilere göre, Türkiye’de eğitim alma, kendilerine saygınlık getirmekte ve özel şirketlerde etkili pozisyonlar bulma potansiyelleri yükselmektedir. Avantajlarıyla birlikte, Türkiye’de eğitim almanın, Türkiye’den alınan diplomaların denkliğine bağlı olarak, bazı ülkelerde öğrenciler bakımından olumsuzluk oluşturduğu sonucuna ulaşılmıştır.
- Türkiye’ye küresel seviyede uluslararası öğrenci akışında kaynak ülkelerden ziyade yakın coğrafyadaki ve kültürel ilişkilerimizin yoğun olduğu öğrenci gelmesi, Türkiye’nin uluslararası öğrenci profilinin diğer ülkelere nazaran farklılaştığı görülmektedir.
- Öğrencilerin Türkiye’yi seçerken; eğitim niteliği, eğitim ve hayat masrafları, burs imkanları, Türkiye’nin kültürel, dinî veya etnik yapısıyla ülkelerindeki etkinlik gösteren Türk okullarında çalışanların önerileri gibi etkenleri dikkate aldıkları görülmektedir.
- Uluslararası öğrencilerin Türkiye’den memnuniyet oranları yüksektir. Ancak, öğrencilerin bazıları, sosyal hayatta bazı sıkıntılar yaşamıştır. Bu problemler beş başlıktadır: kültürel farklılıkların getirdiği problemler, dile bağlı problemler, barınma, sağlık sigortası ve maddi problemler.
- Üniversitelerin uluslararası ofisleri tam zamanlı olarak gelen uluslararası öğrencilere yönelik çalışmamaktadır (Özoğlu’ dan akt: Özer, 2012: 10-11).

Uluslararası öğrencilerin Türkiye’ye gelişi ve eğitim süresi boyunca Türkiye’de ikamet etmesi çerçevesinde bir takım yasal düzenlemeler yapılmaktadır (Özoğlu vd.’nden akt: Snoubar, 2015: 19). 1980’li senelerin başına kadar uluslararası

öğrencilerin Türkiye'ye gelişi ve öğrenim görmeleri ile ilgili özel bir yasal düzenleme yoktu. O tarihe kadar uluslararası öğrenciler Türkiye'de eğitim görmeleri ile ilgili 5682 sayılı "Pasaport Kanunu" ve 5683 sayılı "Yabancıların Türkiye'de İkamet ve Seyahatleri Hakkında Kanun" maddeleri dikkate alınmaktaydı.

Fakat 14 Ekim 1983 yılında uluslararası öğrencilerin Türkiye'de eğitim görmeleriyle alakalı ilk özel kanuni yapılandırma 2922 sayılı Türkiye'de Öğrenim Gören Yabancı Uyruklu Öğrencilere İlişkin Kanun'la gerçekleştirilmiştir. 2922 sayılı Kanun, Türkiye'de öğrenim gören uluslararası öğrencilere alakalı kanunun uygulanması, değerlendirme kurulunun toplanma, çalışma şartları, uluslararası öğrencilerin Türkiye'ye gelişi, üniversitelere kabulleri, ayrılışları, alakalı kurum ve kuruluşlar ve uluslararası öğrencilerin sorumluluklarıyla diğer etkenleri düzenlemektedir (Snoubar, 2015:19).

2922 sayılı Türkiye'de Öğrenim Gören Yabancı Uyruklu Öğrencilere İlişkin Kanuna göre "uluslararası Öğrenci" genellikle "her eğitim kurumunda öğrenim gören veya Türkçe kurslarına katılan T.C. uyruğunda bulunmayan kişi" şeklinde tanımlanmaktadır. Uluslararası öğrencilere yasal kaynak olarak kullanılan 2922 sayılı Kanun, 24 Mart 2010 senesinde kabule edilen 5978 sayılı Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun'la kaldırılmıştır ve hali hazırda Türkiye'de öğrenim görmek isteyen uluslararası öğrencilerle alakalı kanuni düzenlemeler, 5978 sayılı Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun maddelerine göre yürütülmektedir (Özoğlu vd.'den akt: Snoubar, 2015:19).

2.3.2 Türkiye'de Yükseköğretimin Değişimi

Türk yükseköğretim sistemine yönelik genel bir bakış, uluslararasılaşmanın tespiti için sağlam bir dayanak olarak görülebilir: Bu kapsamda Nisan 2014'den itibaren Türkiye'de 81 ilde bulunan 184 yükseköğretim kurumunda toplam 5.449.961 öğrenci öğrenim görmektedir. Öğrencilerin %93'ü devlet üniversitelerindedir. Öğrencilerin

%60'ı beşeri ve sosyal bilimler, %30'u doğa ve mühendislik bilimleri, %10'u ise sağlık bilimleri alanındadır (Güneş, 2016: 70).

Sosyal, siyasi ve ekonomik yapılarıdaki küresel değişimler çeşitli alanların dönüşümüne yön verirken yükseköğretim kurumları için de yeni anlayışlar, süreçler ve şartların geliştiği ortaya konmaktadır.250 “Küreselleşme düşünceleri, bilgi temelli ekonominin gereksinimleri ve yeni iletişim teknolojileri” ekseninde, üniversitelerin günümüzdeki yapılarını sürdürmeyeceği ortadadır. Bu noktada, Türkiye'nin yükseköğretim sistemi yükseköğretime erişim, akademik insan gücü ve uluslararasılaşma konusu altında değerlendirme eğilimi ortaya çıkmaktadır. Bu çalışmada, tüm süreç ve faktörlerin yanında, uluslararası öğrenciler odaklı uluslararasılaşma-uluslararası eğitim başlığı inceleme konusudur (Güneş, 2016: 70).

Son yıllarda Türkiye'de gerek büyükşehirlerde gerek Anadolu kentlerinde birçok yeni üniversite kurulmuş, yükseköğretimde arz ve talep dengesini kurma eğilimi başlamıştır. 21. yüzyılda, küreselleşmiş dünya düzeninde önem kazanan yükseköğretim, Türkiye'de de yeni bir şekle geçmiştir. Ciddi bir insan kaynağı ve tarihsel birikim barındıran ülkemizde yükseköğretim, bu yönden zenginliği ve diğer ülkelerle etkileşimi artıracak esaslardan biri olarak değerlendirilmektedir. Ülkenin bölgesel etkisi, demokrasisi, kültürel birikimlerinin nüfuzu ve ekonomik büyümesindeki gelişmeler sonucu dünyada geldiği konum itibarıyla Türkiye yükseköğretim sistemi önemli bir yumuşak güç unsuru olarak ifade edilebilir (Güneş, 2016: 70-71).

YÖK değişim sürecinin, iç içe geçmiş, farklı boyutlarda, karışık bir yolda ilerlediği ifade edilmektedir; bundan dolayı aradaki ilişkileri ve ölçüleri açıklayarak değişim süreci anlatılmaya çalışılmaktadır. Kurumsal değişim sürecinin; değişim araçları, değişim problemleri, değişim alanları, değişim faktörleri ve başarılı değişim süreci önerilerinden meydana geldiği ortaya konmaktadır. İçsel ve dışsal değişim güçleri bir arada belirtilmeye çalışılmaktadır. Üniversitelerin evrensel anlayışına bağlı olarak, toplumların ihtiyaçları ve beklentileri, üniversitelerin değişiminde büyük bir güç unsurudur ve üniversiteler toplumun beklentilerine yönelik bazı stratejiler benimsemektedir. Bu yüzden, toplumdaki sosyal, politik ve ekonomik şartlar üniversitede değişimlerin başlatılmasında tetikleyici faktörler olarak kabul

edilmektedir. İş piyasasındaki değişimler, üniversitelerin topluma ve özellikle ekonomiye katkıları ve teknoloji de ciddi bir değişim gücü niteliğindedir.²⁵⁴ YÖK'ün, siyasi müdahalelere ve beklenmeyen yasal değişimlere açık olduğu ve maruz kaldığı ortadadır. Bu görüşler, Türkiye'deki akademisyenlerin yetersiz maaşlarına yönelik “İşletmecilik Yaklaşımı” başlığı altında, 1980'lerde yükseköğretim kurumlarının küresel olarak yeniden yapılanmasından sonra kurumların idari birimlerine nüfuz etmektedir.²⁵⁵ Değişim sürecinde öğretim üyelerinden daha fazla çaba beklenmekte ancak öğretme görevleriyle aşırı yüklenilen öğretim üyeleri, karşı konulamadığında değişim sürecine katılmakta istek göstermemektedirler. Genel olarak eğitim sistemi her zaman siyasi partilerin öncelikli ilgi alanları olduğu söylenebilmektedir (Güneş, 2016: 71).

2.3.3 Türkiye’de Yükseköğretim Kurumları ve Uluslararası Eğitim

Dünyada yükseköğretim sahasındaki düşünceler ve idealler dikkat edildiğinde Türk yükseköğretim sisteminin reformu için “küreselleşme, yığınlaşma, özelleşme, özerklik ve hesap verebilirlik, kalite güvencesi ve akreditasyon, uluslararasılaşma, yükseköğretimin finansmanı, yükseköğretimde yönetim, eğitimin içeriği, eğitim ve araştırmanın toplumun gereksinimleriyle bağlantısı, kurum dışı paydaşlarla ilişkiler” gibi oldukça yoğun odak gerektiren pek çok konu ortaya konmaktadır. Ancak bu çalışma uluslararasılaşma üzerine odaklanmaktadır (Güneş, 2016: 72).

Uluslararasılaşma süreci, hem kaynak ülkenin alt yapı ve kapasite yetersizliklerinden besleniyorken, hem de yandan gidilen ülkenin “yükseköğretim kurumlarının uluslararası sahadaki prestiji, sembolik önemi ve yükseköğretim sahasında ortaya koyulan sürdürülebilir öğrenim ve araştırma olanakları” ile ilerlemektedir (Güneş, 2016: 72).

Küreselleşme dinamik bir süreçtir ve bu süreç, başarı elde etmek için küresel ağlar ve ortaklıklar kurmanın yanı sıra akademik toplulukta aktif halde olmayı ve sorumluluk almayı gerekli kılmaktadır. Bu sebeple eğitimin uluslararasılaşmasına ilişkin

eğitimcilerin yaklaşımları ve küreselleşmenin siyasi, ekonomik, sosyokültürel güçlerinin ilişkilendirilmesi gerektiği öne sürülmektedir (Güneş, 2016: 72).

Küreselleşme süreci ile yükseköğretim kurumları arasındaki ilişkiler ağı daha çok yoğunluk kazanmakta ve üniversiteler çok daha uluslararası nitelik elde etmektedir. Öğrenciler, akademisyenler ve farklı sosyal gruplar dâhil yükseköğretimin uluslararasılaşması bugünün dünyasında sosyal, kültürel ve ekonomik hareketlerin ana güçlerinden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Yükseköğretimde sınırlar kalkmakta ve akademik araştırmalarda uluslararası iş birliği yükselmektedir. Türkiye de bu gelişmelerde kendini göstermektedir. Bu önemli gelişmeler içerisinde yükseköğretim sisteminin uluslararasılaşma boyutu dikkat çekicidir. Yükseköğretimde uluslararasılaşmanın etkenlerinden biri şeklinde görülen uluslararası öğrenciler açısından Türk yükseköğretim sisteminin durum tespiti esas inceleme konusudur (Güneş, 2016: 72).

Türkiye yükseköğretiminin uluslararasılaşması, başta uzun ve kısa eksenli uluslararası öğrenci ve öğretim elemanı hareketliliği olmak üzere farklı şekillerde gerçekleşmiştir. Ayrıca yurtdışına öğrenci göndermek; Türkiye yükseköğretim alanını Bologna Süreciyle uyumlulaştırmak, yurt dışında üniversite açmak ve diğer ülkelerle Türkiye sınırları içerisinde ortak üniversiteler kurmak, farklı değişim programları başlatmak gibi diğer gelişmeler de sayılabilir.261 Araştırmada, Türkiye yükseköğretim sistemindeki uluslararasılaşmanın çeşitli biçimlerinden sadece Türkiye'ye uluslararası öğrencilere yoğunluk verilmektedir (Güneş, 2016: 73).

Birçok ülkede uluslararası eğitim kritik bir konu olarak ele alınmaktadır çünkü uluslararası eğitim pek çok önemli amaca hizmet etmektedir: Farklı ülkelerin nitelikli insanlarını elde etmek, kendi kültür ve değerleri ile bu değerlerin ortaya ekonominin gerektirdiği insan kaynağı ihtiyacını karşılayarak rekabeti yükseltmek, yararlı bilgiler üreterek paylaşmak ve yükselen güvenlik ve diplomasi sahasında kültürler ve ülkelerarası karşılıklı hoşgörü ve anlayışı geliştirmek. Uluslararası eğitim uluslararası bağlantı oluşturma imkânı sağlamaktadır. Bölgesel ve küresel bir güç olmak adına Türkiye'nin birinci beklentisi “yurtdışında hazır insan kaynağı oluşturmak” olarak ifade edilmektedir. İkinci olarak yurtdışından öğrencilerle Türk akademisini

destekleme imkânı oluşmaktadır. Bahsedilen ilişkileri güçlendirmek için yükseköğretimden beklenti oldukça yüksektir (Güneş, 2016: 73).

Kısa sürede Türkiye’de 10 binlerden 40 binlerin üstüne çıkan uluslararası öğrenci sayısının, yakın zamanda 100 binlere çıkarılması öngörülmektedir. Bu süreçte kaydedilen başarıda Türk üniversitelerinin ve yükseköğretiminin yurtdışında tanıtımları, yükseköğretimde üniversitelerdeki bazı değişiklikler (İngilizce eğitim veren bölüm ve kurumların artması, uluslararası öğretim üyelerinin artırılması, üniversitelerde uluslararası öğrenci ofislerinin kurulmasının teşvik edilmesi), Türkiye’nin dış politikasıyla ilişkili bazı gelişmeler, çeşitli hükümetlerle imzalanan protokollerin artışı (hem Türkiye’ye öğrenci gönderilmesi hem de karşılıklı öğrenci ve öğretim üyesi değişimlerinin teşvik edilmesi gibi konularda) değerlendirilmektedir (Güneş, 2016: 73-74).

Uluslararası öğrenci sayısında kaydedilen artış, Türkiye’nin uluslararası sahada artan tanınırlığı, önemsenen uluslararasılaşma faaliyetleri ve Ekonomi Bakanlığı’nın üniversitelerin tanıtımı amacıyla sağladığı desteklerin yanında “Türkiye Bursları” ile değerlendirilmektedir. Tüm yükseköğretim kurumlarındaki uluslararası öğrenci sayıları detaylıca incelendiğinde İstanbul, Marmara, Ankara ve Orta Doğu Teknik üniversiteleri başı çekmektedir (Güneş, 2016: 75).

Türkiye yükseköğretiminin uluslararasılaşmasında birinci konu, yurt dışından alınan diplomaların tanınması ve denkliğidir. Hem Türkiye yükseköğretimine daha çok uluslararası öğrenci çekme hedefi hem de eğitimlerini yurt dışında alan Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı öğrenciler uluslararasılaşmaya katkı sağlamaktadır. Örneğin, ABD’de yükseköğretim gören yaklaşık 12.000 öğrencisi ile Türkiye, dünya ülkeleri içinde onuncu, Avrupa’daysa birinci sıradadır. Türkiye’den yurtdışına giden öğrencilerin eğitim gördüğü ülkeler ve diploma programları, uluslararasılaşmanın farklı bir boyutunu göstermektedir. Son on yılda lisans veya yüksek lisans öğrenimini yurt dışında bitirip YÖK’ten diploma denkliği alan yaklaşık 55.000 öğrenci, bütüne yakın sayıda alanlardan diploma başvurusunda bulunmaktadır. Eğitim alınan programlar arasında ilk beş bölüm Hukuk, İşletme, Türk Dili Edebiyatı, Bilgisayar Mühendisliği ve Uluslararası İlişkiler olarak sıralanmaktadır.

Denklik hakkını kazanan öğrencilerin gittikleri ilk beş ülke KKTC, ABD, Azerbaycan, İngiltere ve Almanya'dır (Güneş, 2016: 75).

Türkiye yükseköğretim alanının uluslararasılaşması sürecinde ikinci boyut, Bologna Süreci'dir. Avrupa'da ortak bir yükseköğretim sahası üretme fikrine dayanan, 1999 yılında resmen başlatılan süreç ile Avrupa Kredi Transfer Sistemi oluşturulmuş, yükseköğretim yeterlilik koşullarını ve kalite sistemini geliştirilmiştir. 2001 yılı itibarıyla Türkiye'nin bu sürece katılması sonucu Yükseköğretim Kurulu, yükseköğretim sisteminin yeniden yapılanması için bu kapsamda yürütülen çalışmalara destek vermeye başlamıştır. Türkiye'nin performansı, 2009-2013 senelerinde Türkiye'den otuz bir üniversitenin AKTS etiketi almaya ve 73 üniversitenin diploma etiketi hakkı kazanması, 2013 senesinde yeni AKTS etiketlerinin %60'ının, yeni diploma etiketlerininse %32'sinin Türk üniversiteleri tarafından alınması, 2004'te başlayan Bologna Uzmanları Ulusal Takımı Projesi'nin 2013'te başarıyla tamamlanması ile izlenebilir (Güneş, 2016: 75-76).

Üçüncü önemli unsur, uluslararası ortak üniversite girişimleridir. Özellikle Soğuk Savaş sonrası süreçte ve küreselleşmeyle artan devletlerarası iş birliklerinde öğrenci ve öğretim elamanı hareketliliği dışında ortak yükseköğretim kuruluşları da ortaya çıkmıştır. Ülkelerinde bulunan köklü üniversiteler, özellikle yükseköğretime düşük erişim oranı olan ya da fazla talep görülen ülkelerde şube-kampüsler açmaktadır. Ayrıca son evrelerde direkt iki devletin ortak bir yükseköğretim kurumu açmak için işbirliği kurdukları görülmektedir (Güneş, 2016: 76).

Türk üniversiteleri ve diğer Türk Cumhuriyetleri üniversiteleri arasında araştırma-geliştirme faaliyetlerini kapsayan iş birlikleri kurulmakta ve ortak projeler hazırlanmaktadır. 1989 yılından 2000 yılına kadar 117 iş birliği protokolü düzenlenmiştir. 274 2000'lerden günümüze kadar ise bu sayı oldukça yükselmiştir (Güneş, 2016: 76-77).

Ayrıca Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı birçok ilk ve orta öğretim kurumu ile yine MEB'e bağlı çeşitli kurs merkezleri ve TİKA başkanlığında yürütülen mesleki eğitim programları Türk Cumhuriyetlerinde hizmet sunmaktadır. Ayrıca benzer alanda son yıllarda Yunus Emre Enstitüsü de oldukça aktif bir rol almaktadır (Güneş, 2016: 77).

Ortak diploma programları da uluslararasılaşmanın bir başka görünümüdür. YÖK verilerine göre, 2005'ten beri Türk ve dünya üniversiteleri arasında imzalanan 176 tane ortak diploma programı sözleşmesi işleme geçmiştir (Güneş, 2016: 77).

2014 itibarıyla Türkiye'nin Türkiye Bursları kapsamında uluslararası öğrencilere yönelik yatırımı yaklaşık bildiğimiz 100-150 milyon TL civarında hesaplanırken alternatif maliyet dâhil toplamda rakam 350 milyon TL'ye ulaşmaktadır (Güneş, 2016: 76-77).

2.3.4 Türkiye'de Uluslararası Öğrenciler ile İlgili Kurum ve Kuruluşların Faaliyetleri

Türkiye ve Türk Cumhuriyetleri ve diğer Türk toplulukları arasındaki ortak eğitim projelerinden günümüze kadarki uygulamalarda yükümlülük alan belli başlı devlet ve özel kurum ve kuruluşlar temel görevleri ile şöyle listelenebilir:

2.3.4.1 Devlet kurum ve kuruluşların faaliyetleri

T. C. Dışişleri Bakanlığı: İkili ve çok taraflı uluslararası ilişkiler kurmak ve geliştirilmek, anlaşmaların uygulanması aşamasında muhtemel sorunları çözmek, burs programlarının ilanı, sınav ve değerlendirme sürecinde gerekli desteği sağlamak (Güneş, 2016: 124).

T.C. Devlet Bakanlığı: Türk Cumhuriyetleri ve Türk Toplulukları ile ilişkilerden sorumlu olup bunlarla ilgili araştırma, planlama ve eşgüdüm sağlamak (Güneş, 2016: 124).

T. C. İçişleri Bakanlığı: Öğrencilerin pasaport, vize ve ikamet ile ilgili işlemleri yürütmek (Güneş, 2016: 124).

T. C. Maliye Bakanlığı: Yurtdışından öğrenim için Türkiye'ye gelen öğrencilere, YTB Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Kurulu'nun tanıdığı esaslara göre

verilecek burs, barınma, iaae, tedavi ve diğer harcamalar hakkında alakalı kurum bütçelerine ödenek koymak (Güneş, 2016: 124).

Eğitim Öğretim Kurumları: Türkiye'ye gelen öğrencilerin işlemlerinin yürütmek, uluslararası öğrenci birimleri bağlantısıyla öğrencilerin akademik, sosyal ve kültürel gereksinimlerini karşılamak, rehberlik hizmeti gerçekleştirmek, Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Kurulu tarafından belirlenmiş stratejiler ekseninde gerekli önlemleri almak, Türkçe kursu yürütmek, Türkçe kursu dâhil öğrencilerle alakalı bilgiler derlemek, değerlendirmek, öğrencilik durumlarıyla ilgili olası değişiklikleri ilgili birime bildirmek (Güneş, 2016: 124).

T. C. Milli Eğitim Bakanlığı Yükseköğretim ve Yurtdışı Eğitim Genel Müdürlüğü: Bakanlığın yurt dışındaki okul ve kurumlarının eğitim ve öğretimlerini, ders ve eğitim materyallerini hazırlamak veya hazırlatmak, okullar için sosyal ve kültürel faaliyetleri planlamak, uygulamak ve desteklemek, yurtdışında ihtiyaç olan ülkelerde okul açtırmak, Türkçeyi ve Türk kültürünü yaygın hale getirmek maksadıyla Türkçe öğretim merkezleri kurmak (Güneş, 2016: 124-125).

T. C. Milli Eğitim Bakanlığı Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü: Büyük Öğrenci Projesi kapsamında burs verilecek öğrenci sayısının tespitiyle ilgili iş ve işlemleri sağlamak, öğrenci seğimi için yönelik sınavı (TCS) koordine etmek, burslu öğrencilerle ilgili kişisel bilgiler tutmak, burs, harçlık, öğrenim harcı, yurt giderleri, giyim, kırtasiye, sağlık vb. ödemelerle ilgili iş ve işlemleri gerçekleştirmek, öğrencilerin devam ve başarı durumlarını takip etmek, haklarında bilgi derlemek, bunları değerlendirmek ve ilgili kurum ve kuruluşlara bildirmek (Güneş, 2016: 125).

T. C. Başbakanlık Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı Uluslararası Öğrenciler Daire Başkanlığı: 2012 itibarıyla "Türkiye Bursları" kapsamında burs verilecek uluslararası öğrencilerin başvurularından mezuniyet aşamalarına kadar tüm işlemlerini yürütmek ve takip etmek. "Türkiye Bursluları Koordinasyon Ofisleri" altında uluslararası öğrencilere yönelik hizmetlerde araştırma, geliştirme, rehberlik sağlama, yardımda bulunma ve öğrencilerle ilgili sosyokültürel hizmetleri koordine etme görevleri şöyle tanımlanmaktadır: uluslararası öğrenciler için karşılama ve mezuniyet sonrası programlar, uluslararası öğrenci ile ilgili veri tabanı oluşturmak ve

öğrenim süreçlerine dair detaylı rapor oluşturmak, sosyal ve kültürel etkinliklerle sosyal gelişimi ve kültürel etkileşimi maksatlayan toplantı, seminer, spor, tiyatro, gezi, konser, kutlama ve benzeri aktiviteler organize etmek, Rehber Aile Projesi'ne katkı sağlamak, uluslar arası öğrencilere her türlü talep, dilek, öneri ve sorunlarını tespit etmek ve gerekli çalışmaları yürütmek, kamu kurumları ve halk arasında uluslararası öğrenci konusunda farkındalık oluşturmak ve karşılıklı iletişimi sağlamak, kültürel paylaşımı ve etkileşimi artırmak (Güneş, 2016: 125).

T. C. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı: “Yabancı Uyruklu Öğrenci Merkezi”, daha sonra “Burslu Öğrenciler Merkezi” ve bir Komisyon kurularak şu görevler sağlanmıştır: Türkiye tarafından sağlanan Devlet Bursları kapsamında ülkelere tahsis edilecek toplam kontenjanı, bu kontenjana bağlı eğitim programlarını ve yükseköğretim kurumlarına göre dağılımını belirlemek, öğrenci seçme ve yerleştirme işlemlerini yürütmek, belirli Türk Cumhuriyetlerinde seçme sınavını (TCS) yapmak, Hükümet Bursları kapsamında Türkiye'ye gelecek öğrencilere Yabancı Uyruklu Öğrenci Sınavı (YÖS) uygulamak, yükseköğretim kurumlarında Türkçe kursları açılmasını ve gereken düzenlemeleri sağlamak, öğrencilerin kayıt, devam, başarı, disiplin ve burs durumlarını izlemek ve ilgili birimlere (Milli Eğitim Bakanlığı ve Dışişleri Bakanlığı aracılığıyla ilgili ülkelere) bildirmek, mezun olan öğrencilerle ilişkileri sürdürmeye çalışmak; uluslararası sözleşmeler ekseninde Türkiye'deki yükseköğretim kurumlarında burslu şekilde öğrenim göreceğ öğrencilerin yerleştirme işlemlerini gerçekleştirmek; kendi imkânları ile gelen öğrenciler için harç miktarı ve harçlara ilişkin uygulama esasları ile kabul usul ve esaslarını belirlemek (Güneş, 2016: 125-126).

2012 yılı itibarıyla Uluslararası İlişkiler Birimi Koordinatörlüğü adı altında tekrar düzenlenmiştir: YÖK Uluslararası Öğrenciler Birimi altında kendi imkânları ile gelen uluslararası öğrencilere hizmet etmek, YÖK Burslu Öğrenciler Birimi altında Türkiye Bursları ile uluslararası sözleşmeler ekseninde devletlerin verdiği bursları kazanan uluslararası öğrencilerin işlemleri; YÖK İkili İlişkiler Birimi altında diğer ülkelerle olan işbirlikleriyle alakalı işlemler; YÖK Çok Taraflı İlişkiler Birimi bünyesinde ise ulusal/uluslararası kurum ve kuruluşlarla ilişkilere ilişkin işlemler

(Avrupa Yükseköğretim Alanı ve Bologna Sürecine ilişkin faaliyetler, ENIC ve NARIC ağları çalışmaları) sağlamak (Güneş, 2016: 125-126).

Kendi imkânları ile gelenler için esaslar 11 Nisan 2012 tarihli 28261 Sayılı Resmî Gazetede çıkan 6287 sayılı kanun maddesi uyarınca açıklanmaktadır. YÖS yerine 2010-2011 eğitim yılından itibaren öğrencilerin kabul kriterleri ve harç miktarları üniversiteler tarafından belirlenmek üzere düzenleme getirilmiştir. Devlet üniversitelerinde Bakanlar Kurulu ile öğrenim ücreti belirlenir. Vakıf yükseköğretim kurumlarında ise YÖK'ün yetkili kurullarınca belirlenir (Güneş, 2016: 126-127).

1983 tarihli 2922 sayılı Kanunda geçtiği üzere “Yabancı uyruklu öğrenciler, öğrenimleri esnasında herhangi işte çalışamazlar. Fakat, lisansüstü eğitim gören yabancı uyruklu öğrenciler, araştırma yaptıkları üniversitelerde ücrete karşılık çalıştırılabilirler.” Ancak Mart 2014'ten itibaren uluslararası öğrencilere çalışma izni verilmiştir. Atılan bu önemli adım uluslararası öğrencilerin toplumla kaynaşmasına ve toplumda öğrencilere yönelik bir algı oluşmasına katkı sağlanmaktadır (Güneş, 2016: 126-127).

T. C. Gençlik ve Spor Bakanlığı: Türkiye'deki uluslararası öğrenciler dâhil tüm öğrenciler için kişisel ve sosyal gelişimlerini destekleyen politikalar geliştirmek, devlet kurumları arasında koordinasyonu sağlamak, gençlikle ilgili proje ve hizmetlerin temel gerekçelerini ve prosedürünü belirlemek, daha iyi yaşam koşulları ve imkânlar için programlar geliştirmek, Bakanlık çatısı altında Yükseköğretim ve Kredi Yurtlar Kurumu, gençlik merkezleri, imkânlar, federasyonlar ve gençlik kampları aracılığıyla öğrencilere çeşitli hizmetler sunmak (Güneş, 2016: 127).

Yükseköğretim Kredi ve Yurtlar Kurumu Genel Müdürlüğü: Burs kazanan, kendi imkânlarıyla gelen ve uluslararası değişim programlarından yararlanacak olan uluslararası öğrenciler için barınma ve beslenme hizmeti sunmak. Elektronik ortamdan yurtlara başvuru imkânı ile öğrenciler yurt dışından da yurtlara başvurabilmektedir. 2013-2014 eğitim-öğretim yılı verilerine göre 131 ülkeden gelen 3.278 kız, 6.434 erkek, toplam 9.712 uluslararası öğrenci YURTKUR yurtlarında barınmıştır. Bakıldığında Türkiye'deki uluslararası öğrencilerin %20.15'ine devlet yurtlarında barınma imkânı sağlanmaktadır (Güneş, 2016: 127). Kurum yurtlarında

barınmakta olan öğrenciler müzik, tiyatro, satranç, fotoğrafçılık, karikatür, konferanslar gibi sosyal, kültürel ve sportif etkinlikler düzenlemektedir (Güneş, 2016: 128).

Türkçe ve Yabancı Dil Uygulama ve Araştırma Merkezi (TÖMER): Türkçeleri yetersiz olan burslu öğrencilere bir yıl süreyle, 2012 itibarıyla 21 üniversitede bulunan merkezlerinde ve Ankara Üniversitesi Türkçe Öğretim Merkezi'nin çeşitli şehirlerdeki şubelerinde (Ankara, İstanbul, İzmir, Antalya, Alanya, Adana, Bursa ve Samsun) kurs verilmektedir.465 Türkiye dışında ise Bakü, Aşkabat, Bişkek, Almatı ve Duşanbe'de birer merkez hizmet vermektedir (Güneş, 2016: 128).

Türk İşbirliği ve Kalkınma Ajansı Başkanlığı (TİKA): Kuruluş yılı 1992'den itibaren Büyük Öğrenci Projesi gibi kısa süreli mesleki eğitim projeleri ile Türk dilinin konuşulduğu ve Türkiye'ye komşu ülkeler ilk sırada yer almakla birlikte, gelişmekte olan ülkelerin kalkınmalarına destek amaçlı, bu ülkelerle ekonomik, ticari, teknik, sosyal, kültürel ve eğitim sahasında iş birliğine yönelik proje ve programlar oluşturmak (Güneş, 2016: 128).

Yunus Emre Enstitüleri: Yurtdışında Türkiye'nin temsilcisi olarak Türkçe eğitim merkezleri çalışmalarını gerçekleştirmek, Türkçe öğrenen öğrencilerin merkezlere yönlendirmek ve oradaki üniversitelerde Türkiye'yi tanıtmak, Türkçe yeterlilik sınavı ve sertifika programları düzenlemek (Güneş, 2016: 128).

Devlet bütçeli ve vakıflar tarafından kurulan Yunus Emre Enstitüsü yurtdışında kültür merkezleri açmıştır. Yunus Emre Enstitüsü'nün iki işlevi kültürel etkinliklerle Türkiye'yi tanıtmak (%60) ve Türkçeyi öğretmek (%40) olarak tanımlanmaktadır. Kamu kaynaklı olmasının yanında herhangi bir devlet kurumuyla bağlantısı olmadan sivil toplum kurumu olarak işlem gördüğü için vakıf çalışmalarında hızla ve kolayca ilerleyebilmektedir. Türk kültürünü tanıtan bir platform olarak uzun vadede Türkiye'nin yurtdışında tanınırlığını sağlayacak olan enstitü, Türkiye'nin tanıtımı ve Türkçe eğitimi odaklı faaliyetleri yanı sıra Türkçe Yeterlilik Sınavı uygulamaları, kurslar, paneller, festivaller ve fuarlara önem verilmektedir. Yunus Emre Enstitüsü'nün hedefi, gelecekte Türkiye'nin yurtdışındaki kültür çalışmalarının markası durumuna gelmektir. Hükümet politikalarının oluşturduğu çerçeveler içinde,

hiçbir ayırım yapmadan ortaklaşa görüşler, kaliteli örnekleri ve profesyonelleriyle gerçekleştirdiği çalışmalar sonucu Türkiye'nin paylaşılan tüm unsurlar ile geniş bir algı oluşturmaktadır (Güneş, 2016: 128-129).

2.3.4.2 Özel kurum ve kuruluşların faaliyetleri

İstanbul Uluslararası Öğrenci Merkezi (ICIST): 2012'de "Uluslararası Öğrenciler İçin İstanbul Rehberlik ve Danışma Merkezi Projesi" teklifi ile çalışmalarına başlayan İstanbul Uluslararası Öğrenci Merkezi (ICIST), 2013'ten bu yana uluslararası tüm üniversite öğrencilerinin sosyal hayatına ve eğitim dünyasına yönelik çeşitli faaliyetlerini İstanbul Büyükşehir Belediyesi ukdesinde devam ettirmektedir. Ayrıca çeşitli sosyokültürel faaliyetler ile öğrencilere İstanbul'u tanıtmayı görev edinmiştir. Merkezin vizyonu uluslararası öğrencilere hayatı kolaylaştırarak; İstanbul'un, uluslararası öğrenciler tarafından çok tercih edilen entelektüel ve mesleki dünya şehirleri arasında yer almasını sağlamaktır. Üç dilde hizmet veren merkezin faaliyetleri arasında rehberlik ve danışmanlık hizmeti, Türkçe kursu, kişisel gelişim ve iletişim seminerleri, teknik geziler ve kariyer günleri, şehir gezileri, kültür ve sanat etkinlikleri, ülke kutlama günleri, üst düzey ülke temsilcileri ile yemek ve etkinlik programları yer almaktadır (Güneş, 2016: 129).

Proje kapsamında mobil uygulamasının geliştirildiği entegre bir web sitesi, basılı İstanbul rehberi, seminerler, çalıştaylar, ulusal ve uluslararası öğrencilerle ortak etkinlikler, ulusal ve uluslararası öğrencilerin eşleştirilmesi ve karşılıklı dil öğretimi ve uluslararası öğrenci üzerine yapılan hazırlıkların sonuçlarına göre, uluslararası öğrencilerin yönlendirilme ihtiyaçları giderilmekte, Türk ve uluslar arası öğrenciler arasında diyalog ve kültürel kesişim oluşturulmakta ve aralarındaki iletişim güçlendirilmekte, uluslararası öğrencilerin hizmet erişimi artırılmakta ve karar alma süreçlerini katılımları sağlanmaktadır (Güneş, 2016: 129-130).

Uluslararası Öğrenci Dernekleri Federasyonu (UDEP): Kuruluş, geçmişte Türkiye'de eğitim alan mezunlarla iletişim ve iş birliği halinde bulunmak, onları tanımak, etkileşimi sağlamak, eğitim ve öğretim dönemlerinde maddi ve manevi

gereksinimlerin destek olmak hâlihazırda Türkiye’de bulunan öğrencilere ev sahipliği yapmak ve gelecek öğrencilere daha müsait bir altyapı hazırlamak adına 25 sivil toplum kuruluşunun (derneklerin) üye olduğu bir federasyondur. Federasyonun misyonu “uluslararası öğrenci derneklerinin aralarındaki etkileşimi sağlamak, yeni uluslararası öğrenci derneklerinin kurulmasını sağlamak, uluslararası öğrenci algısının basında oluşturulmasını sağlamak, uluslararası öğrencilerin eğitim, sağlık, emniyet alanlarındaki problemlerine odaklanmak ve bu problemlerin çözümü amacıyla devlet kurumlarıyla birlikte çalışmalar yapmaktır.” Kurum, doğrudan faaliyetler gerçekleştirmek yerine, bahsi geçen çalışmalar için alt yapı sağlamlaştırmakta ve koordinasyonu sağlamaktadır (Güneş, 2016: 130).

2004 yılında İHH İnsani Yardım Vakfı bünyesinde hayata geçen, SADER ile yol alan ve 2008’de Bab-ı Alem Uluslararası Öğrenci Derneği ile ilerleyen, ardından İstanbul dışında kurulan yeni derneklerle Uluslararası Öğrenci Dernekleri Federasyonu olarak kurumsal bir kimlik kazanmıştır. Üye dernekler, dil eğitimi, lise, lisans, yüksek lisans veya doktora herhangi bir eğitim maksadıyla Türkiye’ye gelen uluslararası öğrencilerle faaliyet yürütmektedir. Türkiye’ye gelen ve gelecek tüm uluslararası öğrencilere; dil, din, ırk, renk, cinsiyet, mezhep, meşrep, ideoloji, vs ayrımı yapmadan ev sahipliği yapmayı vizyon olarak benimsemiştir. Öte yandan İslam inancı çerçevesinde faaliyet yürüten bir sivil oluşumdur. Hizmet alanında birinci grup tüm öğrenciler, ikinci grup ensar muhacir ilişkisinde tüm Müslüman öğrenciler, üçüncü ve en çok önemsenen grup ise ehli-sünnet itikadına sahip öğrenciler olarak belirtilmektedir (Güneş, 2016: 130-131).

Eğitim faaliyetleri olarak Türkçe seminerleri, çok sayıda dil kursu, Top Solid, Tridimax gibi bilgisayar programları, fotoğrafçılık gibi seminerler, üniversite hazırlık kursları, önde gelen aydın, gazeteci, sanatçı, fikir adamı, akademisyen, din adamı, şair, edip, yazar, çizer vs yetişmiş insanların katıldığı haftalık seminerler, paneller, sempozyumlar, açık oturum benzeri faaliyetler, teknik, tarihi ve kültürel geziler düzenlenmektedir (Güneş, 2016: 131).

Sosyokültürel faaliyetler olarak geziler (şehir içi, şehir dışı, bölgesel), piknikler (genel-ülkesel-bölgesel), tanışma programları, ülke tanıtım günleri, ülke çay günleri, kardeşlik grupları, eğitim-tanışma-kaynaşma kampları gibi faaliyetler, sportif

faaliyetler (dostluk maçları, satranç, masa tenisi, futbol, voleybol, jenga turnuvaları, wuşu, güreş, tekvando, bilek güreşi vs müsabakalar) ve çeşitli illerde uluslararası öğrenci buluşmaları düzenlenmektedir. Başta İstanbul olmak üzere Türkiye'nin çeşitli illerinde 100 kadar ülkenin katıldığı buluşmaların amacı uluslararası öğrenci olgusunu Türkiye kamuoyuna duyurmak, farkındalık oluşturmak ve bir eğitim merkezi olarak Türkiye'nin dünya genelinde tanınmasını sağlamaktır (Güneş, 2016: 131).

Maddi destek olarak burs desteği, harç ödemekte zorlanan öğrencilere nakdi destek, sağlık, barınma, iâşe gibi konularda sıkıntı çeken öğrenciler ile ev ve yurt arayan öğrencilere de yardım sağlanmaktadır. Ayrıca evlenen öğrencilere ev eşyası, çocuğu olana takı, cenazesi olana taziye ve gereken desteği sağlamaya gayret edilmektedir (Güneş, 2016: 131).

Bab-1 Alem Uluslararası Öğrenci Derneği: Yükseköğrenim için Türkiye'yi seçen uluslararası öğrencilere ev sahibi olmak, onlarla tanışmak, birbirleriyle kaynaşmalarını sağlamak, eğitim ve öğretim dönemlerinde karşılaşılabilecekleri maddi ve manevi ihtiyaçlarını karşılamalarına destek olmak ve ülkemizde elde ettikleri deneyimleri farklı coğrafyalara götürebilecek nitelikli insanlar yetiştirmek amacıyla kurulan uluslararası bir sivil toplum kuruluşudur. Dernek UDEF dışında İDSB (İslam Dünyası Sivil Toplum Kuruluşları Birliğı) ve TGTV (Türkiye Gönüllü Teşekküller Vakfı) üyesidir (Güneş, 2016: 132-133).

2004 yılından itibaren eğitim için Türkiye'ye gelen lise, üniversite gibi formal eğitim kurumlarında okuyan veya bu kurumlardaki eğitim için hazırlık yapan devlet burslusu, STK burslusu veya kendi imkânlarıyla okuyan tüm uluslararası öğrencilere yönelik çalışmalar yapmaktadır. 2008 yılında Sefire-i Alem Derneği'nin kurulması ile çalışma alanını sadece uluslararası erkek öğrencilere yönelik belirlemiş, 2010 yılında UDEF'in diğere şehirlerdeki üye şube çalışmaları sonucu sadece İstanbul'daki uluslararası erkek öğrenciler ile çalışmalarını sınırlandırmıştır (Güneş, 2016: 133).

Dernek faaliyetler halkın aynî ve nakdî yardımları, bazı sivil toplum kuruluşları ve belediyelerin desteğiyle gerçekleşmektedir. 2012 itibariyle Bab-1 Alem çatısı altında 94 ülkeden 2.313 öğrenci bir araya gelmektedir. Bugüne kadar 55 ülkeden 799

öğrenciyi misafir ederek mezuniyetlerinin ardından ülkelerine uğurlamıştır (Güneş, 2016: 133).

Eğitim faaliyetleri olarak divan seminerleri, sinema, belgesel, şiir ve şarkılarla zenginleştirilen Türkçe dersleri, YÖS hazırlık seminerleri, temel dini bilgiler, Kur'an-ı Kerim, kitap tahlilleri, Arapça, İngilizce, Osmanlı Türkçesi kursları, fotoğrafçılık, tiyatro, diksiyon ve kompozisyon dersleri içeren kurslar, proje çalışma grupları, web tasarım, topsolid dersleri, soft skills training, stratejik kişisel planlama, panel ve sempozyumlar düzenlenmektedir. Ayrıca “Sefine Düşünce ve Kültür Dergisi” ile “El-Sine Uluslararası Edebiyat Dergisi” çıkartılmaktadır. Öğrencilerin yazılarından oluşan ve her sayısında farklı bir dosyanın konu olduğu ilk çalışma ile öğrencilerin yazma yetisini geliştirmeye çalışmak, dünyanın dört bir yanından farklı kültürleri ve medeniyetleri tanıtmaktır (Güneş, 2016: 133).

Sosyokültürel faaliyetler olarak ülke yemek günleri, ülkeleri sosyal, kültürel ve ekonomik yönleri ile tanıtmaya, yerel müzik ve filmlerinden örneklerle ülke tanıtım günleri, çay günleri, öğrenci evi ziyaretleri, sinema günleri, tiyatro dersleri, sportif faaliyetler (dostluk ve kaynaşma maçları, futbol masa tenisi satranç turnuvası, havuz programı), öğrenci buluşması, piknikler (öğrenci genel pikniği, bölge ülke piknikleri), ramazan programları (geleneksel iftar, evde iftar, bayramlaşma), umre organizasyonu, şehir içi geziler, yaz kampları, öğrenci eğitim kampları düzenlenmektedir (Güneş, 2016: 134-135).

Bab-1 Âlem Uluslararası Öğrenci Derneği'nin ev sahipliğinde her yıl yapılan “Dünyamızdan Renkler” temalı “Uluslararası Öğrenci Buluşması”nda Türkiye’de bulunan birçok ülkenin misafir öğrencileri bir araya gelmektedir. Yoğun ilgi gören programda kurulan stantlarda çeşitli ülkelerin öğrencileri tarafından farklı ülkelerin kültürel eşyaları, yöresel müzik enstrümanları, yerel kıyafetleri, ülke haritaları, ülke bayrakları yani ülke ve kültürler tanıtılırken program boyunca farklı bölgelerden farklı dillerde müzik dinletileri de sunulmaktadır (Güneş, 2016: 135).

Maddi destek olarak her eğitim ve öğretim yılı içerisinde ortalama 400 öğrenciye burs desteği, kendi imkânları ile evlerde kalan misafir öğrencilere yönelik düzenli bir şekilde erzak kolisi dağıtımını çalışması, ülkesine gitmek istediğinde bilet alamayan,

üniversite harçlarını ödeyemeyen, zaman zaman ise kırtasiye yardımı şeklinde vaziyeti uygun görünen öğrencilere maddi destekler, özellikle ailesi ile telefon görüşmesi yapmak isteyen öğrencilere yönelik internet üzerinden telefon görüşmesi yapabilmelerine yönelik hizmetler sunulmaktadır (Güneş, 2016: 135).

Diğer faaliyetler olarak rehberlik hizmetleri, gönüllü ülke temsilcisi toplantıları, mesleki kulüpler, ülke birlikleri, üniversite kardeşlik birimi, yurt ve barınma, kardeşlik grup toplantıları, mezunlar birimi (mezuniyet programlarının yanı sıra 50'den fazla bölge ve ülkelere Türkiye'den giden ekiplerle oradaki mezun öğrenciler arasında istişareler), üniversitelerle ortak projeler, kurumsal ziyaretler düzenlenmektedir (Güneş, 2016: 135).

Sefire-i Alem Uluslararası Öğrenci Derneği: 2004 yılında ilk olarak erkek öğrencilerle çalışmalarına başlayan Sosyal Araştırmalar ve Kültürlerarası Yardımlaşma Derneği şimdiki Bab-ı Alem Derneği, Mart 2008'den beri Sefire-i Alem Derneği çatısı altında kız öğrenciler için de hizmet vermektedir (Güneş, 2016: 136).

Başlıca hedefleri İstanbul'daki uluslararası öğrencilerle ortak faaliyetler yapabilme olanakları aramak, mevcut olanakları geliştirmek ve ortaya konan yeni projeler ile kültür birliği oluşturmak ve farklı medeniyetleri tanımak maksadıyla toplanmak, bu ülkelerin sosyal düzenleri üzerine araştırma yapmak ve yaptırmak, bu çalışmaların sonuçlarını derlemek, arşivlemek ve kamuoyuyla paylaşmaktır. "Biz Bir Milletiz" sloganıyla Türkiye'ye gelen kız öğrencilere din, dil, ırk ve millet ayrımı yapmadan sahip çıkmaktadır. 2012 itibariyle 82 ülkeden 1.180'i aşan öğrenci sayısı var.484 2013 itibariyle ülke sayısı 90'a ulaşmıştır.485 Derneğin 2012-2013 yılına göre bölgelere göre öğrenci dağılımına bakıldığında Kuzey Asya (524), Balkanlar (264), Kafkasya (137), Ortadoğu (104), Afrika (76), Güney Asya (67), Diğer (9) tablosu ortaya çıkmaktadır (Güneş, 2016: 136).

Faaliyet alanları ve içerikleri şöyledir: a) Eğitim faaliyetleri (üniversite hazırlık seminerleri, Türkçe eğitim seminerleri, aylık ve dönemlik gelişim seminerleri (genel kültür, fotoğrafçılık, branş, medya iletişim, bölgesel analiz, ülke sunumları, liderlik ve organizasyon), yabancı dil seminerleri, kitap tahlil çalışmaları, yoğunlaştırılmış

eğitim programları, yaz eğitim programları, paneller, eğitim amaçlı proje, makale ve bilgi yarışmaları); b) Rehberlik faaliyetleri (eğitim alanında ve bireysel sorun ve ihtiyaçlarına yönelik olarak birçok hususta gönüllü danışmanlık ve rehberlik); c) Sosyal ve kültürel faaliyetler (ülke yemek ve tanıtım günleri, ülke çay günleri, sinema günleri, piknikler, iftarlar, bayram vb. özel günlerde özel programlar, öğrenci evi ziyaretleri, kültürel ve tarihi mekânlara geziler, kurum ve şahıs ziyaretleri, tanıtım gezileri, mezuniyet programları); d) Yurt ve barınma; e) Mezuniyet çalışmaları (mezuniyet gecesi ve konuşmaları) (Güneş, 2016: 136).

Balkan Müslümanlarıyla Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği (BESADER): Osmanlı döneminde Balkanlar'da kalanların torunlarına ve Balkanlar'dan Türkiye'ye eğitim için gelen öğrencilere sahip çıkmak için 2009 yılında kurulmuştur. Çalışma grubundakiler Bulgaristan, Yunanistan, Arnavutluk, Kosova, Makedonya, Karadağ, Sırbistan, Bosna Hersek, Slovenya, Romanya, Moldova ve Macaristan'dan gelen ortaöğretim, lisans ve lisansüstü düzeydeki öğrencilerdir (Güneş, 2016: 137).

Dernek çeşitli rehberlik hizmetleri, bir kısım öğrencinin fiilen Türkiye'ye getirilmesinin ardından lise ve üniversitelere yerleştirelmesi ile burs ve barınma imkânları, devlet kurumları ile iş birliği halinde eğitimlerine destek, başvuru dönemi danışmanlık hizmeti, diğer taraftan da Türkiye'deki Balkan göçmenleri bu konularda duyarlı kılmak için çalışmaktadır (Güneş, 2016: 137).

Uzun vadede Balkanlar'dan gelen öğrencilerin Müslüman kimliğine sahip çıkmalarını sağlamak, bölgede Müslüman unsur olarak varlıklarını devam ettirmelerini sağlamak, asimile olmadan kendi inanç kültür temelleri üzerine varlıklarını sürdürmelerini sağlamak, Türkiye'ye geldiklerinde ekonomik sorunlarını, gurbet sorunlarını, psikolojik sorunlarını mümkün olduğu kadar imkânlar ölçüsünde gidermek ve okullarını başarıyla bitirerek ülkelerine yetkili etkili insanlar olarak görev almaları hedeflenmektedir (Güneş, 2016: 137).

Dernek faaliyetleri olarak Türkçe dersleri, kamp organizasyonları altında Balkanları ve Balkan kimliğini konu alan ve Balkanlar'dan STK temsilcileri, siyasileri, akademisyenleri, toplum öncülerinin davet edildiği seminler ve sportif faaliyetler, yaz kampları, kahvaltılar, piknikler, şehir gezileri, burs desteği ve burslu

öğrencilerden düzenli olarak Türkçe kitap tahlilleri, Balkanlar'a dönük dergi çalışmaları, maddi destek olarak uluslararası öğrenciler için çalışan sivil toplum kuruluşları ile oluşturulan platform ve diyalog içinde olmak, öğrencilerin İstanbul'da buldukları dönemde tüm süreçlerde sağlık, barınma, aile yaşamlarına destek için çalışılmaktadır (Güneş, 2016: 137-138).

Sınırsız Kardeşlik ve Yardımlaşma Derneği: 20 Aralık 2011 kuruluş tarihinden beri diğer ülkelerden Türkiye'ye eğitim maksadıyla gelen öğrencilere maddi, manevi, eğitsel ve psikolojik destek sağlamak. Ayrıca KİYADER, yirmi beş ülkeden toplam 81 lisans ve lisansüstü talebesine burs ve ev imkânı sunuyor, eğitim seminerleri, sosyal faaliyetler, meslek, özgüven ve yeni beceriler kazandırmak için çalışıyor. Kardeş dernekler Bab-1 Alem UÖD, Sefire-i Alem UÖD, Kültür Ocağı, Yardımlı Derneği, Gana Dostluk ve Yardımlaşma Derneği'dir (Güneş, 2016: 138).

Dernek görevi "dünyanın daha eşit kaynak erişimi ve bölüşüm yapısına ulaşması amacıyla çaba sarf etmek, üyelerinden kazandığı maddi ve manevi güçle, ırk, din, mezhep bakmaksızın muhtaç insanlara uzanmaktır." Bu misyon doğrultusunda bir yandan Türkiye'de öğrenim görmekte olan yabancı uyruklu öğrencilere maddi olarak destek olduğu gibi bir yandan da onların kendilerini daha iyi yetiştirmelerine katkı sağlanmaya çalışılmaktadır. Diğer yandan misyon doğrultusunda dünyanın farklı bölgelerinde de öncelikle eğitim odaklı yardım faaliyetleri yapılmaktadır. Derneğin kuruluş amacı; Türkiye'de lisans/lisansüstü düzeyde üniversite öğrenimini sürdüren kardeş ve dost ülkelere yabancı uyruklu öğrencilere ve ülkemizden yurt dışına giden öğrencilere ihtiyaçlarına göre maddi-manevi her konuda yardımda bulunmak (burs, barınma, gereken her tür konuda danışmanlık ve rehberlik gibi) öğrencilerin bilgi ve becerilerini geliştirecek etkinlikler organize etmek, bu bağlamda bilimsel-kültürel aktiviteler düzenlemek, öğrencilere yönelik ufuk açıcı programlar geliştirmek, öğrencilerin insanlık yararına olan faaliyetlere hassasiyetini geliştirmek ve toplum yararına projeler oluşturmaktır (Güneş, 2016: 138).

Eğitim faaliyetleri olarak okul faaliyetleri, haftalık eğitim seminerleri, branş çalışma grupları, aylık güncel fikir tartışmaları, dil kursları, akademisyen ve araştırmacıların katılımıyla tertip edilen ulusal ve uluslararası sempozyumlar gerçekleştirilmektedir (Güneş, 2016: 139).

Sosyokültürel faaliyetler olarak aylık geziler, müze ziyaretleri, kült film gösterimleri, spor müsabakaları, kahvaltı ve yemek toplantıları, piknik ve bölgesel yemek-kültür günleri düzenlenmektedir (Güneş, 2016: 139).

Mozaik Uluslararası Öğrenci ve Kültür Derneği: Dernek, hayırsever iş adamları tarafından 2000 yılında İstanbul Mecidiyeköy’de kurulmuştur, İstanbul’a gelen uluslararası öğrencilerin eğitim süreleri boyunca barınma ve burs imkânı sağlamak ayrıca eğitim ve kültürel faaliyetlerini desteklemek ve mezun olduktan sonra öğrencileri gönüllü birer kültür elçisi olarak ülkelerine dönmelerini sağlamaktır (Güneş, 2016: 140).

Çalışma grubu olarak lisans, lisansüstü, doktora ve Türkçe öğrenmeye gelen 72 farklı ülkeden öğrenciye hizmet sunmaktadır. Herhangi bir dil, din, ırk ayrımı gözetmeden hem kendi kültürümüzü hem de öğrencilerin kültürlerini tanımayı ve tanıtmayı hedeflemektedir. Eğitim faaliyetleri olarak üniversite hazırlık kursları, Türkçe, gitar ve farklı dil kursları, kitap okuma yarışmaları düzenlenmektedir. Sosyokültürel faaliyetler olarak ülke tanıtım günleri, hoş geldin gecesi, seminerler, mezunlar için platform, şehir dışı gezileri, futbol, güreş, masa tenisi ve satranç turnuvaları da etkinliklerin bazılarıdır Maddi destek olarak bursların yanı sıra derneğin finanse ettiği gezi, kurs, seminer ve buna benzer farklı aktivitelerin sağladığı imkânlardır (Güneş, 2016: 139).

Uluslararası Genç Derneği (UGDER): 2009’dan beri hizmet veren Uluslararası Genç Derneği çatısı altında ve YTB desteğiyle 2012 yılında “Uluslararası Öğrenciler Gençlik ve Eğitim Merkezi Projesi” yürütülmüştür. Bu faaliyet için yerel yönetimler, uluslararası öğrenci çalışması yapan STK ve Platformlar ile işbirliği ederek hayata geçirilmiştir. Uyum, eğitim, sağlık, emniyet gibi problemlerin hafifletilmesi sosyo-kültürel etkinliklerin sunulması, proje ile Türk öğrenciler ve uluslararası öğrenciler arasında kurulan kardeşlikler, düzenlenen geziler, dil eğitimleri, staj programları geliştirilmiştir (Güneş, 2016: 140).

Kısa film çekimleri, uluslararası öğrencilerin temsilciliğinde devlet kurumları, öğrenci dernekleri ve çeşitli STKlara geziler düzenlenmiştir (Güneş, 2016: 140).

Eğitim faaliyetleri ve seminerler kapsamında Türkçe ve İngilizce dersleri, müzik, sinema, okuma, tarih ve medeniyet, Türk kültürü konulu faaliyetler⁴⁹⁴; sosyal ve kültürel etkinlikler kapsamında geleneklerin, yemek kültürünün ve ilginç adetlerin anlatıldığı, ikramların olduğu ve memleket özleminin hissedildiği ülke tanıtım günleri ile kardeşlik ve paylaşımın gelişimi, YTB mezuniyet programı, spor etkinlikleri, din ve tasavvufun önemsendiği faaliyetler⁴⁹⁵; geziler kapsamında tarihi ve turistik mekânlara gezilerle beraber farklı şehirlere yapılan ziyaretler başlıcalarıdır (Güneş, 2016: 140).

YTB ve UGED iş birliği ile Çanakkale’de uluslararası Gençlik Kampı her hafta farklı ğrenci gruplarına ev sahipliği yaparak 8 hafta boyunca yaklaşık 400 gencin, fasıl akşamları, spor müsabakaları, sanat kursları, dil eğitimi ve seminerle zenginleşen kamptan faydalanmasını sağlamıştır (Güneş, 2016: 140).

2.4 ULUSLARARASI ğRENCİLERİN SORUNLARI

2.4.1 Yaşama Uyum Sağlama

Geçen yüzyıldan günümüze kadar ulaşımdaki ilerlemeler, iletişim, ekonomik gelişmeler, sosyal ve kültürel sahadaki ilerlemeler, farklı toplumlardaki bireylerin daha fazla iletişim kurmaları gibi durumları meydana getirmiştir. Ekonomik, sağlık, eğitim gibi tasalarla farklı milletlerden bireyler farklı ülkelerde ikamet etmektedir. Özellikle bu hal Amerika, Almanya, Kanada, İngiltere gibi g alan ülkelerin yanında Türkiye gibi son senelerde özel bakımdan tarihsel bağları olan ülkelerin öğrencilerine gerçekleştirdiği koşullarla kültürlerarası iletişim ve etkileşim yükselmektedir. Bu tür hareketlilikler yabancı topluma gelen bireylerin uyumlarını içeren kültürleşme, uyum, entegre olma gibi kavramları toplumların konusu yapmıştır. Hareketli olan bireyler yeni geldiği ülkeye adaptasyon sorunlarıyla yüzleşmektedir (Gülnar ve Balcı, 2019: 449).

Uluslararası öğrenciler hazırlanması ve tadı kendi ülkelerindekinden farklı olması sebebi ile ilk aylarda genellikle ev sahibi ülkedeki yemeklere alışmakta zorluk çekerler. Bu noktayı desteklemek için çalışmasında belirtmiştir ki barınma ve yemek uluslararası öğrenciler için gittikleri ülkede sorun teşkil eden iki alandır. Buna ek olarak, yaşama biçimleri de zorluk yaratan alanlardan birisidir. Örneğin uluslararası öğrencilerin bir odada dört ya da daha fazla kişi ile birlikte yaşamaya zorlanmaları, bu tür bir yaşam şekline alışkın olmayan öğrencilerin mahremiyetleri ihlal edildiği için kendilerini rahatsız hissetmelerine neden olabilir. Bu tür durumlarda uluslararası öğrenciler uygun barınma ortamına sahip olma noktasında zorluklarla karşılaşır (Nkoko, 2016: 15).

Uyum kelimesi, çeşitli fikirlere göre farklı şekilde yorumlanıyorken, genel manada kişinin hem kendisi hem de çevresiyle bağlantılar kurabilmesi ve bu bağlantıları sürdürebilme derecesi şeklinde ifade edilmektedir. Bireyin kendine güvenmesi, becerilerini bilmesi, duygusal yönü, insanlarla iletişim içinde olması gibi niteliklerine bireysel uyum, ailesel ilişkilerinin pozitif olması, sosyal yeteneklerinin fazla olması, arzu ve gereksinimlerini toplumla uzlaştırması gibi niteliklerine sosyal uyum, çevrenin isteklerine kişi veya grup olarak bireyin kendisini uyarlayabilme becerisine ise psikolojik uyum gibi bir tanımlama yapılmaktadır (Kılıçlar, Sarı ve Seçilmiş, 2012: 159).

Smith'in çalışmasında belirttiğine göre uluslararası öğrenciler çoğunlukla haklarını ve sorumluluklarını tam olarak anlayamamış olmaları, ortalama yaşları ve evden uzakta yaşama ve bir yer kiralama konusunda tecrübesiz olmaları nedeniyle gittikleri ülkede uygun bir ev kiralama sırasında farklı muameleler ile karşı karşıya kalarak sıklıkla dolandırılırlar. Uluslararası öğrenciler yalnızca kendi haklarını ve sorumluluklarını bilmedikleri için değil aynı zamanda maddi kısıtlamalardan kaynaklanan çeşitli sebeplerle de bir ev kiralayamazlar ve bu nedenle birçok insanla aynı odayı paylaşmak zorunda kaldıkları yurtlarda yaşarlar. (Nkoko, 2016: 15).

2.4.2 Akademik Zorluklar ve Dil Bariyeri

Üniversite birçok problemi barındıran heyecanlı bir yerdir. Üniversite öğrencisi bu aşamada yetişkinliğe ulaşma evresindedir. Öğrencinin üniversitede bireysel ve mesleki özelliklerini iletmesi, hayatı bakımından önem arz etmektedir. Üniversite mezunlarının kazandıkları yeterliliklerin, kariyerlerine ne şekilde başladıklarına etkisi büyüktür. Günümüzde, şirketlerin dönüşüm hedefli oldukları ve yeniden yapılanmaların etkisinde kaldıkları görülmektedir. Bu hal, yeni mezunların iş edinme oranlarını, esnek iş sözleşmeleri, terfilerin geç olması gibi problemleri doğurmakta, çalışanların proje ve takım çalışmalarına eğilimli ve yoğun iş temposuna alışkın olmaları gerekli kılmaktadır (Harvey'den akt: Çetin, vd., 2013: 342).

Dil, toplumun anlaşma aracı olduğu gibi bununla beraber bir kültür taşıyıcısı ve kültür aktarıcısıdır (Özbay, 2002: 15). Dil bir topluluğun bütün sosyal sınıflarının anlaşmalarını, geçmişteki mirasları üzerinde hak söz etmek ve geleceğe kültür mirası bırakmak üzere ortaklaşa kullandıkları sözlü ve yazılı işaretlerden oluşmaktadır (Gemalmaz'dan akt: Erdil, 2016: 13).

Dil yeterliliği, akademik hazırlanma, öğrenme becerileri gibi akademik zorluklar uluslararası öğrencilerin uyum sağlama esnasında yaşadıkları zorluklar arasındadır. Dil bariyerleri uluslararası öğrencilerin tecrübe ettikleri önemli zorluklardan biridir ve Yusliza ve Chelliah'ın (2010) çalışmalarında belirttikleri gibi uluslararası öğrencileri zorlayan problemler çoğunlukla kültür ve dil farklılıklarından kaynaklanır. Yapılan birçok araştırma göstermiştir ki hem akademik hem sosyal hayatta yaşanan dil ve iletişim bariyerleri düşük dil yeterliliğine sahip uluslararası öğrenciler için önemli sorunlardır. Akademik hayat açısından bakıldığı zaman dil bariyerleri uluslararası öğrencilerin dersleri anlamamalarına, sınıf tartışmalarına katılmamalarına ve okuma ve yazma ödevlerini tamamlayamamalarına sebep olur. Nihayetinde de böyle engeller öğrencilerin akademik hayatta başarısız olmalarına neden olmaktadır (Özoğlu vd., 2012: 28).

Zhang ve Goodson'ın çalışmalarında belirttikleri üzere dil problemleri olan öğrenciler akademik ve sosyal zorluklar haricinde psikolojik problemler de yaşayabilirler. Bunun bir sonucu olarak öğrencinin kendisini yalnız hissetmesi,

sosyal olarak soyutlanmış olması ve bunalıma girmesi gibi durumlar ortaya çıkabilir. Bu sorunlara ek olarak Özögül ve diğerlerinin çalışmasında atıfta bulunulan McLachlan ve Justice'in çalışmasına göre uluslararası öğrenciler için akademik başarısızlık daha ciddi sonuçlara sebep olacağı için akademik açıdan başarılı olabilmek adına kendilerini daha fazla baskı altında hissederler. Örneğin, kendi ülkelerinden ya da gittikleri ülkeden maddi yardım alan uluslararası öğrenciler düşük akademik performans sebebi ile bu maddi yardımı tamamen kaybedebilirler. Benzer olarak akademik başarısızlık sebebi ile eğitim sürelerini uzatmaya ihtiyaç duyan uluslararası öğrenciler daha fazla harç ücreti ödemek zorunda kalabilirler (McLachlan ve Justice'den akt: Nkoko, 2016: 16).

Dahası, Hellstén (2002) tarafından gerçekleştirilen bir çalışma kültür etkileşiminin çeşitli yönleri, sosyo-kültürel adaptasyon, uyum, dil, iletişim ve/ya da öğrenme zorluklarının uluslararası öğrencilerin karşılaştıkları sorunlardan bazıları olduğunu gösterir. Eğer ev sahibi üniversitede öğretilen derslerin dili uluslararası öğrenci tarafından bilinmiyorsa bu durum öğrenci açısından büyük bir zorluk yaratabilir. Örneğin, eğer bir Türk öğrenci bir kitabı bir saatte bitirebiliyorsa uluslararası bir öğrenci eğer Türkçe konuşulan bir ülkeden gelmiyorsa aynı kitabı bitirebilmek için üç saatini harcayabilir. Bu durum aynı zamanda Türkiye'deki devlet üniversitelerine gelen uluslararası öğrenciler için her ne kadar bir sonraki akademik dönemdeki akademik Türkçe için yeterli olmasa da en az bir sene süre ile Türkçe hazırlık derslerinin zorunlu kılınması gerektiği önerisini ortaya çıkarır. Bu durumun yetersiz olmasının sebebi ise Türkçe hazırlık derslerinde akademik Türkçe'den farklı olarak temel Türkçe derslerinin anlatılmasıdır. Bu durumda Akdeniz Üniversitesi'nde eğitim gören uluslararası öğrenciler Türkçe dil derslerini zorunlu olarak alırlarken Uluslararası Antalya Üniversitesi'nde eğitim gören uluslararası öğrencilerin böyle bir zorunlulukları yoktur. Yine de Uluslararası Antalya Üniversitesi'nde eğitim gören uluslararası öğrenciler eğer İngilizce bilmiyorlarsa aynı şekilde İngilizce hazırlık derslerini zorunlu olarak alabilmeliler (Nkoko, 2016: 16).

Can ise dil konusundaki sıkıntıların akademik problemlere sebep olabileceği gibi günlük sosyal hayatı sekteye uğratan sıkıntılara da yol açabileceğini araştırmasının sonuçları arasında vurgulamıştır. Can, araştırma bulguları içerisinde dil problemi,

öğrencilerin “konuştıkları Türkçe ile sorunlarını yetkililere yeterince anlatamamaları ve sorunları ile ilgilenecek kişi ve makamları bulamamaları” biçiminde yansıtılmıştır (1996: 505).

Fink ve Mairitsch (2003), yabancı dil eğitiminde o dilin kurallarının aktarılmasının dilin kavranmasında yetmediği, öğretilen dilin sosyal, kültürel, politik, ekonomik özelliklerinin de aktarılmasının zorunlu olduğu ve öğrencilerin öğrendikleri dilin kültürünü de benimsemesi gerektiği ifade etmektedir (Güleç ve İnce, 2013: 97).

Uluslararası yazında da dil problemi en önemli problem olarak belirtilmiştir. Huntley, uluslararası öğrencilerin en önemli engelinin dil olduğunu; akademik hayata ve topluma uyum sağlamak içinse dilin en önemli etken olduğunu vurgulamıştır. Öğrencilerin dersleri takip etme, not tutma, sorulara cevap verebilme gibi konularda sıkıntı yaşadıkları belirtilirken bazı öğrencilerin “Kendimi kendi bulduğum yollarla ifade etmeye çalışıyorum ancak hocalar da bu yolları anlamıyorlar. Bunun için genelde sessiz kalıyorum” gibi ifadelerle dil bilmemenin yol açtığı bazı sorunları kaydetmiştir. Buna ek olarak öğrencilerin günlük dili, yapılan şakaları, muhabbetleri anlamadıklarını; dolayısıyla kendilerini kötü hissettiklerini eklemiştir (Musaoğlu, 2016: 14).

Özçetin de benzer bir bulguyu Bursa ilinde yükseköğrenim gören 221 öğrenci üzerinde yaptığı araştırmasının sonucunda elde etmiştir. Öğrencilerin Türkiye’de geçirdikleri süre içerisinde en çok zorlandıkları noktalardan ikincisi Türkçe konuşmadır (s.81). Bu öğrencilerin %60,2’si Türkçe yeterliliği konusunda yetersiz olmaları sebebi ile iletişim kurma ve ders kitaplarını okuma – dersi takip etme noktasında zorlandıklarını ve problem yaşadıklarını belirtmişlerdir (Musaoğlu, 2016: 15).

Dil problemi ile ilgili başka bulgular Sevim tarafından Atatürk Üniversitesinde okuyan 74 uluslararası yüksek lisans ve doktora öğrencisi ile gerçekleştirilen araştırma sonuçları ile elde edilmiştir. Sevim, yabancı uyruklu öğrencilerin Türkçe konuşma kaygılarını incelediği araştırmasında bir öğrencinin yaşadığı problemi şöyle dile getirdiğini aktarmıştır: “Düşünce dilimle konuşacağım dilin farklı olması bende sorun oluşturuyor.” (Musaoğlu, 2016: 15).

Uluslararası öğrencilerin yaşadıkları sorunlar genel olarak onların sosyal uyumunu, eğitim ve akademik durumlarını etkilemektedir. Uluslararası öğrencilerin sosyal uyum ve akademik başarılarını etkileyen etmenlerin başında dil yetersizliği ve kültürel farklılıklar gelmektedir (Andrade'den akt: Snoubar, 2015: 23).

Uluslararası öğrencilerin yaşadığı bu sorunlar doğrudan eğitim yaşamlarına yansımaktadır. Örneğin Asya kültüründen gelen ve Avustralya üniversitelerinde okuyan bir öğrenci, sınıf içinde yürütülen tartışmalara katkıda bulunmakta zorlanır. Bunun nedeni onlar için İngilizce konuşma akışı kolay olmamakla birlikte, konuşurken İngilizce anadili olan diğer öğrencilerin “değerlendirmeli bakışları” önünde başarısızlık korkusu yaşamamasından kaynaklanmaktadır (Hellstén ve Prescott'dan akt: Snoubar, 2015: 24).

Uluslararası öğrencilerin en sık yaşadığı problemlerin başında dil sorunu bulunmaktadır. Eğitim aldıkları ülkenin konuşma veya eğitim dilini yeterli seviyede bilmeyen uluslararası öğrencilerin, farklı konularda bazı problemlerle karşı karşıya gelmektedir. Bu problemlerin birincisi akademik başarısızlıktır. Uluslararası öğrencinin öğrenim diline hâkimiyette problem yaşamaması, dersleri kavramalarına engel olduğu gibi, öğrencilerin derslerde aktif olmaları, öğrenci arkadaşları ve öğretmenleriyle etkileşimlerini, derslerde gerektiğinde soru sorabilme özgüvenlerini ve ödevleri ile yazılı ve sözlü sınavlarını olumsuz yönde etkileyebilmekte ve genel olarak öğrencilerin başarısız olmasına neden olabilmektedir (Poyrazli ve Grahame'den akt: Coşkun vd., 2012: 28).

2.4.3 Sosyal Zorluklar

Birçok uluslararası öğrencinin karşılaştığı sosyal zorluklar arasında toplumsal bütünleşme, günlük hayatta yapılan işler, memleket özlemi ve rol çatışmalarıdır. Gorman'ın gözlemlerine göre uluslararası öğrenciler kendi kültürel arka planları geldikleri üniversiteninkinden farklı olduğu için sosyal olarak dezavantajlı bir konumdadırlar ve kendilerini baskın kültürel grup içinde soyutlanmış ve dışlanmış hissedebilir, üniversitedeki diğer öğrenciler ve çalışanlar tarafından ırkçı ve ön

yargılı davranışlara maruz kalabilirler. Buna ek olarak, Pargetter'in belirttiği üzere uluslararası öğrencilerin hissettikleri bu yalnızlık yurt dışında eğitim alma tecrübesinin en önemli kısmını oluşturur (Nkoko, 2016: 17).

Bütün bireyler için arkadaşlık derin bir şekilde kişisel ve duygusal hisleri, ait olma ve sevgi duygularını karşılar (Hendrickson vd.'den akt: Nkoko, 2016: 18). Hendrickson ve arkadaşları, Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisine göndermede bulunurlar ve Zalenski ve Raspa'nın çalışmasında atıfta bulunulan Maslow'a göre insanlığın bu ortak ihtiyacı coğrafi, ırksal, cinsiyet, sosyal, etnik ve dini sınırları aşar. Arkadaşlıklar ve sosyal ağlar uyum sağlamada kesinlikle önemlidir, fakat uluslararası öğrenciler bazen kendilerini ırk ve etnik köken bağlamında dışlanmış hissederler ve bu durum da kendi milletleri dışındaki topluluklar söz konusu olduğunda arkadaşlık kurma konusunda onlara zorluk çıkarır (Leong ve Ward'dan akt: Nkoko, 2016: 18).

Alan yazında uluslararası öğrencilerin yeni bir ülkeyle bütünleşme sürecinde yaşadıkları en çok bahsedilen bir diğer problem ise barınma ve beslenme problemleridir. Çağlar, barınma probleminin öğrencilerin üçüncü en önemli, beslenmenin ise dördüncü en önemli problemi olduğunu bildirmiştir. Çağlar talebelerin yurtlarda yaşadığı problemlerden birinin yurt çalışanlarının öğrencilere yönelik gerçekleştirdiği olumsuz davranışlar olduğunu söz ederken bir öğrencinin şu sözlerini araştırmasına eklemiştir: *“Yurt müdürünün bize karşı tavrı “Sizden, yabancılardan bıktım” şeklinde. “Yabancı” kelimesi çok kullanılınca, orada “kardeşiz” kelimesinin anlamı kalmaz”*. Bu sonuçlara paralel olarak Can da öğrencilerin her yıl barınma problemi yaşadıklarını eklemiştir. Can araştırmasına katılan Ankara'daki 5 farklı üniversitenin birinde okuyan 227 öğrencinin %54'ünün yurt probleminin öğrencilerin kendilerine rehberlik edecek herhangi bir kimseyi bulamamaları, dolayısıyla kendileri uygun yurtları belirleyememeleri olduğunu vurgulamıştır. Özçetin de bu konuda alanyazındaki bulguları desteklemiş, öğrencilerin ülkemizde yaşadıkları süre içinde en çok zorlandıkları konular arasında yurt yaşantısının birince sırada olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu araştırmaların tam zıttı bulgular ise Kiroğlu, Kesten ve Elma'nın araştırma sonuçlarında ortaya çıkmıştır. Araştırmaya dahil olan öğrenciler barınma ile ilgili herhangi bir problem

yaşamadıklarını; öğrencilerin ev arkadaşı ile evde ya da pansiyon veya yurttaki kaldıklarını eklemişlerdir. Öğrencilerin Türkiye'ye ilk geldiklerinde kendi ülkelerinden daha önce gelen arkadaşlarının yol göstermesi ile kalacak yer sorununu hallettiklerini kaydetmişlerdir. Bu araştırmayla aynı doğrultuda başka bir araştırma ise Amerikan öğrencilerin İrlanda'daki bir üniversiteye ve oradaki hayata uyum sürecini incelemiştir. Reilly, Hickey, ve Ryan bu öğrencilerin kampüs-içi yurtlara yerleştirildiğini ve bu sebeple herhangi bir barınma problemi yaşamayıp aksine bu durumun öğrencilere bir sosyal destek sağladığını vurgulamışlardır (Musaoğlu, 2016: 15-16).

Günümüzde birçok ülke uluslararası öğrencilerin hedef ülkesi haline gelebilmek için yükseköğretim gençlerine sunduğu olanakları geliştirmek ve iyileştirmek durumundadır. Bu bağlamda barınma olanakları uluslararası öğrencilerin bir ülkeyi seçerken göz önünde bulundurduğu ölçütlerden biridir (Snoubar, 2015: 34).

Türkiye'de de barınma olanakları yükseköğretim gençlerine sunulan hizmetler arasında yer almaktadır. Fakat bu alanda yapılan araştırmaların sonuçlarına bakıldığında, uluslararası öğrencilere sunulan barınma olanakları ve koşullarının henüz sıkıntılı olduğu görülmektedir. Türkiye'de öğrencilerin barınma sorunları sıklıkla karşılaşılan bir sorun olarak ortada durmaktadır. Bunun nedenleri arasında devlet yurtlarının kalabalık olması, özel yurtların az ve pahalı olması önemli bir yer tutmaktadır. Ayrıca, öğrencilerin yurt giderlerini karşılamada zorlanmaları ve yurt ortamında ders çalışma olanaklarının sınırlı oluşu da barınma koşullarından kaynaklanan önemli sorunların başında gelmektedir (Filiz ve Çemrek, 2006: 221; Snoubar, 2017: 72).

2.4.4 Ayrımcılık

Hanassab'ın çalışmasında belirttiğine göre ayrımcılık uluslararası öğrencilerin ev sahibi ülkede karşılaştıkları muhtemel zorluklardan biridir. Yine aynı çalışmada belirtildiği üzere Asya, Afrika, Hindistan, Latin Amerika ve Orta Doğu ülkelerinden gelen uluslararası öğrenciler ev sahibi ülkenin vatandaşı olan öğrenciler tarafından ve

Avrupalı uluslararası öğrenciler tarafından ayrımcılığa uğramaktadırlar. Lee ve Rice tarafından Amerika Birleşik Devletleri'ndeki bir üniversitede eğitim alan 24 uluslararası öğrencinin katıldığı görüşme-tabanlı yapılan bir çalışmaya göre Asya, Hindistan, Latin Amerika ve Orta Doğu'dan gelen öğrenciler aşağılık hissi, doğrudan sözlü hakaret, iş ararken karşılaşılan ayrımcılık ve fiziksel saldırı (kendilerine çeşitli objeler fırlatılmış) gibi birçok şekilde ayrımcılığa uğradıklarını belirtmişlerdir (Nkoko, 2016: 18-19).

Ayrımcılık, bir insanın rengi, konuştuğu dil, geldiği ülke, cinsiyeti, etnik kökeni, siyasal görüşü, inancı, kültürü, sosyal yaşamı, cinsel yönelimi vb. nedeniyle yok sayılmasına, ötekileştirilmesine ya da dışlanmasına yönelik bir eylem olarak tanımlanabilir. Ayrımcılık insanların ve özellikle de gençlerin psikolojisi, sosyal yaşamı ve topluma katılımı, eğitim ve akademik başarısı üzerinde olumsuz etkiler bırakmaktadır (Snoubar, 2015: 35).

Günlük yaşamda, bireysel ve toplumsal alanda ortaya çıkabilen yaş, cinsiyet, din, ırk ve bedensel görünüm gibi faktörleri referans alan ayrımcılık, genellikle kanıksandığı için bir sorun olarak da görülmeyebilmekte; kişilerarası ilişkileri sorunlu hale getirdiği gibi, toplumsal uyumu da tehdit eder niteliğe kavuşabilmektedir. Dolayısıyla önyargı ve ayrımcılık konusu gündemde olan ve olacak bir konu olarak hep önem ifade etmektedir (Erdoğan, 2013: iv).

Ayrımcılık kavramının sosyal politikaya etkisi nedeniyle birçok ülkede, engelliler gibi dezavantajlı grupların ayrımcılığa uğramalarını önlemeye yönelik mevzuat çalışmaları ve projeler gerçekleştirilmektedir (Snoubar, 2015: 35).

İster fiziksel engellerden ister kültürel ve diğer farklılıklardan kaynaklanan ayrımcılık, kültürel ve kişisel farklılıkların farkında olmayı beraberinde getirmektedir ki bu görev öncelikle kamunun sorumluluğunda olup ulusal eğitim izlencesi ve politikalarında yer almalıdır. Çok kültürlü eğitim, öğrencilerin ayrımcılık yerine farklılıkların insanlar için bir zenginlik olduğunu benimsemelerine neden olmaktadır (Snoubar, 2015: 35).

2.4.5 Kültür Şoku, Adaptasyon ve Kültürel Sorunlar

Kültürlerarası adaptasyon becerisi modern ve dönüşüm eksenli yapılarda özellikle de uluslararası sahalarda çalışma halinde kalan bireylerin ihtiyaç duyduğu belirli tepkisel davranışlarla açıklanabilmektedir. Kültürlerarası beceriler, sıklıkla kişinin davranışsal durumları yoluyla ifade edilmektedir. Kültürlerarası uyum bakımından başarılı bir kişi tanımlandığında; saygılı, esnek, sabırlı, ilgili, meraklı, açık, empatik, mizah duygusuna sahip olma, belirsizliğe karşı tolerans gösterebilme, motive olabilmek ve bireyleri hemen değil de belli bir zaman sonra değerlendirebilmek önemli belirleyiciler olmaktadır (Bozkurt, Doğan ve Karaeminoğulları, 2009: 333).

Kültürel adaptasyon kişinin yeni çevre ve kültürel sahasına girişiyle ortaya koyulan bir dönemdir. Bu süreçte;

- a- Genel sorunlar: yiyecek-içecek, kişilerarası iletişim, birey olma, statüyü koruma (ben olmaya karşı yapmak zorunda kaldıkları),
- b- Eğitim sistemi: akademik entegrasyon, tercihler, kaynaklara ulaşma, akademik danışmanlık, sınıf atmosferine uyum, öğretim elemanları ile iletişim, ve
- c- Kültür şoku: bilindik bir çevreden bilinmeyen bir çevreye gelindiğinde bireyin duygusal dengesini kaybetmesi ve acı çekmesi, kimlik krizi, iletişimin kırılması, davranış bütünlüğü ve sırasının kaybolması sorunları yaşanabilir.

Kültür şoku bireyler tarafından yeni bir kültür içinde kendi kimliklerinin yerini anlamak, iletmek ve doğrulamak için bilinen ve aşına olunan kültürel referansları kullanamadıkları zaman ortaya çıkan geçici fenomenolojik durumdur (Cameron'dan akt: Nkoko, 2016: 19). Bu çalışmada kültür şoku uluslararası öğrencilerin ev sahibi ülkedeki genel tecrübelerini ve karşılaştıkları zorlukları özetlemek için kullanılmıştır. Pusch'un çalışmasında atıfta bulunulan antropolog Oberg'in 1960'lı yıllarda yaptığı bir çalışmada kültür şokunun altı anahtar özelliğini belirlemiştir. Bu özellikler sırasıyla bilinmeyen durumlara gereken uyumu sağlamak için sarf edilen çaba sebebi ile gerilmek; arkadaşların, statünün, uzmanlık alanının ve sahip olunan şeylerin kaybedilmişliği duygusu ve bunların yoksunluğu; yeni kültürü reddetme ya da yeni kültür tarafından reddedilme sebepleri ile gelen reddedilmişlik duygusu; rol, rol

beklentileri, değerler, duygular ve öz kimlikte karmaşıa; yeni kültürün farklılıklarının ayrımını gördükten sonra yabancılaştırılma durumu ile başa çıkılamamasından dolayı ortaya çıkan şaşırma, kaygı ve hatta iğrenme, isyan etme duygularıdır (Nkoko, 2016: 19).

Kültürel farklılığın ne olduğunu anlayabilmek öncelikle kültürü nasıl tanımladığımızı bağlıdır. Kültürün dar ve statik bir tanımı, kültürel farklılığın da o denli dar ve durağan anlaşılmasına neden olabileceği gibi; daha dinamik, etkileşimsel ve politik süreçleri göz ardı etmeyen tanımlar, kültürel farklılığın anlaşılma ve uygulamaya aktarılma süreçlerini de etkileyecektir. Kültürle ilgili alan yazının büyük çoğunluğu kültürü, dünya görüşü ve ilişkiler bütünü olarak açıklamakta ve baskı ve ayrımcılığın doğasıyla kültürü birleştirmektedir (Özgür, 2009: 39; Snoubar, 2015: 26).

Dil yetersizliği ve kültürel farklılıklar, uluslararası öğrencilerin yabancı bir ülkede ve yeni bir eğitim ortamında karşılaştıkları sorunların başında gelmektedir (Park ve Son'dan akt: Snoubar, 2015: 26).

Thomson ve diğerleri bir Avustralya Üniversitesinde uluslararası öğrenciler arasında kültürel stres ile ilgili yaptıkları araştırmada, öğrencilerin geldikleri ülke ve öğrenim gördükleri ülke arasındaki kültürel farklılıkların çok olması durumunda, kültür stresinin oluştuğunu ve bu stresin uluslararası öğrencilerin refahlarına engel olduğunu ortaya koymaktadır. Yabancı bir ülkede, kendi evinden uzak yaşayan uluslararası öğrenciler, ailesini, arkadaşlarını ve memleketini özlediğinden dolayı sıkıntı yaşamaktadır. Bu, uluslararası öğrencilerin yaşadığı kültürel stresin önemli bir yönüdür. Öğrencilerin çoğu, aile ve tanıdıklardan uzak olmayı kültürel stresin bir etkeni olarak rapor ettiler. Öğrenciler, yeni ülkede yaşadıkları ayrımcılık ve güvenlik eksikliği gibi sorunları daha az sıklıkla stres kaynağı olarak rapor etmişlerdir. Genel olarak kültürel stres, öğrencilerin kültürel arka planı, yeni kültürde iletişim becerileri ve akademik ilerlemelerinin algılanmasını değerlendirmeleri ile ilgilidir (Snoubar, 2015: 26).

Özetle, uluslararası öğrencilerin Türkiye'de karşılaştıkları sorunların başında, yeni bir kültüre uyum ve Türkiye'deki günlük yaşam ile ilgili kurallar, karşı cins ile

ilişkiler, yemek kültürü, eğlence alışkanlıkları, giyim alışkanlıkları, dini inançlar, yabancılara karşı tutum vb. gibi kültürel farklılıklara dayalı sorunlar gelmektedir. Yükseköğrenim Kurumu verilerine bakıldığında Türkiye’de uluslararası öğrencilerin çoğu Türkmenistan, Azerbaycan, İran, Afganistan gibi doğu kültürüne sahip ülkelerden gelmektedir. Öğrencilerin farklı kültürel değerler nedeniyle konuşurken yanlış yapmaktan çekinmesi, aktif bir şekilde sınıf ortamına katılmasını engelleyebilir. Aynı zamanda sosyal ve kültürel yaşamda dil yetersizliği nedeniyle utandırıcı durumlarla karşılaşmaktan çekinme, kendini kötü hissetme vb. gibi sorunlar uyum sürecini zorlaştırır. Yanı sıra kültürel farklılıklara bağlı tutumlar öğrencilerin sosyal yaşamdaki etkinliklere katılımlarını sınırlar ve bu da eğitim / akademik başarısına etkiler. Dolayısıyla uluslararası öğrencilerin kültürel farklılıklardan kaynaklanan sorunlarının çözülebilmesi için okudukları üniversitelerde ve kaldıkları yerlerde TV izleme, Türklerden arkadaş edinme, Türk müziği dinleme, Türkiye’deki şehirleri gezme, tiyatro, sinema gibi sanatsal yerlere gitme, okuldaki etkinliklere katılma, Türk kültürü hakkında kitaplar okuma gibi etkinliklere düzenli olarak katılımın uyum sürecini olumlu etkileyebileceği düşünülmektedir (Snoubar, 2015: 27).

2.4.6 Ekonomik Zorluklar

Uluslararası öğrenciler, birçok ülke için önemli bir gelir kaynağıdır. Bununla birlikte dünyanın çeşitli ülkelerinden gelen bu öğrenciler, çeşitli ekonomik sorunlar yaşamaktadır. Böylece uluslararası öğrencilerin bir ülkeye getirdiği ekonomik yarar göz önünde bulundurularak ev sahipliği yapan ülke içinde bu öğrencilerin yaşadıkları ekonomik sorunları incelemek ve çözümler geliştirmek, öğrenci akışının devam ettirilmesi ve başarılarının yükseltilmesi açısından önem taşımaktadır (Snoubar, 2015: 30).

Uluslararası öğrenciler, genellikle ailesi tarafından ya da kazandığı burs ile yaşamını sürdürmektedir. Öğrenciler, bu sınırlı gelirleri ile barınma, beslenme, sağlık, kırtasiye ve diğer öğretim giderleri gibi temel gereksinimleri karşılamaya çalışmaktadırlar. Ekonomik sorunlar, kültürel ve sosyal etkinliklere katılma, eğitsel

ve akademik başarı ve uyum sağlama konularını olumsuz olarak etkileyebilmektedir. Bir işte çalışmama ve ekonomik olarak bağımlı olma, genç öğrencilerin psikolojik durumunda olumsuz etkiye sahip olabilmektedir (Snoubar, 2015: 30).

Öğrencilerin ailesine yük olması ya da ekonomik olarak aileye bağımlı olmalarının ekonomik bir sorun olmasının yanı sıra psikolojik bir yönü de vardır. Bu durum öğrencinin psikolojik durumunu olumsuz olarak etkileyebileceği gibi ailesi ile olan ilişkilerinde de tıkanmaya neden olabilmektedir (Yavuzer vd., 2005: 89).

Üniversite öğrencilerinin en önemli sorunlarını tespit etmek amacıyla 13 kamu üniversitesinin birinci ve son sınıf öğrencisi 1512 kişi üzerinde yapılan bir araştırmada ulaşılan sonuçlara göre, öğrencilerin en önemli sorunları arasında ekonomik sorunlar ve temel gereksinimlerin karşılanamaması tespit edilmiştir (Şahin vd., 2009: 1436).

Gelişmekte olan ülkeler ve kültür havzasında yer alan ülkeler arasında önemi yükselen Türkiye yükseköğretimde bir destinasyon durumuna gelmiştir. Bunda Türkiye'nin 2000'li senelerinden sonra sağladığı ve süren görece ekonomik ve siyasi başarısına ek olarak, 2010'dan sonra üniversitelerin uluslararasılaşmasına gittikçe daha fazla önem vermesinin etkisi vardır. Türkiye, TÜBİTAK, Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB), YÖK, bazı STK'lar ve özel üniversiteler tarafından başlatılan programlar sayesinde Dünya'nın değişik yerlerinden kaliteli öğrenci çekmeye başlamıştır (Beşel, Savaşan ve Yardımcıoğlu, ty: 2).

TÜBİTAK bir yandan lisansüstü talebeleri Türkiye'ye çekmek için burslar verirken diğer yandan doktora seviyesinde olan ve doktorasını yeni tamamlamış genç araştırmacıların Türkiye'de araştırma yapmaları için burs vermektedir. TÜBİTAK ayrıca araştırmacıların Türkiye'ye araştırma, eğitim ve çalıştay gibi faaliyetler için gelmelerini sağlamaya yönelik program da yürütmektedir (Beşel, Savaşan ve Yardımcıoğlu, ty: 2).

2.4.7 Psikososyal Sorunlar

Gençlik döneminde gözlenen psikolojik güçlüklerden biri de fenomenolojik kopukluk sonucu ortaya çıkan kendine ve gerçeklere yabancılaşma duygularıdır. Özellikle insan ilişkileri kısır ve soyutlanmış gençlerde görülür. Böyle bir genç, kendisiyle, diğer insanlarla, gruplarla ya da değer verdiği tarihsel geleneklerle bağlantı kurmaya çalışır. Bu çaba belirli amaçlara ulaşmak için değil, giderek artan kopukluk duygularından kurtulabilmenin tek yolu, sürekli ve gerçek insan ilişkileridir. Bunu başaramayan gençler boşluğa düşebilir, psikoz niteliğinde kopukluk dönemleri yaşayabilir ya da politik şiddet eylem gruplarına tutsak olabilir (Gençtan, 1981: 89). Dolayısıyla yükseköğretim gençlerinin yalnızlık durumu, aile ile iletişimi, arkadaş çevresi ve toplum içinde etkileşimi ve uyum sorunları, irdelenmesi gereken en önemli psikososyal sorunlardandır (Snoubar, 2015: 29).

Yavuzer ve diğerleri (2005) yaptıkları araştırmada, yükseköğretim gençlerinin karşılaştıkları en önemli psiko-sosyal sorunlar arasında kişiliklerine saygı gösterilmemesi, toplum baskısından sıkılma ve yalnızlık hissi olduğunu ortaya koymuştur. Karşılaşılan psiko-sosyal sorunlar, öğrencilerin gelişimini olumsuz olarak etkileyebileceği ve dolayısıyla uyum güçlüklerine yol açabileceği için öğrenciler anomik davranışlar gösterebilmekte ve toplum içinde yabancılaşma duygusu yaşayabilmektedir (Snoubar, 2015: 29).

Eğitim amacıyla başka bir ülkeye giden yükseköğretim öğrencileri, yukarıda sayılan psikososyal sorunları daha fazla yaşamaktadırlar. Bu öğrencilerin diğer öğrencilerden farklı ne gibi psikososyal sorunlar yaşadıkları ve bu sorunlarla baş etme yöntemleri, var olan psikososyal hizmetlerden yararlanma durumları, birçok ülkede uluslararası öğrenciler üzerinde yapılan araştırma sonuçları incelenerek tartışılacaktır (Snoubar, 2015: 29).

Amerika'da yükseköğretim gören uluslararası öğrenciler, yerel öğrencilerden daha belirgin stres yaşadıkları halde psikososyal hizmetleri daha az kullanmaktadırlar. Uluslararası öğrencilerin psikolojik danışmanlık hizmetlerine dair anlayış ve düşünceleri ile bu hizmetleri kullanma durumu farklılıklar göstermektedir. Bunun nedenine bakıldığında, öğrencilerin bu hizmetlerle ilgili geçmiş deneyimleri,

danışmanlığın nasıl algılandığı, kültürel farklılıklar, toplumsal cinsiyet, danışmanlık veren personelin kişisel ve mesleki yeterlilikleri gibi etmenler görülmektedir. Böylece uluslararası öğrencilerin rehberlik ve psikososyal hizmetlerin etkin kullanımını konusunda bilinçlendirilmesinin çok önemli olduğunu ortaya çıkmaktadır. Fakat uluslararası öğrencilere sunulan rehberlik hizmetlerinin onların gereksinimlerine uyarlanabilmesi için danışmanların veya bu hizmetleri sağlayan uzmanların, uluslararası öğrencilerin karşılaştıkları stres türleri, kültürel uyum sorunları ve yardım arama davranışları gibi birçok ortak noktaları etkileyen etnik köken, cinsiyet, yaş, dinsel ve dilsel arka plan, cinsel yönelim, medeni durum ve ABD'de ikamet yerleri gibi değişkenlerin potansiyel işlevlerini derinlemesine anlaması gerekmektedir (Mori'den akt: Snoubar, 2015: 30).

Çoğunlukla yukarıda bahsedilen problemlerle ilişkili olarak, uluslararası öğrenciler memleket özlemi, yalnızlık, toplumsal dışlanma, kimlik karmaşası, güvensizlik ve depresyon gibi psikolojik problemler yaşamaktadır. Dili zayıf olduğundan ya da kültürel sebeplerle öğrenim gördükleri ülkede sosyalleşemeyen uluslararası öğrencilerin ruh sağlıklarının negatif olarak etkilendiği, bu hale ilişkili olarak talebelerin yalnızlık ve memleket özlemi yaşadıkları ve kendilerini hayattan dışladıkları görülmüştür. Benzer biçimde, uluslararası öğrencilerin başarılı olmaları zorunluluğuna yönelik baskı, öğrencilerin sosyalleşmelerini olumsuz etkileyebilmektedir (Yeh ve Inose'den akt: Coşkun vd. 2012: 32).

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1 ARAŞTIRMANIN MODELİ

Bu araştırmada nicel araştırma tasarımı olarak tarama modeli kullanılmıştır. Sakarya Üniversitesiindeki uluslararası öğrencilerin sorunlarına odaklanılan bu araştırma betimleyici bir nicel araştırmadır. Uluslararası öğrencilerin sosyal, ekonomik ve kültürel sorunlarını tespit etmek amacıyla hazırlanan anket, 2018 yılının Mayıs ayında Sakarya Üniversitesiindeki 370 uluslararası öğrenciye uygulanıp, istatistik teknikleri yardımıyla analiz edilmiştir.

3.2 EVREN VE ÖRNEKLEM

Sakarya Üniversitesinde önlisans, lisans ve lisansüstü öğrenim gören uluslararası öğrenciler araştırmanın evrenidir. 2017-2018 yılı eğitim ve öğretim yılında Sakarya Üniversitesinde öğrenim gören uluslararası öğrenci sayısı toplam 3305'tir. Tablo 1'de söz konusu öğrencilere ilişkin detaylı sayılar vardır:

Tablo 1. Sakarya Üniversitesindeki Uluslararası Öğrencilerin Sayıları

Ülke Adı	Erkek	Kız	Toplam
Abhazya	-	1	1
Afganistan	198	33	231
Almanya	31	59	90
Arnavutluk	12	19	31
Avusturalya	3	-	3
Avusturya	1	3	4
Azerbaycan	431	145	576
Bangladeş	7	1	8
Belçika	1	-	1
Benin	3	1	4
Beyaz Rusya	-	1	1
Bosna Hersek	11	11	22
Brezilya	-	1	1
Bulgaristan	71	53	124
Burkina Faso	1	-	1
Burundi	8	2	10
Cezayir	12	4	16
Cibuti	5	1	6
Çad	5	1	6
Çekya	1	-	1
Çin	37	15	52
Danimarka	1	1	2
Demokratik Kongo	3	1	4

Endonezya	14	17	31
Ermenistan	-	1	1
Etiyopya	10	3	13
Fas	17	6	23
Fildişi Sahilleri	3	-	3
Filipinler	2	2	4
Filistin	37	7	44
Fransa	2	5	7
Gabon	4	-	4
Gambiya	2	1	3
Gana	10	4	14
Gine	6	-	6
Gine Bissau	5	1	6
Güney Kore	1	-	1
Güney Sudan	2	-	2
Gürcistan	15	10	25
Haiti	1	1	2
Hindistan	3	1	4
Hollanda	9	7	16
Irak	34	12	46
İngiltere	1	-	1
İran	27	14	41
İsveç	1	1	2
İsviçre	3	2	5
Kamboçya	1	-	1
Kamerun	10	-	10

Karadağ	8	4	12
Kazakistan	29	20	49
Kenya	5	1	6
Kirgizistan	34	27	61
Kirim	1	-	1
KKTC	9	3	12
Kolombiya	3	2	5
Kongo	5	-	5
Kosova	98	61	159
Liberya	1	-	1
Lübnan	2	1	3
Madagaskar	3	1	4
Makedonya	14	10	24
Malavi	2	-	2
Malezya	5	4	9
Mali	7	-	7
Mauritus	1	-	1
Moğolistan	11	13	24
Moldova	3	5	8
Moritanya	1	3	4
Mozambik	4	1	5
Myanmar	1	-	1
Nijer	4	1	5
Nijerya	4	-	4
Norveç	1	-	1
Orta Afrika	6	-	6

Özbekistan	15	17	32
Pakistan	12	6	18
Polonya	-	2	2
Romanya	-	3	3
Rusya	31	22	53
Rwanda	2	-	2
Saotome ve Pirinces	1	-	11
Senegal	4	-	4
Sierra Leone	2	-	2
Sırbistan	15	10	25
Somali	65	7	72
Sudan	9	6	15
Suriye	250	57	307
Suudi Arabistan	6	2	8
Tacikistan	23	4	27
Tanzanya	5	2	7
Tayland	9	3	12
Togo	3	1	4
Tunus	6	6	2
Türkmenistan	345	243	588
Uganda	5	5	10
Ukrayna	6	11	17
Amerika	1	1	2
Uygur	8	7	15
Ürdün	9	6	15
Vietnam	1	-	1

Yemen	50	3	53
Yunanistan	16	20	36
Zambia	1	-	1
Zimbabve	3	2	5
Toplam	2244	1061	3305

Örnekleme ise 370 uluslararası öğrenciyi temsilen seçilen 179 kız ve 191 erkek öğrencidir. Örnekleme dâhil öğrencilerin ülke dağılımı aşağıdaki gibidir:

Tablo 2. Örnekleme Dâhil Uluslararası Öğrencilerin Yaşadığı Ülkeler

Ülkeler	Sayı	Yüzde
Afganistan	36	9,7
Azerbaycan	37	10,0
Bulgaristan	14	3,8
Yunanistan	12	3,2
Türkmenistan	47	12,7
Kazakistan	14	3,8
İran	5	1,4
Bosna Hersek	5	1,4
Kırgızistan	9	2,5
Kosova	14	3,8
Ukrayna	4	1,1
Arnavutluk	7	1,9

Sudan	7	1,9
Moldova	3	,8
Somali	42	11,4
Endonezya	10	2,7
Kolombiya	2	,5
Rusya	6	1,6
Tacikistan	2	,5
Özbekistan	4	1,1
Sırbistan	5	1,4
Almanya	1	,3
Makedonya	5	1,4
Suriye	5	1,4
Mısır	5	1,4
Fildişi Sahili	1	,3
Irak	2	,5
Kamerun	3	,8
Gürcistan	4	1,1
Cezayir	3	,8
Burundi	5	1,4
Etiyopya	4	1,1
Benin	2	,5
Haiti	1	,3
Cibuti	2	,5

Zimbabve	2	,5
Moğolistan	4	1,1
Filistin	1	,3
Fas	3	,8
Karadağ	1	,3
Tunus	1	,3
Hollanda	1	,3
Nijer	2	,5
Ürdün	1	,3
Uganda	2	,5
Tayland	1	,3
Çin	1	,3
Malezya	1	,3
Mozambik	1	,3
Gana	3	,8
Hindistan	1	,3
Tanzanya	3	,8
Diğer Afrika Ülkeleri	13	3,2
Toplam	370	100,0

3.3 VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Sakarya Üniversitesindeki uluslararası öğrencilerin dil, sosyal, kültürel, ekonomik ve psiko-sosyal sorunları tespit etmek amacıyla uluslararası öğrencilere alan taraması (survey) araştırma tekniğinin en temel aracı olan soru formu (anket) uygulanmıştır. Araştırmanın temel problemine ve amaçlarına uygun biçimde bu konuyla ilgili farklı sorunları içeren uygun bir ölçek bulunamadığından ilgili alanda uygulanmış anket sorularından yararlanılarak uygun bir anket formu oluşturulmuştur.

Soru formu, 7 alt bölümden oluşmaktadır. İlk alt bölümde öğrencilerin bölge, cinsiyet ve yaş gibi demografik bilgilerini öğrenmeye yönelik sorulardan oluşmaktadır. Soru formunun ikinci alt bölümde dil ve iletişim sorunlarını tespiti yönelik sorulardan oluşmaktadır. Üçüncü alt bölümde ise eğitim sorunlarına yönelik sorulardan oluşmaktadır. Diğer alt bölümler ise sırasıyla kültürel konulardaki sorunlar, sağlık ve psiko-sosyal sorunlar, gündelik aktiviteler, barınma sorunları, ayrımcılığa maruz kalma sorunları ve diğer sorunları tespiti yönelik sorulardan oluşmaktadır.

3.4 VERİ TOPLAMA SÜRECİ

Sakarya Üniversitesindeki uluslararası öğrencilerin eğitimsel, sosyal, kültürel ve ekonomik sorunları tespit etmek amacıyla uluslararası öğrenciler üzerinde alan taraması yapmış araştırmacıların anket sorularından esinlenerek bir soru formu uygulanmış ve bu soru formu öğrencilere yüz yüze görüşme yoluyla uygulanmıştır. Anketör olarak Türkçe, İngilizce, Arapça ve kendi dillerinde iyi olan öğrenciler seçilmiş ve bu gruba anket eğitimi verilmiştir.

Geliştirilen soru formu, 2018 yılının Nisan ve Mayıs aylarında uygulanmıştır. Toplam 400 anket yapılmış, eksik ve hatalı tanımlanmış soru formlarından 30 tanesi iptal edilmiş, toplam 370 anket değerlendirmeye alınmıştır.

3.5 VERİLERİN ÇÖZÜMLENMESİ

Elde edilen veriler, bilgisayar programı (SPSS) aracılığıyla analiz edilerek yorumlanmış ve raporlaştırılmıştır. Frekans, karşılaştırmalı tablolar ve ortalamalar gibi betimleyici istatistiklerle ve hipotez testleri ise ki-kare fark testiyle analiz edilip, yorumlanmıştır.

Sakarya Üniversitesinde yükseköğrenim gören uluslararası öğrencilerin yaşadıkları a) eğitimsel b) sosyal ve kültürel c) ekonomik sorunların tespitinde ve analizinde frekans, ortalama ve karşılaştırmalı tablo gibi betimleyici temel istatistiksel teknikler kullanılmış; uluslararası öğrencilerin yaşadıkları eğitimsel, sosyal, kültürel ve ekonomik sorunların coğrafi yakınlığa b) kültürel yakınlığa c) Türkiye’de kalma yılına ve d) cinsiyete göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığına dair problemler ise ki kare fark testleriyle analiz edilmiştir.

BÖLÜM IV

BULGULAR

4.1 ULUSLARARASI ÖĞRENCİLERİN GENEL ÖZELLİKLERİ

Çalışmaya katılan öğrencilerin yaşadığı coğrafyalar Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. Uluslararası Öğrencilerin Yaşadığı Coğrafyalar

Coğrafi Bölgeler	Sayı	Yüzde
Asya	109	29,5
Afrika	103	27,8
Orta Asya (Türki Cumhuriyetler)	71	19,2
Balkanlar	54	14,6
Avrupa	29	7,8
Amerika	4	1,1
Toplam	370	100,0

Uluslararası öğrenciler en çok sırasıyla Asya (%29,5), Afrika (%27,8), Türki Cumhuriyetler (Türkmenistan, Azerbaycan, Kırgızistan, Özbekistan, Kazakistan vd., %19,2) ve Balkan ülkelerinden (Bosna-Hersek, Kosova, Makedonya, Sırbistan, Bulgaristan, Yunanistan vd., %14,6) Sakarya'ya gelmişlerdir. Avrupa ülkelerinden

ve Amerika'dan gelen öğrenci çok azdır.

Tablo 4. Türkiye'de ve Sakarya'da Yaşadığı Yıl

Kaç yıldır Türkiye'de bulunmaktadır?	Sayı	Yüzde
1-2 yıl	165	44,6
3-4 yıl	150	40,5
5 ve üzeri yıl	55	14,9
Toplam	370	100,0

Sakarya Üniversitesindeki uluslararası öğrencilerin üçte ikisinden fazlası 3 yıldan fazladır Türkiye'de yaşamaktadır. 5 yıldan fazladır Türkiye'de bulunan uluslararası öğrencilerin oranı %28'dir. Sakarya Üniversitesindeki uluslararası öğrencilerin yarısından fazlası ise (%55.4) 3 yıldan beri Sakarya'da bulunmaktadır. Yüzde 45'i ise en fazla 2 yıldan beri Sakarya'dadır. Eldeki tabloya (Tablo 3) göre uluslararası öğrencilerin bir kısmı Sakarya'ya gelmeden önce başka illerde bulunmuşlardır.

Tablo 5. Öğrencilerin Demografik Özellikleri

	Sayı	Yüzde
Kız	179	48,4
Erkek	191	51,6
Toplam	370	100,0
<i>Yaş (ortalama =22,92)</i>		
17-21 yaş	133	35,9

22-26 yaş	185	50,0
27 yaş ve üzeri	52	14,1
<i>Aylık Harcama Eğilimi (Ortalama= 709,59 TL)</i>		
-500 TL	161	43,5
500-1000 TL arası	171	46,2
1000 TL +	38	10,3
Toplam	370	100,0

Araştırmamıza katılan 370 uluslararası öğrencinin %48,4'ü kız öğrenci; %51,6'sı ise erkek öğrencidir. Öğrencilerin yarısı 22-26 yaş aralığındadır. 27 yaş üzeri öğrenci sayısı %14'tür. 27 yaş üzeri öğrencilerin çoğunluğu lisansüstü öğrenim gören uluslararası öğrencilerden oluşmaktadır. Aylık harcama ortalamasının 710 TL olduğu öğrencilerin yarısından fazlası aylık 500 TL üzerinde harcama yapmaktadır. 500 TL'nin altında bir harcama ortalamasında olan öğrencilerin oranıysa yarıya yakındır (%43,5).

Tablo 6. Gelir Durumu

	Sayı	Yüzde
Gelirimi ailemden sağlıyorum	149	40,3
Devletten burs alıyorum	162	43,8
Özel (vakıf, dernek, hayırsever vs.) burs alıyorum	23	6,2
Çalışıyorum	36	9,7
Toplam	370	100,0

Aylık harcamalarını nereden karşıladığını sorduğumuzda, öğrencilerin yarıya yakını

(%40) aileden destek aldığını; yine yarıya yakını (%44) devletten burs almaktadır. Çalışan öğrenci oranı da önemli bir orandadır. Öğrencilerin %10'u çalışarak harçlığını çıkarmaktadır.

Tablo 7. Gelirin Yeterliliği

	Sayı	Yüzde
Yeterli	128	34,6
Kısmen yeterli	175	47,3
Yetersiz	67	18,1
Toplam	370	100,0

Uluslararası öğrencilerin sadece %34.6'sı gelirlerinin yeterli olduğunu; %47.3'ü ise gelirlerinin kısmen yeterli olduğunu belirtmektedir. Ayrıca %18'i gelirlerinin yetersiz olduğunu belirtmiştir.

4.2 DİL VE İLETİŞİM SORUNLARI

Tablo 8. Türkçe Konuşma ve Anlama Düzeyi

	Sayı	Yüzde
Temel	19	5,1
Orta	150	40,5
İleri	201	54,3
Toplam	370	100,0

Uluslararası öğrencilerin Türkçe konuşma ve anlama düzeyleri %54'ü ileri, %40.5'i orta ve %5'i temel düzeydedir. Türkçe konuşma ve anlama düzeyi genel olarak beklenenden yüksektir. Tablo 10'da da Türkçenin hangi yeterlilikte kullanıldığı yer almaktadır.

Tablo 9. Gündelik Yaşamda Türkçe Kullanma Yeterliliği

	Sayı	Yüzde
Mükemmel	130	35,1
İyi	216	58,4
Zayıf	22	5,9
Hiç	2	,5
Toplam	370	100,0

Tablo 9'daki verilere benzer olarak gündelik yaşamda Türkçe yeterliliğini zayıf olarak tanımlayanların oranı %6,4'tür. %35'i Türkçeyi mükemmel yeterlilikte kullanmakta; %58,4'ü ise Türkçeyi kullanma yeterliliğini iyi olarak tanımlamıştır.

Tablo 10. Okulda ya da Sosyal Çevrede Türkçe Kullanım Zorluğu

	Sayı	Yüzde
Çok rahat iletişim kurabiliyorum	266	71,9
Zorlanıyorum ama üstesinden gelebiliyorum	82	22,2
Çok zorlanıyorum	17	4,6
Hiç iletişim kuramıyorum	5	1,4
Toplam	370	100,0

Okulda ya da dışarıda Türkçe kullanmakla ilgili sorunlarınız var mı? sorusuna uluslararası öğrencilerin %72'si çok rahat iletişim kurabildiğini ve Türkçeyi kullanmayla ilgili sorunu olmadığını ifade etmektedir. %22'si ise Türkçeyi kullanmakta zorlandığını ancak üstesinden gelebildiğini ifade etmektedir. Uluslararası öğrencilerin sadece %6'sı ise Türkçeyi kullanmakta çok zorlandığını ve hiçbir iletişim kuramadığını ifade etmektedir.

Tablo 11. Türkçe Olan Bölüm Derslerini Anlama Durumu

	Sayı	Yüzde
Mükemmel	109	29,5
İyi	222	60,0
Zayıf	36	9,7
Hiç	3	,8
Toplam	370	100,0

Uluslararası öğrencilerin çoğunluğu (%89,5) Türkçe olan derslerini iyi ve mükemmel düzeyde anladıklarını ifade etmektedir. Uluslararası öğrencilerin çoğunluğu Türkçeyi bilerek Türkiye'de öğrenim görmeye gelmektedir. Ayrıca TÖMER (Türk Dili Öğretimi Uygulama ve Araştırma Merkezi) aracılığıyla Türkçe anlama konuşma ve dil ile ilgili diğer ihtiyaçlarını gidermektedirler. Yüzde 10 gibi bir oranlık öğrenci de Türkçe dersleri anlamada güçlük yaşamaktadır.

Tablo 12. Coğrafi Bölge ile Türkçe Kullanım Zorluğu İlişkisi

	Asya	Amerika	Avrupa	Afrika	Balkanlar	Orta Asya (Türki Cumhuriyetler)	Anlamlılık değeri
<i>Türkçe kullanım zorluğu</i>							
Çok rahat iletişim kurabiliyorum	67.0%	0.0%	86.2%	53.4%	92.6%	88.7%	
Zorlanıyorum ama üstesinden gelebiliyorum	25.7%	75.0%	13.8%	34.0%	7.4%	11.3%	P<.05
Çok zorlanıyorum	5.5%	25.0%	0.0%	9.7%	0.0%	0.0%	
Hiç iletişim kuramıyorum	1.8%	0.0%	0.0%	2.9%	0.0%	0.0%	
<i>Türkçe olan derslerini anlama yeterliliği</i>							
Mükemmel	28.4%	0.0%	48.3%	11.7%	61.1%	26.8%	
İyi	60.6%	25.0%	48.3%	69.9%	37.0%	69.0%	P<.05
Zayıf	11.0%	75.0%	3.4%	16.5%	1.9%	2.8%	
Hiç	0.0%	0.0%	0.0%	1.9%	0.0%	1.4%	

Coğrafi bölge ile Türkçe kullanım zorluğu ve Türkçe dersleri anlama yeterliliği arasındaki ilişki incelendiğinde, uluslararası öğrencilerin geldikleri ülkelerin buldukları bölgelere göre Türkçe kullanım zorluğu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu ($p<.05$); yine coğrafi bölgeye göre Türkçe olan dersleri anlama yeterliliği arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu ($p<.05$) tespit edilmiştir.

Çok rahat iletişim kurabilen öğrenciler, Avrupa'dan, Balkanlardan gelen öğrenciler ve Orta Asya'dan (Türk Cumhuriyetleri) gelen öğrencilerden oluşmaktadır. Amerika

kıtasından ve Afrika kıtasından gelen öğrenciler de diğerlerine göre Türkçe konuşma ve anlama (kullanma) daha çok zorlanmaktadır.

Türkçe olan dersleri en iyi düzeyde anlayan öğrenciler, Balkanlar, Avrupa (genelde AB vatandaşlığı olan Türkler), Türki Cumhuriyetler ve Asya'dan gelen öğrenciler; dersleri en az anlayan öğrenciler ise yine Afrika ve Amerika kıtasından gelen uluslararası öğrencilerden oluşmaktadır.

Tablo 13. Cinsiyet ile Türkçe Kullanım Durumu İlişkisi

	Kız	Erkek	Anlamlılık değeri
<i>Okulda ya da dışarıda Türkçe kullanmakla ilgili sorunlarınız var mı?</i>			
Çok rahat iletişim kurabiliyorum	69.8%	73.8%	p>.05
Zorlanıyorum ama üstesinden gelebiliyorum	24.6%	19.9%	
Çok zorlanıyorum	3.4%	5.8%	
Hiç iletişim kuramıyorum	2.2%	0.5%	
<i>Türkçe olan derslerinizi anlama durumunuz nasıldır?</i>			
Mükemmel	30.7%	28.3%	p>.05
İyi	57.5%	62.3%	
Zayıf	10.6%	8.9%	
Hiç	1.1%	0.5%	
<i>Türkçe düzeyinizi genel olarak nasıl değerlendirirsiniz?</i>			
Temel	1.1%	8.9%	p<.05
Orta	46.4%	35.1%	
İleri	52.5%	56.0%	

Cinsiyet ile Türkçe kullanım zorluğu, Türkçe dersleri anlama yeterliliği ve Türkçe düzeyleri arasındaki ilişki incelendiğinde, uluslararası öğrencilerin cinsiyetine göre Türkçe kullanım zorluğu ($p>.05$) ve Türkçe olan dersleri anlama yeterliliği ($p>.05$) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı tespit edilmiştir. Ancak cinsiyet ile Türkçe düzeyleri arasında ($p<.05$) istatistiksel anlamlı bir fark tespit edilmiştir.

İstatistiksel olarak anlamlı bir fark olmasa da karşılaştırmalı tablo olarak yorumlandığında; Uluslararası erkek öğrencilerin, kız öğrencilere göre daha rahat iletişim kurmakta; daha mükemmel-iyi düzeyde dersleri anladığı ve daha ileri düzey Türkçe yeterliliğinin sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 14. Öğrenim Gördüğü Programa Göre Türkçe Kullanımı Karşılaştırılması

	Dil eğitimi	Ön lisans	Lisans	Lisansüstü	Anlamlılık değeri
<i>Okulda ya da dışarıda Türkçe kullanmakla ilgili sorunlar</i>					
Çok rahat iletişim kurabiliyorum	53.3%	42.9%	79.4%	59.1%	
Zorlanıyorum ama üstesinden gelebiliyorum	40.0%	28.6%	17.7%	30.1%	p<.05
Çok zorlanıyorum	6.7%	28.6%	1.2%	9.7%	
Hiç iletişim kuramıyorum	0.0%	0.0%	1.6%	1.1%	
<i>Türkçe olan dersleri anlama durumu</i>					
Mükemmel	13.3%	21.4%	37.5%	34.4%	
İyi	80.0%	50.0%	59.3%	53.8%	p<.05
Zayıf	6.7%	28.6%	3.2%	11.8%	
<i>Türkçe yeterliliği</i>					
Temel	13.3%	28.6%	4.0%	3.2%	
Orta	53.3%	42.9%	37.1%	47.3%	p<.05
İleri	33.3%	28.6%	58.9%	49.5%	

Öğrenim gördüğü program ile Türkçe kullanım zorluğu, Türkçe dersleri anlama yeterliliği ve Türkçe düzeyleri arasındaki ilişki incelendiğinde, uluslararası öğrencilerin eğitim-öğretim gördükleri programlara göre, Türkçe kullanım zorluğu, Türkçe olan dersleri anlama durumu ve Türkçe yeterliliği arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu ($p<.05$) tespit edilmiştir.

Lisans ve Lisansüstü (yüksek lisans ve doktora) öğrenim görenler, önlisans öğrenimi gören ve dil eğitimi alanlara göre daha rahat iletişim kurabilmekte; daha mükemmel olarak dersleri anlamakta ve daha ileri düzey Türkçe yeterliliğine sahiptir.

Tablo 15. Kalma Yılına Göre Türkçe Düzeyi Karşılaştırması

		<i>Türkçe düzeyinizi genel olarak nasıl değerlendirirsiniz?</i>		
		Temel	Orta	İleri
<i>Kaç yıldır Sakarya' da-sınız?</i>	1-2 yıl	12	76	77
		7.3%	46.1%	46.7%
	3-4 yıl	7	66	77
		4.7%	44.0%	51.3%
	5 ve üzeri yıl	0	8	47
		0.0%	14.5%	85.5%
Toplam		19	150	201
		5.1%	40.5%	54.3%

$p<.05$

Sakarya'da kalınan yılı ile Türkçe yeterlilik düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır ($p<.05$). Kalma yılı arttıkça Türkçe yeterlilik düzeyi de artmaktadır. 5 yıldan fazladır Sakarya'da olan uluslararası öğrenciler, 1-2 yıldır Sakarya'da yaşayanlara göre daha yüksek oranda ileri düzeyde Türkçe yeterliğe sahiptir.

Tablo 16. Kalma Yılına Göre Türkçe Kullanımı Karşılaştırılması

	1-2 yıl	3-4 yıl	5 yıl ve üzeri	Anlamlılık değeri
<i>Okulda ya da dışarıda Türkçe kullanmakla ilgili sorunlarınız var mı?</i>				
Çok rahat iletişim kurabiliyorum	64.2%	76.0%	83.6%	
Zorlanıyorum ama üstesinden gelebiliyorum	27.9%	20.0%	10.9%	p<.05
Çok zorlanıyorum	7.3%	2.7%	1.8%	
Hiç iletişim kuramıyorum	0.6%	1.3%	3.6%	
<i>Türkçe olan derslerinizi anlama durumunuz nasıldır?</i>				
Mükemmel	26.7%	22.7%	56.4%	
İyi	62.4%	64.7%	40.0%	p<.05
Zayıf	9.7%	12.0%	3.6%	

Sakarya’da kalma yılı ile Türkçe kullanmakla ilgili sorunlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır (p<.05). Sakarya’da kalma süresi uzadıkça Türkçe iletişim kurmakta kolaylık artmaktadır.

Sakarya’da kalınan yılı ile Türkçe olan dersleri anlama düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır (p<.05). Sakarya’da kalma yılı arttıkça, dersleri anlama düzeyi de artmaktadır. 5 yıldan fazladır Sakarya’da kalan uluslararası öğrenciler, 1-2 yıldır Sakarya’da yaşayanlara göre daha mükemmel düzeyde Türkçe olan dersleri anlama düzeyine sahiptir.

Tablo 17. Türkçeyi Kullanma Düzeyine Göre Türkçe Kullanım Sorunlarının Karşılaştırılması

	Mükemmel	İyi	Zayıf	Anlamlılık değeri
<i>Okulda ya da dışarıda Türkçe kullanmakla ilgili sorunlarınız var mı?</i>				
Çok rahat iletişim kurabiliyorum	94.6%	65.3%	4.5%	
Zorlanıyorum ama üstesinden gelebiliyorum	5.4%	31.0%	31.8%	p<.05
Çok zorlanıyorum	0.0%	2.3%	54.5%	
Hiç iletişim kuramıyorum	0.0%	1.4%	9.1%	
<i>Türkçe olan derslerinizi anlama durumunuz nasıldır?</i>				
Mükemmel	65.4%	10.6%	4.5%	
İyi	30.0%	81.0%	27.3%	p<.05
Zayıf	4.6%	7.9%	59.1%	
Hiç	0.0%	0.5%	9.1%	

Türkçeyi kullanma düzeyi ile Türkçe kullanmakla ilgili sorunlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır ($p<.05$). Türkçe kullanma düzeyi mükemmel olanlar, zayıf olanlara göre daha rahat iletişim kurmaktadır.

Türkçeyi kullanma düzeyi ile Türkçe olan dersleri anlama düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır ($p<.05$). Türkçe kullanma düzeyi mükemmel olanlar, zayıf olanlara göre Türkçe dersleri daha mükemmel düzeyde anlamaktadır.

4.3 EĞİTİM VE AKADEMİK SORUNLARI

Tablo 18. Yükseköğretim Programı

	Sayı	Yüzde
Dil eğitimi	15	4.1
Ön lisans (2 yıllık yüksekokulu/meslek yüksekokulu)	14	3.8
Lisans (4 yıllık bölüm/fakülte)	248	67.0
Yüksek Lisans veya Doktora	93	25.1
Toplam	370	100.0

Ankete katılan Sakarya Üniversitesinde öğrenim gören uluslararası öğrencilerin üçte ikisi lisans öğrencisidir. Dörtte biri ise yüksek lisans ve doktora öğrencisidir. Dil eğitimi alanlar sadece yüzde 4'tür.

Tablo 19. Öğrenim Gördüğü Fakülte/Yüksekokul

	Sayı	Yüzde
Siyasal Bilimler Fakültesi	42	11.5
İşletme Fakültesi	37	10.2
Fen Edebiyat Fakültesi	55	15.1
İlahiyat Fakültesi	9	2.5
Mühendislik Fakültesi	47	12.9
İletişim Fakültesi	13	3.6

Eğitim Fakóltesi	11	3.0
Sanat Tasarımı ve Mimarlık	3	.8
Sağlık Bilimleri Y¼ksekokulu	10	2.7
Turizm Fakóltesi	14	3.8
Tıp Fakóltesi	20	5.5
Meslek Y¼ksekokulu	13	3.6
Yabancı Diller - TMER	9	2.5
Hukuk Fakóltesi	13	3.6
Fen Bilimleri Enstit¼s¼	17	4.7
Sosyal Bilimler Enstit¼s¼	25	6.9
Sağlık Bilimleri Enstit¼s¼	6	1.6
Eğitim Bilimleri Enstit¼s¼	10	2.7
Diğer	9	2.5
Toplam	364	100.0

Öğrencilerin en çok öğrenim grd¼đ¼ fakólterler sırasıyla Fen-Edebiyat, M¼hendislik, Siyasal Bilimler ve İşletme Fakólteridir. Y¼ksek lisans veya doktora yapanlar ise daha çok Sosyal Bilimler ve Fen Bilimleri Enstit¼s¼nde öğrenimlerini s¼rd¼rmektedir.

Tablo 20. T¼rkiye'yi Tercih Etme Nedenleri

<i>Y¼ksekđretim görmek amacıyla T¼rkiye'yi tercih etmenizın nedenleri nelerdir?</i>	Evet	Hayır
K¼lt¼rel yakınlık	77.0	23.0
Burs olanakları	56.8	43.2

Türkiye'nin gelişen siyasi ve ekonomik durumu	55.7	44.3
İş olanakları	46.5	53.5
Türk Üniversitelerinin tanıtım ve reklamları	44.9	55.1

Uluslararası öğrencilerin Türkiye'de öğrenim görmeyi tercih etme nedenleri sırasıyla kültürel yakınlık (ki öğrencilerin önemli bir oranı ya balkan ülkelerinden ya Avrupa'daki yabancı ülke vatandaşlığı olan Türklerden ya da Türkiye Cumhuriyetlerindeki öğrencilerden oluşmaktadır); burs olanaklarıdır. Türkiye tercihinde en az etkili nedenler arasında ise iş olanakları ve Türk üniversitelerinin reklam ve tanıtımlarıdır.

Tablo 21. Coğrafi Bölgeye Göre Türkiye Tercih Karşılaştırması

	Asya	Amerika	Avrupa	Afrika	Balkanlar	Orta Asya (Türki Cumhuriyetler)	Anlamlılık değeri
<i>Türkiye'yi tercih etmemin nedenleri arasında burs olanakları vardır.</i>							
Evet	44.0%	75.0%	58.6%	77.7%	55.6%	45.1%	p<.05
Hayır	56.0%	25.0%	41.4%	22.3%	44.4%	54.9%	
<i>Türkiye'yi tercih etmemin nedenleri arasında kültürel yakınlık vardır.</i>							
Evet	85.3%	0.0%	62.1%	54.4%	96.3%	93.0%	p<.05
Hayır	14.7%	100.0%	37.9%	45.6%	3.7%	7.0%	

Afrika ve Amerika'dan gelen uluslararası öğrencilerin, diğer bölgelerden gelen öğrencilere göre Türkiye'yi tercih etmelerinde daha fazla burs imkânlarının etkisi vardır (p<.05).

Balkanlardan, Türkiye Cumhuriyetlerinden ve Asya'dan gelen öğrenciler, diğer

bölgelerden gelen öğrencilere göre Türkiye'yi tercih etmelerinde daha fazla kültürel yakınlığın etkisi vardır ($p<.05$).

Tablo 22. Cinsiyete Göre Türkiye Tercihi Karşılaştırması

	Kız	Erkek	Anlamlılık değeri
<i>Türkiye'yi tercih etmemin nedenleri arasında Türk üniversitelerinin tanıtım ve reklamları vardır.</i>			
Evet	34.6%	54.5%	p<.05
Hayır	65.4%	45.5%	
<i>Türkiye'yi tercih etmemin nedenleri arasında Türkiye'nin gelişen siyasi ve ekonomik durumu vardır.</i>			
Evet	40.2%	70.2%	p<.05
Hayır	59.8%	29.8%	
<i>Türkiye'yi tercih etmemin nedenleri arasında iş olanakları vardır.</i>			
Evet	36.3%	56.0%	p<.05
Hayır	63.7%	44.0%	

Cinsiyet ile Türkiye'ye tercih etme nedenleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır ($p<.05$).

Türk üniversitelerinin tanıtım ve reklamları nedeniyle Türkiye'yi tercih edenler, Türkiye'nin gelişen siyasi ve ekonomik durumu nedeniyle Türkiye'yi tercih edenler, iş imkânları nedeniyle Türkiye'yi tercih edenler daha çok erkek öğrencilerdir.

Tablo 23. Yıl Kaybı Durumu

	Sayı	Yüzde	Kız	Erkek
Evet	101	27.3	21.2%	33.0%
Hayır	269	72.7	78.8%	67.0%
Toplam	370	100.0	p<.05	

Ankete katılan uluslararası öğrencilerin dörtte biri (%27.3), öğrenim süresince başarısızlık veya başka nedenlerle yıl kaybına uğramıştır. Erkeklerdeki yıl kaybı (%33) kız öğrencilerden (%21.2) daha fazladır. Aşağıda yıl kaybına ilişkin nedenler yer almaktadır.

Tablo 24. Yıl Kaybı Nedenleri

	Sayı	Yüzde
Akademik başarısızlık	52	46.8
Ekonomik sorunlar nedeniyle ara verdim	31	27.9
Çalışmak için ara verdim	21	18.9
Sağlık sorunları	7	6.3
Toplam	111	100.0

Yıl kaybına uğrayanların yarısına yakını (%46.8) başarısızlık, dörtte birinden fazlası (%28) ekonomik sorunlar, %19'u başka bir işte çalışmak için ve %6'sı sağlık sorunları nedeniyle kayba uğramıştır. Başarısızlık nedeniyle yıl kaybına uğrayanların önemli bir kısmı gerçekten başarısız oldukları için bir kısmı da Türkiye'de kalma süresini artırmak için bilerek ve isteyerek öğrenim süresince yıl kaybına uğramıştır.

Tablo 25. Okul Ortamında Karşılaşılan Güçlükler

Eğitim/okul ortamında karşılaştığınız güçlükler nelerdir?	Evet	Hayır
Ekonomik sorunlar	42.2	57.8
Dil yetersizliği nedeniyle yaşanan sorunlar	31.4	68.6
Akademik başarısızlık	22.4	77.6
Barınma sorunları	20.5	79.5
Ders kitapları ve diğer araç gereçlere ulaşamama	20.0	80.0
Sağlık hizmetlerine erişememe	19.7	80.3
Psiko-sosyal hizmetlerin olmaması	18.6	81.4
Akademik personelle yaşanan iletişim sorunları	18.1	81.9
Arkadaşlarla yaşanan iletişim sorunları	17.6	82.4
Ulaşım sorunları	15.7	84.3
Fiziksel yetersizlikler	15.7	84.3

Uluslararası öğrencilere okul ortamlarında yaşadığı sorunlar sorulmuş; her madde ayrı ayrı sorulmuş ve yüzdeliği alınmıştır. Dolayısıyla bu sorunların toplamı %100'ün üzerindedir. Çünkü her öğrencinin birden çok sorunu aynı zamanda yaşayabileceği hesaba katarak soruldu. Alınan cevaplar ise şöyledir: öğrencilerin en çok yaşadığı zorluk, ekonomik sorunlar (%42.2). İkinci olarak dilden kaynaklı yaşanan sorunlar (%31.4). Üçüncü zorluk ise akademik başarısızlıktır (%22.4). Barınma sorunları yaşayan öğrenciler %20.5; ders kitabı ve ders araç-gereçlere ulaşamama zorluğu yaşayanlar %20; sağlık hizmetlerine erişemeyenlerin oranı %19.7. Psiko-sosyal hizmetlerin olmaması ya da bu hizmetlere erişememe sorunu yaşayan öğrencilerin oranı %18.6'dır. Öğrencilerin en az yaşadığı zorluk ve sorunlar sırasıyla okulda mekâna bağlı fiziksel yetersizlikler (%15.7), ulaşım zorlukları (%15.7), arkadaşlarıyla iletişim sorunu yaşayan öğrenciler ise %17.6'dır.

Tablo 26. Cinsiyete Göre Okul Ortamında Karşılaşılan Güçlükler

Eğitim/okul ortamında karşılaştığınız güçlükler nelerdir?	Kız	Erkek	Anlamlılık değeri
Ekonomik sorunlar	33.5%	50.3%	p <.05
Dil yetersizliği nedeniyle yaşanan sorunlar	39.7%	23.6%	p <.05
Akademik başarısızlık	23.5%	21.5%	p >.05
Barınma sorunları	24.6%	16.8%	p <.05
Ders kitapları ve diğer araç gereçlere ulaşamama	25.1%	15.2%	p <.05
Sağlık hizmetlerine erişememe	21.2%	18.3%	p >.05
Psiko-sosyal hizmetlerin olmaması	21.2%	16.2%	p >.05
Akademik personelle yaşanan iletişim sorunları	20.1%	16.2%	p >.05
Arkadaşlarla yaşanan iletişim sorunları	17.9%	17.3%	p >.05
Ulaşım sorunları	17.9%	13.6%	p >.05
Fiziksel yetersizlikler	14.5%	16.8%	p >.05

Uluslararası kız öğrenciler, erkek öğrencilere göre, dil yetersizliği nedeniyle yaşanan sorunlar (p<.05), barınma sorunları (p<.05) ve ders kitapları ve diğer araç gereçlere ulaşamama (p<.05) gibi sorunlar nedeniyle eğitim ortamlarında güçlükler yaşamaktadır. Erkek öğrenciler ise kız öğrencilere göre ekonomik sorunlar (p<.05) nedeniyle eğitim ortamlarında güçlükler yaşamaktadır.

Yüzdeler farklar dikkate alındığında ise kızlar, erkeklere göre akademik başarısızlık, sağlık hizmetlerine erişememe, psiko-sosyal hizmetlerin olmaması, akademik personelle yaşanan iletişim sorunları, arkadaşlarla yaşanan iletişim sorunları ve ulaşım sorunları nedeniyle güçlükler yaşamakta; erkekler ise kızlara göre eğitim-öğretim ortamlarındaki fiziksel yetersizlikler nedeniyle güçlükler yaşamaktadır.

Tablo 27. Türkçeyi Kullanma Düzeyine Göre Eğitim Sürecindeki Zorlukların Karşılaştırılması

	Mükemmel	İyi	Zayıf	Anlamlılık değeri
<i>Öğreniminiz süresince yıl kaybınız oldu mu?</i>				
Evet	9.1%	25.0%	33.8%	p<.05
Hayır	90.9%	75.0%	66.2%	
<i>Okul ortamında karşılaştığınız güçlükler arasında dil yetersizliği sebebiyle yaşanan sorunlar var mı?</i>				
Evet	17.7%	37.0%	54.5%	p<.05
Hayır	82.3%	63.0%	45.5%	
<i>Okul ortamında karşılaştığınız güçlükler arasında arkadaşlarla yaşanan iletişim sorunları var mı?</i>				
Evet	10.0%	18.5%	50.0%	p<.05
Hayır	90.0%	81.5%	50.0%	
<i>Okul ortamında karşılaşılan güçlükler arasında akademik personelle yaşanan iletişim sorunu var mı?</i>				
Evet	10.0%	21.8%	27.3%	p<.05
Hayır	90.0%	78.2%	72.7%	

Türkçesi zayıf olanlar, mükemmel olanlara göre daha fazla yıl kaybı olmakta (p<.05); dil yetersizliği nedeniyle okul ortamında daha çok zorluk yaşamakta (p<.05); arkadaşlarıyla iletişim sorunları daha fazla yaşamakta (p<.05); akademik personelle iletişim sorunları daha fazla yaşamaktadır (p<.05).

Tablo 28. Uluslararası Öğrencilere Sunulan Eğitim-Öğretim İmkânlar

	Sayı	Yüzde
Çok tatmin edici	49	13,3
Tatmin edici	227	61,5
Çok az tatmin edici	70	19,0
Tatmin etmiyor	23	6,2

Uluslararası öğrencilere sunulan eğitim-öğretim imkânları değerlendirmeleri istendiğinde, öğrencilerin %13,3'ü eğitim-öğretim imkânlarını çok tatmin edici, %61,5'i tatmin edici bulmuştur. Öğrencilerin %6,2'si ise eğitim ve öğretim imkânlarını tatmin edici bulmamıştır. Genel olarak çoğunlukla üniversitenin eğitim ve öğretim imkânları tatmin edici bulunmuştur.

Tablo 29. Coğrafi Bölgeye Göre Uluslararası Öğrencilere Sunulan Eğitim-Öğretim İmkânların Değerlendirilmesi

	Asya	Amerika	Avrupa	Afrika	Balkanlar	Orta Asya (Türki Cumhuriyetler)	Anlamlılık değeri
<i>Sakarya Üniversitesini uluslararası öğrencilere sunduğu eğitim-öğretim imkânları açısından değerlendirir misiniz?</i>							
Çok tatmin edici	9.3%	0.0%	6.9%	12.6%	18.5%	19.7%	
Tatmin edici	75.0%	50.0%	65.5%	64.1%	55.6%	40.8%	
Çok az tatmin edici	12.0%	50.0%	20.7%	19.4%	13.0%	31.0%	p<.05
Tatmin etmiyor	3.7%	0.0%	6.9%	3.9%	13.0%	8.5%	

Sakarya Üniversitesi'nin uluslararası öğrencilere sunduğu eğitim-öğretim imkânları en fazla tatmin edici bulanlar, Asya, Afrika ve Balkan ülkelerinden gelen öğrencilerdir.

Tablo 30. Coğrafi Bölgeye Göre Uluslararası Öğrencilere Sunulan Eğitim-Öğretim İmkânlarının Değerlendirilmesi

	Dil eğitimi	Ön lisans	Lisans	Lisansüstü	Anlamlılık değeri
<i>Sakarya Üniversitesi'ni eğitim-öğretim imkânları açısından değerlendirir misiniz?</i>					
Çok tatmin edici	20.0%	0.0%	14.2%	11.8%	p>.05
Tatmin edici	60.0%	57.1%	61.9%	61.3%	
Çok az tatmin edici	20.0%	42.9%	16.2%	22.6%	
Tatmin etmiyor	0.0%	0.0%	7.7%	4.3%	

Coğrafi bölge ile eğitim programı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur (p>.05). Yüzelik açılarından tabloya bakıldığında ise dil eğitimi ve lisansüstü öğretim için Sakarya'da bulunanlar, Sakarya Üniversitesi'ni daha tatmin edici bulmaktadır.

4.4. KÜLTÜREL KONULAR VE SORUNLAR

Tablo 31. Türk Kültürü ile Kendi Kültürleri Arasındaki Yakınlık

<i>Türk kültürü ile kendi kültürünüz arasındaki yakınlığı nasıl değerlendiriyorsunuz?</i>	Sayı	Yüzde	Kız	Erkek
Çok yakın, hiçbir zorluk yaşamadım	146	39.5	29.6%	49.2%

Yakın, kısmen zorluklar yaşadım	193	52.2	61.5%	43.5%
Çok uzak, ciddi zorluklar yaşadım	30	8.1	8.9%	7.3%
Toplam	370	100.0	p<.05	

Öğrencilere kendi kültürleriyle Türk kültürü arasındaki mesafe sorulmuş; öğrencilerin %39.5'i kendi kültürleriyle Türk kültürü arasında bir yakınlık olduğu dolayısıyla hiçbir zorluk yaşamadığını söylemektedir. Öğrencilerin yarısı ise iki kültür arasında yakınlık olduğu, buna rağmen yine de kısmen de olsa zorluk yaşadığını ifade etmiştir. Sadece %8'i ise çok fazla zorluk yaşadığını belirtmiştir.

Yaşanan zorluk, kültüre uyum açısından değerlendirilmektedir. Yakın kültüre sahip ülkelerin de kültür farklılığı kısmen de olsa uyum açısından zorluk çıkarmaktadır. Ancak uzak kültürlerden gelen ülkelerin öğrencileri için uyum sorunları daha sorunludur. Ayrıca cinsiyete göre kültürel mesafe algısı farklılaşmaktadır (p<.05). Kızlar, erkeklere göre Türk kültürüyle kendi kültürü arasında daha fazla mesafe olduğunu düşünmektedir.

Tablo 32. Kültürel Farklılıklardan Kaynaklanan En Önemli Sorunlar

<i>Zorluk yaşadığınız kültürel farklılıklardan kaynaklanan en önemli sorunlar aşağıdakilerden hangisidir?</i>	Evet	Hayır
Yemek kültürü	38.4	61.6
Yabancılara karşı tutum	33.5	66.5
Türk toplumunun gündelik yaşamı ile ilgili kurallar	28.9	71.1
Eğlence alışkanlıkları	26.5	73.5
Giyim alışkanlıkları	21.9	78.1
Dini inançlar	19.5	80.3

Uluslararası öğrencilerin zorluk yaşadığı kültürel farklılıklardan kaynaklanan en önemli sorunlar, sırasıyla *ilk olarak* yemek kültürü farklılığı (zorluk yaşayan öğrencilerin %38'i bu sorunu yaşıyor), *ikinci olarak* yabancılara karşı tutumlardan rahatsızlık (kültürel farklılıktan kaynaklı zorluk yaşayan her üç öğrenciden biri - %33.8- yabancılara karşı tutumdan rahatsızdır). *Üçüncü olarak* Türk toplumunun gündelik yaşamı ile ilgili kuralların da kültürel farklılıktan kaynaklı zorluk yaşayan öğrenciler için (%28.9) önemli bir sorundur.

En az yaşanan iki sorun alanı dini inançlar ve giyim alışkanlıklarıdır. Sakarya Üniversitesinde öğrenim gören öğrencilerin çok azı farklı bir dindedir, dolayısıyla dini inanç konulu bir sorun bildiren öğrenci azdır. Giyim alışkanlıkları da gençler için çok azdır.

Tablo 33. Kültürel Farklılıklardan Kaynaklanan En Önemli Sorunlar

Zorluk yaşadığımız kültürel farklılıklardan kaynaklanan en önemli sorunlar aşağıdakilerden hangisidir?	Kız	Erkek	Anlamlılık değeri
Yemek kültürü	43.6%	33.5%	p<.05
Yabancılara karşı tutum	34.1%	33.0%	p>.05
Türk toplumunun gündelik yaşamı ile ilgili kurallar	38.5%	19.9%	p<.05
Eğlence alışkanlıkları	23.5%	29.3%	p>.05
Giyim alışkanlıkları	25.1%	18.8%	p>.05
Dini inançlar	22.9%	16.2%	p>.05

Uluslararası kız öğrenciler, erkek öğrencilere göre, yemek kültürü (p<.05) ve Türk toplumunun gündelik yaşamı ile ilgili kurallar (p<.05) gibi kültürel farklılıklar nedeniyle güçlükler yaşamaktadır.

Yüzdelik farkları dikkate alındığında ise kızlar, erkeklere göre yabancılara karşı tutum, giyim alışkanlıkları ve dini inançlar gibi kültürel farklardan kaynaklı

güçlükler yaşamakta; erkekler ise kızlara göre eğlence alışkanlıkları nedeniyle güçlükler yaşamaktadır.

Tablo 34. Coğrafi Bölge ve Kültürel Farklılık Algısı Karşılaştırması

	Asya	Amerika	Avrupa	Afrika	Balkanlar	Orta Asya (Türki Cumhuriyetler)	Anlamlılık değeri
<i>Türk kültürü ile kendi kültürünüz arasındaki yakınlığı nasıl değerlendiriyorsunuz?</i>							
Çok yakın, hiçbir zorluk yaşamadım	39.4%	0.0%	27.6%	26.2%	53.7%	54.9%	
Yakın, kısmen zorluklar yaşadım	56.9%	50.0%	65.5%	53.4%	44.4%	43.7%	p<.05
Çok uzak, ciddi zorluklar yaşadım	2.8%	50.0%	6.9%	20.4%	1.9%	1.4%	
<i>Türkiye’de öğrenimi seçtiğim için hayal kırıklığına uğradım</i>							
Evet	11.0%	0.0%	13.8%	25.5%	14.8%	22.5%	
Hayır	89.0%	100.0%	86.2%	74.5%	85.2%	77.5%	p<.05

Orta Asya ve Balkanlardan gelen öğrenciler, Afrika, Amerika gibi diğer bölgelerden gelen öğrencilere göre Türk kültürünü kendisine daha yakın bulmaktadır (p<.05). Orta Asya ve Balkan ülkelerinden gelenlerin Türk olması Türkiye’deki kültüre yakınlığın temel nedenidir.

Coğrafi bölgeler ile Türkiye tercihindeki hayal kırıklığı arasında da istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır (p<.05). Türkiye tercihi nedeniyle en çok hayal kırıklığına uğrayan öğrenciler, Orta Asya ve Afrika’dan gelen öğrencilerdir.

Tablo 35. Türkçeyi Kullanma Düzeyine Göre Kültürel Mesafe Algısı Karşılaştırması

		<i>Türk kültürü ile kendi kültürümüz arasındaki yakınlığı nasıl değerlendiriyorsunuz?</i>			
		Çok yakın, hiçbir zorluk yaşamadım	Yakın, kısmen zorluklar yaşadım	Çok uzak, ciddi zorluklar yaşadım	Toplam
<i>Günlük yaşamınızda Türkçeyi hangi yeterlikte kullanırsınız?</i>	Mükemmel	71	56	3	130
		54.6%	43.1%	2.3%	100.0%
	İyi	74	120	21	216
		34.3%	55.6%	9.7%	100.0%
	Zayıf	0	16	6	22
		0.0%	72.7%	27.3%	100.0%
Toplam	146	193	30	370	
		39.5%	52.2%	8.1%	100.0%

p<.05

Türkçeyi mükemmel yeterlilikte kullanan öğrenciler, zayıf kullananlara göre Türk kültürüne kendini daha yakın bulmakta ve zorluk yaşamadığını belirtmektedir (p<.05).

4.5 SAĞLIK VE PSİKO-SOSYAL SORUNLARI

Tablo 36. Sağlık Kuruluşlarına Gitme Endişesi

Hastalandığınızda sağlık kuruluşuna gitmekte sizi endişelendiren bir şey var mıdır?	Sayı	Yüzde
Hiç endişelenmem	126	34.1
Maliyeti / ücreti	131	35.5

Sağlık sistemi ve yapısı	65	17.6
Dil ve iletişim	34	9.2
Ulaşımı	13	3.5
Toplam	369	100.0

Uluslararası öğrencilerin psiko-sosyal hizmetlere erişimi ve bu alanda yaşadıkları sorunların tespiti için sorduğumuz sorulardan biri de hastalandıklarında sağlık kuruluşuna gitmekte endişelenip endişelenmedikleri, endişeleniyorlarsa niçin endişelendikleri soruldu. Öğrencilerin %34'ü sağlık kuruluşlarına gitme konusunda endişe taşımadıklarını söylemiştir. %35'i için ise sağlık kuruluşuna gitmenin ve tedavinin maliyeti endişe nedenidir. Sağlık sistemine yönelik belirsizlik te endişe oluşturan bir diğer nedendir. Dil ve iletişim kuramama durumu da bir diğer endişe nedenidir. Az da olsa ulaşım nedeniyle endişe taşıyanlar vardır.

Tablo 37. Sağlık Kuruluşuna Gitme Durumu

	Sayı	Yüzde
Gittim	268	72.4
Gitmedim	102	27.6
Toplam	370	100.0

Araştırma yapıldığı ana kadar uluslararası öğrencilerin %27.6'sı herhangi bir sağlık kuruluşuna gitmiş; %72.4'ü ise hiçbir sağlık kuruluşuna gitmemiştir.

Tablo 38. Sağlık Hizmetlerinden Yararlananların Sorunlarının Çözümü

	Sayı	Yüzde
Sağlığımla ilgili sorunum çözüldü	211	57,0
Sağlığımla ilgili sorunum çözülmedi	65	17,6
Toplam	276	100,0

Herhangi bir sağlık kuruluşuna giden uluslararası öğrencilere yöneltilen “sağlığınızla ilgili sorunuz çözüldü mü?” sorusuna öğrencilerin %57’si sağlık sorunlarının çözüldüğünü, %17.6’sı sağlık sorunlarının çözülmediğini ifade etmektedir.

Tablo 39. Türkiye’de Eğitim-Öğretim Sürecindeki Psiko-Sosyal Sorunlar

Türkiye’de eğitim-öğretim sürecinde karşı karşıya kaldığınız psiko-sosyal sorunlar hangisidir?	Evet	Hayır
Ailemden uzak kalmak bana oldukça zor geliyor.	55.4	44.6
Geleceğimi güvencede hissetmiyorum.	28.1	71.9
Düşüncelerimi ifade etmekte güçlük çekiyorum.	25.7	74.3
Türkiye’de kendimi yalnız hissediyorum.	22.4	77.6
Arkadaş edinmekte güçlük çekiyorum.	20.8	79.2
Türkiye’de öğrenimi seçtiğim için hayal kırıklığına uğradım.	17.8	81.9
İnsanlarla iletişim kurmakta güçlük çekiyorum.	17.3	82.7

Sakarya Üniversitesinde öğrenim gören uluslararası öğrencilerin, karşı karşıya kaldığınız psiko-sosyal sorunlar sorulmuştur. Psiko-sosyal sorunlar listesi, uluslararası öğrencilerin sorunları üzerine odaklanan literatürden faydalanılmıştır.

Öğrencilerin yaşadığı sorunlar sırasıyla, ailelerinden uzak kalmanın verdiği hasret duygusu (%55.4'ü bu duyguyu yaşıyor) ilk akla gelen sorundur. İkincisi ise geleceklerinin güvencede olmama durumudur. Öğrencilerin %28.1'i bu duyguyu yaşamaktadır. Öğrencilerin %25.7'si düşüncelerini ifade etmekte zorluk yaşamaktadır. Kendini yalnız hisseden öğrencilerin oranı ise %22.4. Arkadaş edinmekte güçlük çeken uluslararası öğrencilerin oranı ise %20.8'dir. İletişim kurmakta zorluk çekmek ve Türkiye'de okumaktan dolayı hayal kırıklığı yaşamak, uluslararası öğrenciler için çok önde gelen psiko-sosyal sorunlar arasında değildir.

Tablo 40. Cinsiyete göre Türkiye'de Eğitim-Öğretim Sürecindeki Psiko-Sosyal Sorunlar

Türkiye'de eğitim-öğretim sürecinde karşı karşıya kaldığınız psiko-sosyal sorunlar hangisidir?	Kız	Erkek	Anlamlılık değeri
Ailemden uzak kalmak bana oldukça zor geliyor.	57.0%	53.9%	p>.05
Geleceğimi güvencede hissetmiyorum.	22.3%	33.5%	p<.05
Düşüncelerimi ifade etmekte güçlük çekiyorum.	29.6%	22.0%	p>.05
Türkiye'de kendimi yalnız hissediyorum.	27.4%	17.8%	p<.05
Arkadaş edinmekte güçlük çekiyorum.	23.5%	18.3%	p>.05
Türkiye'de öğrenimi seçtiğim için hayal kırıklığına uğradım.	19.1%	16.8%	p>.05
İnsanlarla iletişim kurmakta güçlük çekiyorum.	18.5%	16.2%	p>.05

Kızlar, erkek öğrencilere göre, Türkiye'de kendini yalnız hissetmektedir (p<.05). Erkek öğrenciler ise kızlara göre geleceklerini güvende hissetmemektedir (p<.05).

Yüzdelik farklar dikkate alındığında da kızlar, erkeklere göre ailelerinden uzak

kalmak daha zor gelmekte; düşüncelerini ifade etmekte daha güçlük çekmekte, arkadaş edinmekte daha güçlük çekmekte; Türkiye'ye tercih seçtiğim için daha fazla hayal kırıklığına uğramakta; insanlarla iletişim kurmakta daha güçlük çekmekte olduğunu ifade etmektedirler.

Tablo 41. Kalma Yılına Göre Aile Hasreti Karşılaştırması

		<i>Ailemden uzak kalmak bana oldukça zor geliyor</i>	
		Evet	Hayır
<i>Kaç Yıldır Sakarya'dasınız?</i>	1-2 yıl	81 49.1%	84 50.9%
	3-4 yıl	97 64.7%	53 35.3%
	5 ve üzeri yıl	27 49.1%	28 50.9%
Toplam		205 55.4%	165 44.6%

$p < .05$

Sakarya'da kalma yılı ile aile hasreti arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır ($p < .05$). 3-4 yıldır Sakarya Üniversitesinde olanlar 1-2 yıllık ve 5 yıldan fazla Sakarya Üniversitesinde olanlara göre daha fazla aile hasreti çekmektedir ($p < .05$).

Tablo 42. Türkçeyi Kullanma Düzeyine Göre İletişim Sorunu Karşılaştırması

		<i>“İnsanlarla iletişim kurmakta güçlük çekiyorum”</i>	
		Evet	Hayır
<i>Gündelik yaşamınızda Türkçeyi hangi yeterlikte kullanırsınız?</i>	Mükemmel	10 7.7%	120 92.3%
	İyi	48 22.3%	167 77.7%
		Zayıf	6 27.3%
	Toplam	64 17.3%	305 82.7%

p<.05

Gündelik yaşamda Türkçeyi kullanma yeterliliğine göre iletişim kurmakta güçlük çekmek arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır (p<.05). Zayıf yeterlilikte Türkçe kullananlar, mükemmel ve iyi bir biçimde Türkçeyi kullananlara göre daha fazla iletişim kurma güçlüğü çekmektedir.

Tablo 43. Türkçeyi Kullanma Düzeyine Göre Düşünceleri İfade Sorunu Karşılaştırması

		<i>Düşüncelerimi ifade etmekte güçlük çekiyorum</i>	
		Evet	Hayır
<i>Gündelik yaşamınızda Türkçeyi hangi yeterlikte kullanırsınız?</i>	Mükemmel	29 22.3%	101 77.7%
	İyi	55 25.5%	161 74.5%

	9	13
Zayıf	40.9%	59.1%
Toplam	95	275
	25.7%	74.3%

$p < .05$

Gündelik yaşamda Türkçeyi kullanma yeterliliğine göre düşüncelerini ifade etmekte güçlük çekmek arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır ($p < .05$). Zayıf yeterlilikte Türkçe kullananlar, mükemmel ve iyi bir biçimde Türkçeyi kullananlara göre düşüncelerini ifade etmekte daha fazla güçlük çekmektedir.

4.6 GÜNDELİK AKTİVİTELER VE SERBEST ZAMAN DEĞERLENDİRME

Tablo 44. Uluslararası Öğrencilerin Gündelik Yaşam Alışkanlıkları

<i>Aşağıdaki faaliyetleri ortalama bir günde hangi sıklıkla ve ne kadar süreyle yaparsınız?</i>	Çok sık	Ara sıra	Nadiren	Hiç	Dk.
İnternet kullanma	75.1	18.4	5.1	1.4	199.00
Cep telefonu kullanma (konuşma, oyun, internet vb.)	58.4	25.1	13.5	3.0	164.85
Ders çalışma	45.1	37.0	14.6	3.0	55.72
Arkadaşlarla zaman geçirme	33.5	39.5	24.3	2.4	48.70
Müzik dinleme	39.5	30.5	20.0	10.0	38.58
Kitap okuma	28.4	34.3	26.8	10.3	32.07

Spor yapma ve/veya izleme	18.9	30.5	31.4	19.2	28.80
Aile ile konuşma	37.3	40.3	20.0	2.2	28.79
Gezme	14.3	37.8	37.8	8.1	28.47
Televizyon izleme	10.3	15.7	33.0	41.1	24.48
Sosyal ve kültürel aktivitelere katılma/ düzenleme	7.3	30.5	42.2	19.7	22.34
Tiyatro, sinema gibi sanatsal etkinliklere katılma	4.3	19.7	44.9	30.5	18.05

Uluslararası öğrencilerin ortalama bir günde en çok yaptıkları aktiviteler (zaman bakımından) sırasıyla internet kullanma (199 dk.), cep telefonu kullanma (165 dk.), ders çalışma (56 dk.), arkadaşlarla vakit geçirme (49 dk.), müzik dinlemedir (39 dk.). uluslararası öğrenciler sıklık bakımından yaptığı aktiviteler ise yine sırasıyla internet kullanma, cep telefonu kullanma, ders çalışma, müzik dinleme ve arkadaşlarıyla vakit geçirmedir. En az yapılan aktiviteler ise tiyatro, sinema vb. sanatsal etkinliklere katılım ve de sosyal ve kültürel aktivite düzenleme ya da katılmadır. Televizyon izleme yine en az yapılan aktivitelerdendir. Genelde Türkçe ağırlıklı televizyon kanalları olduğunu düşündüğümüzde hem dil açısından hem de kültürel farklılık açısından televizyon izleme pek tercih edilmemektedir.

Tablo 45. Cinsiyete Göre Gündelik Yaşam Alışkanlıklarının Karşılaştırılması

<i>Aşağıdaki faaliyetleri ortalama bir günde hangi sıklıkla ve ne kadar süreyle yaparsınız?</i>	Kız (çok sık)	Erkek (çok sık)	Anlamlılık değeri
Cep telefonu kullanma (konuşma, oyun, internet vb.)	64.8%	52.4%	p<.05
Kitap okuma	37.1%	20.4%	p<.05
Aile ile konuşma	48.6%	26.7%	p<.05

Televizyon izleme	7.8%	12.6%	p<.05
Sosyal ve kültürel aktivitelere katılma/ düzenleme	10.1%	4.7%	p<.05

Cinsiyete göre gündelik aktiviteler arasındaki ilişki karşılaştırıldığında; cinsiyet ile cep telefonu kullanma, kitap okuma aile ile konuşma, televizyon izleme ve sosyal ve kültürel aktivitelere katılma arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır (p<.05).

Kızlar, erkeklere göre daha fazla telefonla konuşmakta; kitap okumakta, ailesiyle görüşmekte ve sosyal ve kültürel aktivitelere katılmaktadır. Erkekler ise kızlara göre daha fazla televizyon izlemektedir.

4.7 BARINMA SORUNLARI

Tablo 46. Barınma Durumu

Nerede kalıyorsunuz?	Sayı	Yüzde	Kız	Erkek
Kredi ve Yurtlar Kurumu Yurdu	195	52.7	63.1%	42.9%
Ev/apart	119	32.2	11.7%	15.2%
Özel yurt	50	13.5	2.2%	1.0%
Bir aile ile birlikte	6	1.6	22.9%	40.8%
Toplam	370	100.0	p<.05	

Sakarya Üniversitesindeki Uluslararası öğrencileri en çok Gençlik ve Spor Bakanlığına bağlı Kredi ve Yurtlar Kurumu (KYK) yurtlarında kalmaktadır (%52.7). Üçte biri ise (%32.2) ev ve apartlarda kalmakta; %13.5'i ise özel yurtlarda

kalmaktadır. Çok çok azı da bir aile yanında barınmaktadır (%1.6). Cinsiyete göre öğrencilerin kaldıkları yerlere bakıldığında; uluslararası kız öğrencilerin, erkek öğrencilerden daha fazla KYK yurtlarında kaldıkları; erkeklerin, kızlardan daha fazla ev ve apartlarda kaldıkları; erkeklerin, kızlardan daha fazla bir oranda ailelerin yanında kaldıkları tespit edilmiştir. Kızların özellikle yüksek bir oranda (%63'ü) KYK yurtlarında barınmasının güvende olmaya ihtiyaç duymalarından kaynaklıdır denilebilir.

Tablo 47. Barınma Durumu

Kaldığınız yerde sık sık karşılaştığınız sorun nedir?	Evet	Hayır
Yemek sorunu	50.5	49.5
Kalabalık olması	37.3	62.7
Ekonomik sorun	35.1	64.9
Ders çalışma	31.4	68.6
Temizlik sorunu	28.9	71.1
Serbest zaman değerlendirme olanaklarının kısıtlı olması	23.5	76.2

Öğrencilerin barınma yerlerinde en çok karşılaştıkları sorunlar, yemek (%50.5), kalabalıklık (%37.3) ve ekonomik sorunlardır (%35.1). Öğrencilerin yarısının yemek sorunu yaşadığını düşündüğümüzde öğrencilerin sosyal ve kültürel uyumu, akademik başarıları gibi durumlarının üstesinden gelmek için yemek sorununun çözülmesi önemli bir konudur.

Tablo 48. Coğrafi Bölge ve Kalınan Yer Karşılaştırması

		<i>Nerede kalıyorsunuz?</i>			
		KYK	Özel yurt	Bir aile ile birlikte	Ev/apart
<i>Hangi bölgedensiniz?</i>	Asya	49 45.0%	15 13.8%	2 1.8%	43 39.4%
	Amerika	1 25.0%	1 25.0%	0 0.0%	2 50.0%
	Avrupa	16 55.2%	5 17.2%	0 0.0%	8 27.6%
	Afrika	82 79.6%	12 11.7%	1 1.0%	8 7.8%
	Balkanlar	30 55.6%	8 14.8%	0 0.0%	16 29.6%
	Orta Asya (Türki Cumhuriyetler)	17 23.9%	9 12.7%	3 4.2%	42 59.2%
	Toplam	195 52.7%	50 13.5%	6 1.6%	119 32.2%

p<.05

Asya, Avrupa, Afrika ve Balkan bölgesinden gelen öğrenciler en çok KYK yurtlarında; Amerika'dan Türki Cumhuriyetlerden gelenler ev/apart dairelerde kalmaktadır (p<.05).

Tablo 49. Kalma Yılı ile Nerede Kalıyorsunuz? Arasındaki Ki Kare Tablosu

		<i>Nerede kalıyorsunuz?</i>			
		KYK	Özel yurt	Bir aile ile birlikte	Ev/apart
<i>Kaç yıldır Sakarya' dasınız?</i>	1-2 yıl	87 52.7%	32 19.4%	1 0.6%	45 27.3%
	3-4 yıl	86 57.3%	13 8.7%	5 3.3%	46 30.7%
	5 ve üzeri yıl	22 40.0%	5 9.1%	0 0.0%	28 50.9%
	Toplam	195 52.7%	50 13.5%	6 1.6%	119 32.2%

p<.05

Sakarya'da kalma yılı arttıkça KYK yurtlarından ev ve apart dairelerde kalmaya geçiş oranı artmaktadır (p<.05). Sakarya'da 5 yıldan fazladır kalanlar (%27.3), 1-2 yıldır Sakarya'da olanlara göre daha fazla oranda (%50.9) ev ve apartlarda kalmaktadır.

Tablo 50. Cinsiyete Göre Barınma Sorunu Karşılaştırılması

Kaldığımız yerde sık sık karşılaştığımız sorun nedir?	Kız	Erkek	Anlamlılık değeri
Yemek sorunu	56.4%	45.0%	p<.05
Kalabalık olması	45.3%	29.8%	p<.05

Ders çalışma	34.6%	28.3%	p>.05
Temizlik sorunu	36.9%	21.5%	p<.05

Cinsiyete göre barınma yerindeki yemek sorunu, kalabalık olması ve temizlik sorunları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır (p<.05). Kızlar, erkeklere göre daha fazla yemek sorunu, kalabalık olma sorunu ve temizlik sorunu yaşamaktadır.

4.8 DIŞLANMA VE AYRIMCILIĞA UĞRAMA

Tablo 51. Ayrımcılığa Maruz Kalma Durumu

Türkiye’de ayrımcılığa uğradığınızı hissediyor musunuz?	Sayı	Yüzde	Kız	Erkek
Evet	48	13.0	17.9%	8.4%
Kısmen	199	53.8	53.6%	53.9%
Hayır	123	33.2	28.5%	37.7%
Toplam	370	100.0	p<.05	

Uluslararası öğrencilerin %13’ü ayrımcılığa maruz kaldığını düşünüyor; %53.8’i ise kısmen ayrımcılığa maruz kaldığını düşünmektedir. Kısmen ya da genelde ayrımcılığa maruz kaldığını düşünenlerin üçte ikisi ayrımcılığa maruz kaldığını düşünmektedir.

Tablo 52. Ayrımcılık Uygulayanlar

Kimlerden ayrımcılık gördünüz?	Evet	Hayır
Sokaktan	31.4	68.6
Kaldığım yerden	17.3	82.7
Resmi kurumlardan	15.7	84.3
Arkadaş çevresinden	15.7	84.3
Öğretim elemanlarından	13.2	86.8
Okul çalışanlarından	10.0	90.0
Burs veren kurumdan	9.7	90.3

Ayrımcılığa uğrayanların üçte birine yakını (%31.4) sokaktaki tanımadıkları kişilerden ayrımcılığa maruz kaldıklarını söylemişlerdir. Öğrencilerin %17.3'ü kaldıkları yerlerdeki kişilerden ayrımcılığa maruz kaldıkları; %15.7'si resmi kurumlardaki kişilerden ve yine %15.7'si de arkadaşları tarafından ayrımcılığa maruz kaldıklarını ifade etmişlerdir.

Tablo 53. Cinsiyete Göre Ayrımcılık Uygulayanlar Algısının Karşılaştırılması

Kimlerden ayrımcılık gördünüz?	Kız	Erkek	Anlamlılık Değeri
Sokaktan	40.2%	23.0%	p<.05
Kaldığım yerden	23.5%	11.5%	p<.05
Resmi kurumlardan	20.1%	11.5%	p<.05
Arkadaş çevresinden	20.1%	11.5%	p<.05
Öğretim elemanlarından	16.2%	10.5%	p>.05

Cinsiyet ile sokaktan (p<.05), kaldığı (barınma) yerden (p<.05), resmi kurumlardan

($p < .05$) ve arkadaş çevresinden ayrımcılığa maruz kalma arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır. Kızlar, erkeklerden sokaktan, kaldığı yerden, resmi kurumlardan ve arkadaş çevresinden daha fazla ayrımcılığa maruz kaldığını düşünmektedir.

İstatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmasa da ($p > .05$) yüzdeler açısından bakıldığında kızlar, erkeklerden daha yüksek oranda öğretim elemanlarından ayrımcılık görmektedir.

Tablo 54. Algılanan Ayrımcılık Nedenleri

Maruz kaldığınız ayrımcılığın nedenleri nelerdir?	Evet	Hayır
Kültürel farklılıklar	38.4	61.6
Geldiğim ülke	30.5	69.5
Ana dili ile konuşma	18.4	81.6
Dil yetersizliği	18.4	81.6
Renk	18.4	81.6
İrk	15.7	84.3
Din	8.6	91.4
Cinsiyet	8.6	91.4

Uluslararası öğrencilerin maruz kaldıkları ayrımcılığın algıladıkları nedenleri sırasıyla kültürel farklılıkları (%38.4), ülkeleri (%30.5), konuştukları dil (%18.4), dil yetersizliği –Türkçeyi yeterince konuşamama nedeni- (%18.4) ve renkleridir (%18.4). Cinsiyet ve din en az düşünülen ayrımcılık nedenidir.

Tablo 55. Cinsiyete Göre Ayrımcılık Uygulayanlar Algısının Karşılaştırılması

Kimlerden ayrımcılık gördünüz?	Kız	Erkek	Anlamlılık Değeri
Ana dili ile konuşma	25.1%	12.0%	p<.05
Dil yetersizliği	22.9%	14.1%	p<.05
İrk	20.7%	11.0%	p<.05
Cinsiyet	11.7%	5.8%	p<.05

Cinsiyet ile ana dili ile konuşmaktan (p<.05), dil yetersizliğinden (p<.05), ırkından (p<.05) ve cinsiyetinden (p<.05) dolayı ayrımcılığa maruz kalma arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

Kızlar, erkeklerden ana dili ile konuşmaktan, dil yetersizliğinden, ırkından ve cinsiyetinden dolayı ayrımcılığa maruz kaldığını daha fazla düşünmektedir.

Tablo 56. Coğrafi Bölge ve Algılanan Ayrımcılık İlişkisi

	Asya	Amerika	Avrupa	Afrika	Balkanlar	Orta Asya (Türki Cumhuriyetler)	Anlamlılık değeri
<i>Türkiye’de ayrımcılığa uğradığınızı hissediyor musunuz?</i>							
Evet	12.8%	0.0%	10.3%	15.5%	9.3%	14.1%	
Bazen	45.9%	25.0%	72.4%	57.3%	57.4%	52.1%	p>.05
Hayır	41.3%	75.0%	17.2%	27.2%	33.3%	33.8%	

Coğrafi bölge ile ayrımcılığa uğrama arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki

yoktur ($p>.05$).

Yüzdelik değerler dikkate alındığında ayrımcılığa maruz kaldığını en çok düşünen (“evet” ve “bazen” diyenler birleştirildiğinde) öğrenciler, Avrupa ve Afrika’dan gelen öğrencilerdir.

Tablo 57. Coğrafi Bölge ve Algılanan Ayrımcılık Nedenleri İlişkisi

	Asya	Amerika	Avrupa	Afrika	Balkanlar	Orta Asya (Türki Cumhuriyetler)	Anlamlılık değeri
Dil yetersizliği yüzünden ayrımcılık gördüm.							
Evet	15.6%	0.0%	13.8%	29.1%	14.8%	12.7%	$p<.05$
Hayır	84.4%	100.0%	86.2%	70.9%	85.2%	87.3%	
Kültürel farklılıklar yüzünden ayrımcılık gördüm.							
Evet	33.9%	0.0%	34.5%	45.6%	46.3%	32.4%	$p<.05$
Hayır	66.1%	100.0%	65.5%	54.4%	53.7%	67.6%	
Geldiğim ülke yüzünden ayrımcılık gördüm.							
Evet	34.9%	0.0%	31.0%	35.0%	20.4%	26.8%	$p>.05$
Hayır	65.1%	100.0%	69.0%	65.0%	79.6%	73.2%	
Ana dili ile konuşma yüzünden ayrımcılık gördüm.							
Evet	12.8%	0.0%	17.2%	31.1%	13.0%	14.1%	$p<.05$
Hayır	87.2%	100.0%	82.8%	68.9%	87.0%	85.9%	
Renk yüzünden ayrımcılık gördüm.							
Evet	11.9%	0.0%	0.0%	42.7%	3.7%	12.7%	$p<.05$
Hayır	88.1%	100.0%	100.0%	57.3%	96.3%	87.3%	
İrk yüzünden ayrımcılık gördüm.							

Evet	15.6%	0.0%	31.0%	25.2%	1.9%	7.0%
Hayır	84.4%	100.0%	69.0%	74.8%	98.1%	93.0%

p<.05

Coğrafi bölge ile dil yetersizliğinden (p<.05), kültürel farklılıktan (p<.05), anadiliyle konuşmaktan (p<.05), renginden (p<.05) ve ırkından (p<.05) dolayı ayrımcılığa maruz kaldıklarını düşünme arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

Kültürel farklılıklarından dolayı ayrımcılığa maruz kaldığını en fazla düşünenler, Afrika'dan gelen öğrencilerdir.

Dil yetersizliğinden dolayı ayrımcılığa maruz kaldığını en fazla düşünenler, Balkanlardan ve Afrika'dan gelen öğrencilerdir.

Anadiliyle konuşmaktan dolayı ayrımcılığa maruz kaldığını en fazla düşünenler, Afrika'dan gelen öğrencilerdir.

Renkleri yüzünden ayrımcılığa maruz kaldığını en fazla düşünenler, bariz bir biçimde Afrika'dan gelen öğrencilerdir.

İrkları yüzünden ayrımcılığa maruz kaldığını en fazla düşünenler, Avrupa ve Afrika'dan gelen öğrencilerdir.

Tablo 58. Türkçeyi Kullanma Düzeyine Göre Dile Dayalı Ayrımcılık Karşılaştırması

		“Dil yetersizliği yüzünden ayrımcılık gördüm”	
		Evet	Hayır
<i>Gündelik Yaşamınızda Türkçeyi Hangi Yeterlikte Kullanırsınız?</i>	Mükemmel	12	118
		9.2%	90.8%
	İyi	48	168
		22.2%	77.8%
	Zayıf	7	15

	31.8%	68.2%
Toplam	68	302
	18.4%	81.6%

p<.05

Günelik yaşamda Türkçeyi kullanma yeterliliği ile dilden dolayı ayrımcılığa uğrama arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır (p<.05).

Türkçeyi zayıf yeterlilikte kullananlar (%31.8), mükemmel (%9.2) ve iyi (%22.2) düzeyde Türkçe kullananlara göre, dil yetersizliğinden dolayı ayrımcılığa en çok maruz kaldığını düşünenlerdir.

4.9 YAŞANAN GENEL SORUNLAR

Tablo 59. Türkiye’de Yaşadıkları En Önemli Sıkıntılar

Türkiye’de yaşadığınız en önemli sıkıntılarınızın neler olduğunu belirtir misiniz?	Evet	Hayır
Dil sorunları	40.5	59.5
Eğitim ve akademik sorunlar	34.6	65.4
Kültürel sorunlar	27.8	72.2
Baskı ve ayrımcılığa uğrama	27.8	72.2
Ekonomik sorunlar	27.3	72.7
Barınma sorunu	26.8	73.2
Kişisel gelişim ve serbest zaman değerlendirme	23.9	76.1
Psiko-sosyal sorunlar	21.5	78.5

Sakarya'daki Uluslararası öğrencilerin Türkiye'de yaşadığı en önemli sıkıntılar, sırasıyla dil sorunları (%40.5), eğitim ve akademik sorunlar (%34.6), kültürel sorunlar (%27.8), ayrımcılığa maruz kalma (%27.8) ve ekonomik sorunlardır (%27.3). Psiko-sosyal sorunlar ve kişisel gelişim-serbest zaman değerlendirme alanları en az sorun yaşananlardır.

Tablo 60. Cinsiyete Göre Yaşanan Sorunlar Karşılaştırılması

		<i>Yaşanan Sorunlar</i>							
		Eğitim sorunları	Kültürel sorunlar	Dil sorunları	Psk-sosyal sorunlar	Barınma sorunu	Ekonomik sorunlar	Boş zaman	Ayrımcılık
<i>Cinsiyet</i>	Kız	9 16.1%	3 5.4%	0 0.0%	9 16.1%	9 16.1%	15 26.8%	7 12.5%	4 7.1%
	Erkek	30 27.5%	13 11.9%	4 3.7%	3 2.8%	5 4.6%	36 33.0%	13 11.9%	5 4.6%
Toplam		39 23.6%	16 9.7%	4 2.4%	12 7.3%	14 8.5%	51 30.9%	20 12.1%	9 5.5%

p<.05

Cinsiyete göre Uluslararası öğrencilerin Sakarya'da yaşadığı sorunlar istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir (p<.05).

Kızlar, erkeklere göre psiko-sosyal sorunlar, barınma sorunları ve boş zaman değerlendirme sorunları bakımından farklılaşmaktadır. Erkekler ise kızlara göre eğitim sorunları, kültürel sorunları, dil sorunları ve ekonomik sorunlar bakımından daha fazla sorun yaşamaktadırlar.

Tablo 61. Öğrenim Görülen Program Göre Yaşanan Sorunların Karşılaştırılması

		<i>Yaşanan sorunlar</i>							
		Eğitim sorunları	Kültürel sorunlar	Dil sorunları	Psk-sosyal sorunlar	Barınma sorunu	Ekonomik sorunlar	Boş zaman	Ayrımcılık
<i>Hangi programdasınız?</i>	Dil eğitimi	2	0	0	0	0	0	0	0
		100.0%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%
	Ön lisans	3	4	2	0	0	2	0	0
		27.3%	36.4%	18.2%	0.0%	0.0%	18.2%	0.0%	0.0%
	Lisans	28	11	2	9	11	33	19	7
	23.3%	9.2%	1.7%	7.5%	9.2%	27.5%	15.8%	5.8%	
	Lisansüstü	6	1	0	3	3	16	1	2
		18.8%	3.1%	0.0%	9.4%	9.4%	50.0%	3.1%	6.3%
	Toplam	39	16	4	12	14	51	20	9
		23.6%	9.7%	2.4%	7.3%	8.5%	30.9%	12.1%	5.5%

p<.05

Öğrenim görülen programa göre Uluslararası öğrencilerin yaşadığı sorunlar istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermektedir (p<.05).

Dil eğitimi alanlar en çok eğitim sorunları yaşamaktadır. Önlisansda okuyanlar en çok kültürel sorun yaşamaktadır. Lisans ve Lisansüstünde okuyan uluslararası öğrenciler de en çok ekonomik sorun yaşamaktadır.

Tablo 62. Kalma Yılına Göre ile Yaşanan Sorunlar Karşılaştırması

		<i>Yaşanan sorunlar</i>							
		Eğitim sorunları	Kültürel sorunlar	Dil sorunları	Psk-sosyal sorunlar	Barınma sorunu	Ekonomik sorunlar	Boş zaman	Ayrımcılık
<i>Kaç yıldır Sakarya'dasınız?</i>	1-2 yıl	7	6	2	4	7	19	9	0
		13.0%	11.1%	3.7%	7.4%	13.0%	35.2%	16.7%	0.0%
	3-4 yıl	24	9	2	6	5	14	5	4
		34.8%	13.0%	2.9%	8.7%	7.2%	20.3%	7.2%	5.8%
	5 ve üzeri yıl	8	1	0	2	2	18	6	5
		19.0%	2.4%	0.0%	4.8%	4.8%	42.9%	14.3%	11.9%
Toplam		39	16	4	12	14	51	20	9
		23.6%	9.7%	2.4%	7.3%	8.5%	30.9%	12.1%	5.5%

p<.05

Kalma yılına göre öğrencilerin yaşadığı sorunlar istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir (p<.05).

1-2 yıldır Sakarya'da yaşayanlar en çok ekonomik sorunlar yaşamaktadır. 3-4 yıldır Sakarya'da yaşayanlar en çok eğitim sorunları yaşamaktadır. 5 yıldan fazladır Sakarya'da yaşayanlar ise en çok ekonomik sorun yaşamaktadır.

Tablo 63. Dil Yeterliliğine Göre Yaşanan Sorunlar Karşılaştırması

		<i>Yaşanan sorunlar</i>							
		Eğitim sorunları	Kültürel sorunlar	Dil sorunları	Psk-sosyal sorunlar	Barınma sorunu	Ekonomik sorunlar	Boş zaman	Ayrımcılık
<i>Türkçe düzeyinizi genel olarak nasıl değerlendirirsiniz?</i>	Temel	1 8.3%	4 33.3%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	5 41.7%	0 0.0%	2 16.7%
	Orta	11 35.5%	6 19.4%	2 6.5%	1 3.2%	0 0.0%	11 35.5%	0 0.0%	0 0.0%
	İleri	27 22.1%	6 4.9%	2 1.6%	11 9.0%	14 11.5%	35 28.7%	20 16.4%	7 5.7%
Toplam		39 23.6%	16 9.7%	4 2.4%	12 7.3%	14 8.5%	51 30.9%	20 12.1%	9 5.5%

p<.05

Türkçe düzeyine göre öğrencilerin yaşadığı sorunlar istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir (p<.05).

Temel düzeyde Türkçesi olanlar, ekonomik ve kültürel sorunlar yaşamaktadır. Orta düzeyde Türkçesi olanlar en çok eğitim ve ekonomik sorunlar yaşamaktadır. İleri düzeyde Türkçesi olanlar ise ekonomik sorunlar yaşamaktadır.

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Sakarya Üniversitesinde öğrenim gören uluslararası öğrencilerin dil sorunu ve iletişim sorunları, eğitim ve akademik sorunları, kültürel ve uyum sorunları, dışlanma ve ayrımcılığa uğrama, sağlık ve psiko-sosyal sorunları, barınma sorunları ve ekonomik sorunları konu edinen, 2018 yılının Mayıs ayında Sakarya Üniversitesindeki 370 uluslararası öğrenciye uygulanmış bu araştırmada şu sonuçlara ulaşılmıştır.

5.1 ULUSLARARASI ÖĞRENCİLERİN GENEL ÖZELLİKLERİ

Sakarya Üniversitesinde öğrenim gören uluslararası öğrenciler, en çok sırasıyla Asya, Afrika, Türki Cumhuriyetler ve Balkan ülkelerinden gelen öğrencilerden oluşmaktadır. Ülkeler bakımından en çok Türkmenistanlı öğrenci öğrenim görmektedir; sonra sırasıyla Somali, Azerbaycan ve Afganistan gelmektedir.

Sakarya Üniversitesinde öğrenim gören uluslararası öğrencilerin üçte ikisi lisans öğrencisidir. Dörtte biri ise yüksek lisans ve doktora öğrencisidir. Öğrencilerin en çok öğrenim gördüğü fakülteler sırasıyla Fen-Edebiyat, Mühendislik, Siyasal Bilimler ve İşletme Fakülteleridir. Yüksek lisans veya doktora yapanlar ise daha çok Sosyal Bilimler ve Fen Bilimleri Enstitüsünde öğrenimlerini sürdürmektedir.

Sakarya Üniversitesindeki uluslararası öğrencilerin üçte ikisinden fazlası 3 yıldan

fazladır Türkiye’de yaşamaktadır. Öğrencilerin yarıya yakını aileden destek almakta; yine yarıya yakını devletten burs almaktadır. Aylık harcama ortalamasının 710 TL olduğu öğrencilerin yarısından fazlası aylık 500 TL üzerinde harcama yapmaktadır. Uluslararası öğrencilerin sadece üçte biri gelirlerinin yeterli olduğunu; arısına yakını ise gelirlerinin kısmen yeterli olduğunu belirtmektedir.

5.2 DİL SORUNLARI

Uluslararası öğrencilerin Türkçe konuşma ve anlama düzeyleri yarısının ileri; yarısına yakını orta düzeydedir. Türkçe konuşma ve anlama düzeyi genel olarak beklenenden yüksektir. Gündelik yaşamda üçte biri Türkçeyi mükemmel yarısından fazlası ise yeterlilikte kullanmakta olduğunu belirtmektedir. Uluslararası öğrencilerin dörtte üçü Türkçeyle çok rahat iletişim kurabildiğini ve Türkçeyi kullanmayla ilgili sorunu olmadığını ifade etmektedir.

Uluslararası öğrencilerin çoğunluğu Türkçe olan derslerini iyi ve mükemmel düzeyde anladıklarını ifade etmektedir. Uluslararası öğrencilerin çoğunluğu Türkçeyi bilerek Türkiye’de öğrenim görmeye gelmektedir. Ayrıca TÖMER (Türk Dili Öğretimi Uygulama ve Araştırma Merkezi) aracılığıyla Türkçe anlama konuşma ve dil ile ilgili diğer ihtiyaçlarını gidermektedirler.

Uluslararası öğrencilerin geldikleri ülkelerin buldukları bölgelere göre Türkçe kullanım zorluğu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu; yine coğrafi bölgeye göre Türkçe olan dersleri anlama yeterliliği arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir. Çok rahat iletişim kurabilen öğrenciler, Balkanlardan gelen öğrenciler ve Orta Asya’dan (Türk Cumhuriyetleri) gelen öğrencilerden oluşmaktadır. Amerika kıtasından ve Afrika kıtasından gelen öğrenciler de diğerlerine göre Türkçe konuşma ve anlama (kullanma) daha çok zorlanmaktadır.

Türkçe olan dersleri en iyi düzeyde anlayan öğrenciler, Balkanlar, Avrupa (genelde

AB vatandaşlığı olan Türkler), Türki Cumhuriyetler ve Asya'dan gelen öğrenciler; dersleri en az anlayan öğrenciler ise yine Afrika ve Amerika kıtasından gelen uluslararası öğrencilerden oluşmaktadır.

Uluslararası öğrencilerin eğitim-öğretim gördükleri programlara göre, Türkçe kullanım zorluğu, Türkçe olan dersleri anlama durumu ve Türkçe yeterliliği arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Lisans ve lisansüstü (yüksek lisans ve doktora) öğrenim görenler, önlisans öğrenimi gören ve dil eğitimi alanlara göre daha rahat iletişim kurabilmekte; daha mükemmel olarak dersleri anlamakta ve daha ileri düzey Türkçe yeterliliğine sahiptir.

Sakarya'da kalınan yılı ile Türkçe yeterlilik düzeyi; Türkçe olan dersleri anlama düzeyi; Türkçe kullanmakla ilgili sorunlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır. Sakarya'da kalma yılı arttıkça, Türkçe yeterlilik düzeyi, dersleri anlama düzeyi ve Türkçe iletişim kurmakta kolaylık artmaktadır.

Türkçeyi kullanma düzeyi ile Türkçe kullanmakla ilgili sorunlar ve Türkçe olan dersleri anlama düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır. Türkçe kullanma düzeyi mükemmel olanlar, zayıf olanlara göre daha rahat iletişim kurmakta; dersleri daha mükemmel düzeyde anlamaktadır.

5.3 EĞİTİM SORUNLARI

Uluslararası öğrencilerin Türkiye'de öğrenim görmeyi tercih etme nedenleri sırasıyla kültürel yakınlık ve burs olanaklarıdır. Türkiye tercihinde en az etkili nedenler arasında ise iş olanakları ve Türk üniversitelerinin reklam ve tanıtımlarıdır.

Afrika ve Amerika'dan gelen uluslararası öğrencilerin, diğer bölgelerden gelen öğrencilere göre Türkiye'yi tercih etmelerinde daha fazla burs imkânlarının etkisi vardır. Balkanlardan, Türki Cumhuriyetlerden ve Asya'dan gelen öğrenciler, diğer bölgelerden gelen öğrencilere göre Türkiye'yi tercih etmelerinde daha fazla kültürel yakınlığın etkisi vardır.

Cinsiyet ile Türkiye'ye tercih etme nedenleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır. Türk üniversitelerinin tanıtım ve reklamları nedeniyle Türkiye'yi tercih edenler, Türkiye'nin gelişen siyasi ve ekonomik durumu nedeniyle Türkiye'yi tercih edenler, iş imkânları nedeniyle Türkiye'yi tercih edenler daha çok erkek öğrencilerdir.

Uluslararası öğrencilerin dörtte biri, öğrenim süresince başarısızlık veya başka nedenlerle yıl kaybına uğramıştır. Erkeklerdeki yıl kaybı kız öğrencilerden daha fazladır. Yıl kaybına uğrayanların yarısına yakını başarısızlık, dörtte birinden fazlası ekonomik sorunlar nedeniyle kayba uğramıştır. Başarısızlık nedeniyle yıl kaybına uğrayanların önemli bir kısmı gerçekten başarısız oldukları için bir kısmı da Türkiye'de kalma süresini artırmak için bilerek ve isteyerek öğrenim süresince yıl kaybına uğramıştır.

Uluslararası öğrencilerin en çok yaşadığı zorluklar, ekonomik sorunlar, dilden kaynaklı yaşanan sorunlar, akademik başarısızlıktır. Öğrencilerin en az yaşadığı zorluk ve sorunlar sırasıyla okulda mekâna bağlı fiziksel yetersizlikler, ulaşım zorlukları ve arkadaşlarıyla iletişim sorunu yaşamaktır. Uluslararası kız öğrenciler, erkek öğrencilere göre, dil yetersizliği nedeniyle yaşanan sorunlar, barınma sorunları ve ders kitapları ve diğer araç gereçlere ulaşamama gibi sorunlar nedeniyle eğitim ortamlarında güçlükler yaşamaktadır. Erkek öğrenciler ise kız öğrencilere göre ekonomik sorunlar nedeniyle eğitim ortamlarında güçlükler yaşamaktadır.

Türkçesi zayıf olanlar, mükemmel olanlara göre daha fazla yıl kaybı olmakta; dil yetersizliği nedeniyle okul ortamında daha çok zorluk yaşam; arkadaşlarıyla iletişim sorunları daha fazla yaşamakta ve akademik personelle iletişim sorunları daha fazla yaşamaktadır.

Uluslararası öğrencilere sunulan eğitim-öğretim imkânları genel olarak çoğunlukla üniversitenin eğitim ve öğretim imkânları tatmin edici bulunmuştur. Sakarya Üniversitesinin uluslararası öğrencilere sunduğu eğitim-öğretim imkânları en fazla tatmin edici bulanlar, Asya, Afrika ve Balkan ülkelerinden gelen öğrencilerdir.

5.4 SOSYO-KÜLTÜREL SORUNLAR

Öğrencilerin yarısı ise iki kültür arasında yakınlık olduğu, buna rağmen yine de kısmen de olsa zorluk yaşadığını ifade etmiştir. Yaşanan zorluk, kültüre uyum açısından değerlendirilmektedir. Yakın kültüre sahip ülkelerin de kültür farklılığı kısmen de olsa uyum açısından zorluk çıkarmaktadır. Ancak uzak kültürlerden gelen ülkelerin öğrencileri için uyum sorunları daha sorundur. Kızlar, erkeklere göre Türk kültürüyle kendi kültürü arasında daha fazla mesafe olduğunu düşünmektedir.

Uluslararası öğrencilerin zorluk yaşadığı kültürel farklılıklardan kaynaklanan en önemli sorunlar, sırasıyla *ilk olarak* yemek kültürü farklılığı, *ikinci olarak* yabancılara karşı tutumlardan rahatsızlıktır. *Üçüncü olarak* Türk toplumunun gündelik yaşamı ile ilgili kuralların da kültürel farklılıktan kaynaklı zorluk yaşayan öğrenciler için önemli bir sorundur.

Uluslararası kız öğrenciler, erkek öğrencilere göre, yemek kültürü ve Türk toplumunun gündelik yaşamı ile ilgili kurallar gibi kültürel farklılıklar nedeniyle güçlükler yaşamaktadır. Orta Asya ve Balkanlardan gelen öğrenciler, Afrika, Amerika gibi diğer bölgelerden gelen öğrencilere göre Türk kültürünü kendisine daha yakın bulmaktadır. Orta Asya ve Balkan ülkelerinden gelenlerin Türk olması Türkiye'deki kültüre yakınlığın temel nedenidir.

Coğrafi bölgeler ile Türkiye tercihindeki hayal kırıklığı arasında da istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır. Türkiye tercihi nedeniyle en çok hayal kırıklığına uğrayan öğrenciler, Orta Asya ve Afrika'dan gelen öğrencilerdir.

Türkçeyi mükemmel yeterlilikte kullanan öğrenciler, zayıf kullananlara göre Türk kültürüne kendini daha yakın bulmakta ve zorluk yaşamadığını belirtmektedir.

5.5 SAĞLIK VE PSİKO-SOSYAL SORUNLARI

Uluslararası öğrencilerin üçte biri sağlık kuruluşlarına gitme konusunda endişe taşımadıklarını söylemiştir. Diğer üçte biri ise sağlık kuruluşuna gitmenin ve tedavinin maliyeti endişe nedenidir. Sağlık sistemine yönelik belirsizlik endişe oluşturan bir diğer nedendir. Uluslararası öğrencilerin dörtte biri herhangi bir sağlık kuruluşuna gitmiş; dörtte üçü ise hiçbir sağlık kuruluşuna gitmemiştir.

Sakarya Üniversitesinde öğrenim gören uluslararası öğrencilerin en çok yaşadığı psiko-sosyal sorunlar sırasıyla, ailelerinden uzak kalmanın verdiği hasret duygusu; geleceklerinin güvencede olmama durumu, düşüncelerini ifade etmekte zorluktur. Kızlar, erkek öğrencilere göre, Türkiye’de kendini yalnız hissetmektedir. Erkek öğrenciler ise kızlara göre geleceklerini güvende hissetmemektedir.

Sakarya’da kalma yılı ile aile hasreti arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır. 3-4 yıldır Sakarya Üniversitesinde olanlar 1-2 yıllık ve 5 yıldan fazla Sakarya Üniversitesinde olanlara göre daha fazla aile hasreti çekmektedir.

Günlük yaşamda Türkçeyi kullanma yeterliliğine göre düşüncelerini ifade etmekte güçlük çekmek arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır. Zayıf yeterlilikte Türkçe kullananlar, mükemmel ve iyi bir biçimde Türkçeyi kullananlara göre düşüncelerini ifade etmekte daha fazla güçlük çekmektedir.

5.6 GÜNDELİK AKTİVİTELER VE SERBEST ZAMAN DEĞERLENDİRME

Uluslararası öğrencilerin ortalama bir günde en çok yaptıkları aktiviteler (zaman bakımından) sırasıyla internet kullanma, cep telefonu kullanma ve ders çalışmadır. En az yapılan aktiviteler ise tiyatro, sinema vb. sanatsal etkinliklere katılım ve de sosyal ve kültürel aktivite düzenleme ya da katılmadır. Televizyon izleme yine en az yapılan aktivitelerdendir.

Cinsiyet ile cep telefonu kullanma, kitap okuma aile ile konuşma, televizyon izleme ve sosyal ve kültürel aktivitelere katılma arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır. Kızlar, erkeklere göre daha fazla telefonla konuşmakta; kitap okumakta, ailesiyle görüşmekte ve sosyal ve kültürel aktivitelere katılmaktadır. Erkekler ise kızlara göre daha fazla televizyon izlemektedir.

5.7 BARINMA SORUNLARI

Sakarya Üniversitesindeki uluslararası öğrencileri en çok Gençlik ve Spor Bakanlığına bağlı Kredi ve Yurtlar Kurumu (KYK) yurtlarında kalmaktadır. Üçte biri ev ve apartlarda kalmakta; çok daha azı ise özel yurtlarda kalmaktadır. Uluslararası kız öğrencilerin, erkek öğrencilerden daha fazla KYK yurtlarında kaldıkları; erkeklerin, kızlardan daha fazla ev ve apartlarda kaldıkları; erkeklerin, kızlardan daha fazla bir oranda ailelerin yanında kaldıkları tespit edilmiştir. Asya, Avrupa, Afrika ve Balkan bölgesinden gelen öğrenciler en çok KYK yurtlarında; Amerika'dan Türkiye Cumhuriyetlerinden gelenler ev/apart dairelerde kalmaktadır.

Öğrencilerin barınma yerlerinde en çok karşılaştıkları sorunlar, yemek, kalabalıklık ve ekonomik sorunlardır. Öğrencilerin yarısının yemek sorunu yaşadığını düşündüğümüzde öğrencilerin sosyal ve kültürel uyumu, akademik başarısı gibi durumlarının üstesinden gelmek için yemek sorununun çözülmesi önemli bir konudur. Cinsiyete göre barınma yerindeki yemek sorunu, kalabalık olması ve temizlik sorunları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır. Kızlar, erkeklere göre daha fazla yemek sorunu, kalabalık olma sorunu ve temizlik sorunu yaşamaktadır.

5.8 DIŞLANMA VE AYRIMCILIĞA UĞRAMA

Uluslararası öğrencilerin üçte ikisi kısmen ya da genelde ayrımcılığa maruz kaldığını düşünmektedir. Ayrımcılığa uğrayanların üçte birine yakını sokaktaki tanımadıkları kişilerden ayrımcılığa maruz kaldıklarını söylemişlerdir. Öğrencilerin %17,3'ü kaldıkları yerlerdeki kişilerden ayrımcılığa maruz kaldıkları; %15,7'si resmi kurumlardaki kişilerden ve yine %15,7'si de arkadaşları tarafından ayrımcılığa maruz kaldıklarını ifade etmişlerdir.

Cinsiyet ile sokaktan, kaldığı (barınma) yerden, resmi kurumlardan ve arkadaş çevresinden ayrımcılığa maruz kalma arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır. Kızlar, erkeklerden sokaktan, kaldığı yerden, resmi kurumlardan ve arkadaş çevresinden daha fazla ayrımcılığa maruz kaldığını düşünmektedir.

Uluslararası öğrencilerin maruz kaldıkları ayrımcılığın algıladıkları nedenleri sırasıyla kültürel farklılıkları, ülkeleri, konuştukları dil ve dil yetersizliğidir. Cinsiyet ile ana dili ile konuşmaktan, dil yetersizliğinden, ırkından ve cinsiyetinden dolayı ayrımcılığa maruz kalma arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır. Kızlar, erkeklerden ana dili ile konuşmaktan, dil yetersizliğinden, ırkından ve cinsiyetinden dolayı ayrımcılığa maruz kaldığını daha fazla düşünmektedir.

Coğrafi bölge ile dil yetersizliğinden, kültürel farklılıktan, anadiliyle konuşmaktan, renginden ve ırkından dolayı ayrımcılığa maruz kaldıklarını düşünme arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır. Kültürel farklılıklarından dolayı ayrımcılığa maruz kaldığını en fazla düşünenler, Afrika'dan gelen öğrencilerdir. Dil yetersizliğinden dolayı ayrımcılığa maruz kaldığını en fazla düşünenler, Balkanlardan ve Afrika'dan gelen öğrencilerdir. Anadiliyle konuşmaktan dolayı ayrımcılığa maruz kaldığını en fazla düşünenler, Afrika'dan gelen öğrencilerdir. Renkleri yüzünden ayrımcılığa maruz kaldığını en fazla düşünenler, bariz bir biçimde Afrika'dan gelen öğrencilerdir. Irkları yüzünden ayrımcılığa maruz kaldığını en fazla düşünenler, Avrupa ve Afrika'dan gelen öğrencilerdir.

Gündelik yaşamda Türkçeyi kullanma yeterliliği ile dilden dolayı ayrımcılığa uğrama

arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır. Türkçeyi zayıf yeterlilikte kullananlar, mükemmel ve iyi düzeyde Türkçe kullananlara göre, dil yetersizliğinden dolayı ayrımcılığa en çok maruz kaldığını düşünenlerdir.

5.9 YAŞANAN GENEL SORUNLAR

Sakarya'daki Uluslararası öğrencilerin Türkiye'de yaşadığı en önemli sıkıntılar, sırasıyla dil sorunları, eğitim ve akademik sorunlar, kültürel sorunlar, ayrımcılığa maruz kalma ve ekonomik sorunlardır. Psiko-sosyal sorunlar ve kişisel gelişim-serbest zaman değerlendirme alanları en az sorun yaşananlardır.

Cinsiyete göre uluslararası öğrencilerin Sakarya'da yaşadığı sorunlar istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir. Kızlar, erkeklere göre psiko-sosyal sorunlar, barınma sorunları ve boş zaman değerlendirme sorunları bakımından farklılaşmaktadır. Erkekler ise kızlara göre eğitim sorunları, kültürel sorunları, dil sorunları ve ekonomik sorunlar bakımından daha fazla sorun yaşamaktadırlar.

Öğrenim görülen programa göre Uluslararası öğrencilerin yaşadığı sorunlar istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermektedir. Dil eğitimi alanlar en çok eğitim sorunları yaşamaktadır. Önlisansda okuyanlar en çok kültürel sorun yaşamaktadır. Lisansda ve Lisansüstünde okuyan uluslararası öğrenciler de en çok ekonomik sorun yaşamaktadır.

Kalma yılına göre öğrencilerin yaşadığı sorunlar istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir. 1-2 yıldır Sakarya'da yaşayanlar en çok ekonomik sorunlar yaşamaktadır. 3-4 yıldır Sakarya'da yaşayanlar en çok eğitim sorunları yaşamaktadır. 5 yıldan fazladır Sakarya'da yaşayanlar ise en çok ekonomik sorun yaşamaktadır.

Türkçe düzeyine göre öğrencilerin yaşadığı sorunlar istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir. Temel düzeyde Türkçesi olanlar, ekonomik ve kültürel sorunlar yaşamaktadır. Orta düzeyde Türkçesi olanlar en çok eğitim ve ekonomik sorunlar yaşamaktadır. İleri düzeyde Türkçesi olanlar ise ekonomik sorunlar yaşamaktadır.

KAYNAKÇA

- Aksan, D. N. (1999). *Anlambilim konuları ve Türkçenin anlambilimi*. Engin Yayınevi.
- Savaşan, F., Yardımcıoğlu, F. ve Beşel, F. (2015). Yabancı uyruklu lisans ve lisansüstü öğrencilerin sosyo-ekonomik problemleri: Sakarya Üniversitesi Örneği. *Uluslararası Öğrenci Sempozyumu Bildiri Kitabı*, Sakarya, 6-8.
- Kırmızıdağ, N., Gür, B. S., Kurt, T. ve Boz, N. (2012). Yükseköğretimde sınır-ötesi ortaklık tecrübeleri. *Ankara: Ahmet Yesevi Üniversitesi*.
- Karaeminoğulları, A., Doğan, A. ve Bozkurt, S. (2009). Kültürlerarası Adaptasyon Envanteri Üzerine Bir Araştırma. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 14(1), 331-349.
- Can, N. (1996). Türkiye’de yüksek öğrenim gören yabancı uyruklu öğrencilerin sorunları ve örgütsel yapı. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(4), 503-512.
- Özoğlu, M., Gur, B. S. ve Coşkun, İ. (2012). *Küresel eğilimler ışığında Türkiye’de uluslararası öğrenciler*. Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı (SETA), Ankara.
- Coşkunserçe, O. (2014). *Uluslararası Öğrencilerin Kültürel Uyum Sürecine Yönelik Bir Çevrimiçi Oryantasyon Uygulamasının Geliştirilmesi ve Etkililiğinin İncelenmesi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Çelik, S. B. (2008). Orta Asya Türk Cumhuriyetlerinden gelen öğrenciler ile Türkiye Cumhuriyeti öğrencilerinin stresle başa çıkma stratejilerinin karşılaştırılması. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 9(3), 125-132.
- Yağcı, E., Çetin, S. ve Turhan, B. (2013). Erasmus programı ile Türkiye’ye gelen öğrencilerin karşılaştıkları akademik güçlükler. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 44, 341-350.

- Çetinsaya, G. (2014). *Büyüme, kalite, uluslararasılaşma: Türkiye yükseköğretimi için bir yol haritası*. Yükseköğretim Kurulu.
- Erdil, M. (2016). *TÖMER’de Türkçe öğrenen yabancı öğrencilerin Türkçe öğrenmeye ilişkin kaygı düzeyleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale.
- Erdoğan, A. (2014). Türkiye’de Yükseköğretimin Gündemi için Politika Önerisi. *Journal of Higher Education & Science/Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 4(1), 1-17.
- Erdoğan, M. (2013). *Bireysel ve Toplumsal Bir Durum Olarak Türkiye’de Önyargı ve Ayrımcılık*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans tezi. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.
- Filiz, Z., Çemrek, F., Filiz, Z. ve Çemrek, F. (2007). Üniversite öğrencilerinin barınma sorunlarının uygunluk analizi ile incelenmesi. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(2), 207-224.
- Geçtan, E. (1981). Ergenlikten yetişkinliğe geçiş dönemi olarak gençlik. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 14(1), 91-100.
- Güleç, İ. ve İnce, B. (2013). Türkçe Öğrenen Yabancıların Günlük Yaşama İlişkin Kültürel Algıları Üzerine Bir Araştırma. *Sakarya University Journal of Education*, 3(3), 95-106.
- Gülнар, B. ve Balcı, Ş. (2010). Televizyon izleme motivasyonları ve kültürleşme: Yabancı uyruklu üniversite öğrencileri üzerine bir araştırma. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 28, 447-483.
- Günay, B. (2014). *Türkiye’de okuyan uluslararası öğrencilerin sorunları*. İstanbul Üniversitesi Avrasya Enstitüsü Yayınları, İstanbul.
- Güneş, İ. (2016). *Türkiye’ye Yükseköğretim İçin Gelen Uluslararası Öğrencilerin İstanbul Algısı*. Yüksek Lisans Tezi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul Araştırmaları Anabilim Dalı, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.

- Kalkınma Bakanlığı (2015). Yükseköğretimin Uluslararasılaşması Çerçevesinde Türk Üniversitelerinin Uluslararası Öğrenciler İçin Çekim Merkezi Haline Gelmesi, *Araştırma Raporu*.
- Kılıçlar, A., Sarı, Y. ve Seçilmiş, C. (2012). Türk dünyasından gelen öğrencilerin yaşadıkları sorunların akademik başarılarına etkisi: turizm öğrencileri örneği. *Bilig-Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi*, 61(5), 157-172.
- Kıroğlu, K., Kesten, A. ve Elma, C. (2010). Türkiye’de öğrenim gören yabancı uyruklu lisans öğrencilerinin sosyo-kültürel ve ekonomik sorunları. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(2), 26-39.
- Küçükcan, T. ve Gur, B. S. (2009). *Türkiye’de yükseköğretim: karşılaştırmalı bir analiz*. SETA, Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı.
- Musaoğlu, B. N. (2016). *Yerel ve Uzun Dönemli Uluslararası Öğrencilerin Uyum Süreci ve Uluslararasılaşma Üzerine Deneyimleri*. Yüksek Lisans Tezi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bahçeşehir Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Nkoko, M. M. (2016). *Yurtdışında Eğitimin Zorlukları: Türkiye, Akdeniz Üniversitesi Uluslararası Öğrenciler Örneği*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.
- Özbay, M. (2002). Kültür Aktarımı Açısından Türkçe Öğretimi. *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi*, 602, 112-120.
- Özçetin, S. (2013). *Yükseköğrenim Gören Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Sosyal Uyumlarını Etkileyen Etmenler*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Özer, M. (2012). Türkiye’de Uluslararası Öğrenciler. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 2(1), 10-13.

- Özgür, O. (2009). *Çokkültürcü Sosyal Hizmet Uygulamasına Eleştirel Bir Bakış: Londra'dan Bir Örnek*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Özoğlu, M., Gur, B. S. ve Coşkun, İ. (2012). *Küresel eğilimler ışığında Türkiye'de uluslararası öğrenciler*. SETA Yayınları, Ankara.
- Snoubar, Y. (2015). *Türkiye'de öğrenim gören uluslararası öğrencilerin sorunları ve sosyal hizmet gereksinimleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Snoubar, Y. (2017). *Uluslararası Öğrencilerin Sorunları ve Sosyal Hizmet Gereksinimleri*. Ankara: Gece Kitaplığı.
- Şahin, M. ve Demirtaş, H. (2014). Üniversitelerde yabancı uyruklu öğrencilerin akademik başarı düzeyleri, yaşadıkları sorunlar ve çözüm önerileri. *Milli Eğitim Dergisi*, 43(204), 88-113.
- Şahin, İ., Şahin Fırat, N., Zoraloğlu, Y. R. ve Açıkgöz, K. (2009). Üniversite öğrencilerinin sorunları. *e-Journal of New World Sciences Academy*, 4(4), 1435-1449.
- UNESCO (2014). *Yükseköğretimin Uluslararasılaşması Çerçevesinde Türk Üniversitelerinin Uluslararası Öğrenciler İçin Çekim Merkezi Haline Getirilmesi*. Araştırma Projesi Raporu, Kalkınma Araştırmaları Merkezi, Ekim, Kalkınma Bakanlığı.
- Yavuzer, H., Meşeci, F., Demir, İ. ve Sertelin, Ç. (2012). Günümüz Üniversite Gençliğinin Sorunları. *HAYEF Journal of Education*, 2(1), 79-91.
- Zerengök, D. (2016). *Uluslararası Öğrencilerin; Serbest Zaman Etkinliklerine Aktif Katılımları Yoluyla Sosyal Uyumlarının Analizi: Celal Bayar Üniversitesi Örneği*. Yüksek Lisans Tezi. Celal Bayar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa.

EKLER

EK-1. SORU FORMU

İyi günler,

Sevgili öğrenciler; aşağıdaki sorular, üniversitemiz bazında uluslararası öğrencilerin sorunları üzerine yapılan bilimsel bir araştırma için tasarlanmıştır. Aşağıdaki sorulara vereceğiniz samimi yanıtlar çalışmanın başarılı olmasında önemli rol oynayacaktır. Zaman ayırıp yardım ettiğiniz için teşekkürler...

A- KİŞİSEL BİLGİLER

A1- Hangi bölgedensin?

- (1) Asya
- (2) Amerika
- (3) Avrupa
- (4) Afrika
- (5) Balkanlar
- (6) Orta Asya (Türki Cumhuriyetler)

A2- Hangi ülkedensin?

.....

A3- Cinsiyet

- (1) Kız (2) Erkek

A4- Kaç yaşındasın?

.....yaş

A5- Üniversitede hangi programdasın?

(1) Dil eğitimi

(2) Ön lisans (2 yıllık yüksekokulu/meslek yüksekokulu)

(3) Lisans (4 yıllık bölüm/fakülte)

(4) Yüksek Lisans veya Doktora

A6- Hangi fakültede ve bölümde eğitim görmektesin?

A6.1. Fakülte/Enstitü: .....

A6.2. Bölüm: .....

A7- Kaç yıldır Türkiye’desin?

.....yıl

A8- Kaç yıldır Sakarya’dasın?

.....yıl

A9- Aylık ortalama harcama tutarın?

..... TL

A10- Gelir durumun?

- (1) Gelirimi ailemden sağlıyorum
- (2) Devletten burs alıyorum
- (3) Özel (vakıf, dernek, hayırsever vs.) burs alıyorum
- (4) Çalışıyorum

A11- Gelirin yeterli mi?

1. Yeterli 2. Kısmen yeterli 3. Yetersiz

B- DİL SORUNU

B1- Türkçe düzeyinizi genel olarak nasıl değerlendirirsiniz?

1. Temel 2. Orta 3. İleri

B2- Gündelik Yaşamınızda Türkçeyi Hangi Yeterlikte Kullanırsınız?

1. Mükemmel 2. İyi 3. Zayıf 4. Hiç kullanamıyorum

B3- Okulda ya da dışarıda Türkçe kullanmakla ilgili sorunlarınız var mı?

- (1) Çok rahat iletişim kurabiliyorum
- (2) Zorlanıyorum ama üstesinden gelebiliyorum
- (3) Çok zorlanıyorum
- (4) Hiç iletişim kuramıyorum

B4- Türkçe olan derslerinizi anlama durumunuz nasıldır?

1. Mükemmel 2. İyi 3. Zayıf 4. Hiç anlamıyorum

C- EĞİTİM VE AKADEMİK SORUNLARI

C1- Yükseköğretim görmek amacıyla Türkiye'yi tercih etmenizden nedenleri nelerdir?

- (1) Burs olanağı 1. Evet 2. Hayır
- (2) Kültürel yakınlık 1. Evet 2. Hayır
- (3) Türk üniversitelerinin tanıtım reklamları 1. Evet 2. Hayır
- (4) Türkiye'nin gelişen siyasî ve ekonomik durumu 1. Evet 2. Hayır
- (5) İş olanağı 1. Evet 2. Hayır

C2- Öğreniminiz süresince yıl kaybınız oldu mu? 1. Evet 2. Hayır

C3- Evet, ise yıl kaybınızın nedeni nedir?

- (1) Akademik başarısızlık
- (2) Ekonomik sorunlar nedeniyle ara verdim
- (3) Çalışmak için ara verdim
- (4) Sağlık sorunları

C4- Eğitim/okul ortamında karşılaştığınız güçlükler nelerdir?

(1) Akademik başarısızlık	1. Evet ☐	2. Hayır ☐
(2) Dil yetersizliği nedeniyle yaşanan sorunlar	1. Evet ☐	2. Hayır ☐
(3) Ekonomik sorunlar	1. Evet ☐	2. Hayır ☐
(4) Sağlık hizmetlerine erişememe	1. Evet ☐	2. Hayır ☐
(5) Barınma sorunları	1. Evet ☐	2. Hayır ☐
(6) Arkadaşlarla yaşanan iletişim sorunları	1. Evet ☐	2. Hayır ☐
(7) Akademik personelle yaşanan iletişim sorunları	1. Evet ☐	2. Hayır ☐
(8) Ders kitapları ve diğer araç gereçlere ulaşamama	1. Evet ☐	2. Hayır ☐
(9) Psiko-sosyal hizmetlerin olmaması	1. Evet ☐	2. Hayır ☐
(10) Ulaşım sorunları	1. Evet ☐	2. Hayır ☐
(11) Diğer fiziksel yetersizlikler	1. Evet ☐	2. Hayır ☐

C5- Sakarya Üniversitesini uluslararası öğrencilere sunduğu eğitim-öğretim imkânları açısından değerlendirir misiniz?

1. Çok tatmin edici 2. Tatmin edici 3. Çok az tatmin edici 4. Tatmin etmiyor

D- KÜLTÜREL SORUNLAR

D1- Türk kültürü ile kendi kültürünüz arasındaki yakınlığı nasıl değerlendiriyorsunuz?

- (1) Çok yakın, hiçbir zorluk yaşamadım
- (2) Yakın, kısmen zorluklar yaşadım
- (3) Çok uzak, ciddi zorluklar yaşadım

D2- Zorluk yaşadığınız kültürel farklılıklardan kaynaklanan en önemli sorun/lar aşağıdakilerden hangisidir?

(1) Türk toplumu günlük yaşamı ile ilgili kurallar	1. Evet ☐	2. Hayır ☐
(2) Karşı cins ile ilişkiler	1. Evet ☐	2. Hayır ☐
(3) Yemek kültürü	1. Evet ☐	2. Hayır ☐
(4) Eğlence alışkanlıkları	1. Evet ☐	2. Hayır ☐
(5) Giyim alışkanlıkları	1. Evet ☐	2. Hayır ☐
(6) Dini inançlar	1. Evet ☐	2. Hayır ☐
(7) Yabancılara karşı tutum	1. Evet ☐	2. Hayır ☐

E- SAĞLIK VE PSİKO SOSYAL SORUNLARI

E1- Hastalandığınızda sağlık kuruluşuna gitmekte sizi endişelendiren bir şey var mı? Nedir?

(1) Maliyeti / ücreti	☐
(2) Sağlık sistemi ve yapısı	☐
(3) Dil ve iletişim	☐
(4) Ulaşımı	☐
(5) Hiç endişelenmem	☐

E2- Hiç sağlık kuruluşuna gittiniz mi?

1. Gittim ☐	2. Gitmedim ☐

E3- (sağlık kuruluşuna gidenler cevaplasın !!!) Gittiyseniz, sağlığınızla ilgili sorunuz çözüldü mü?

1. Sağlığım ile ilgili sorunum çözüldü
2. Sağlığım ile ilgili sorunum çözülmedi
3. Diğer .....

E4- Türkiye’de eğitim-öğretim sürecinde karşı karşıya kaldığınız psiko-sosyal sorunlar hangisidir?

- (1) Türkiye’de öğrenimi seçtiğim için hayal kırıklığına uğradım 1. Evet 2. Hayır
- (2) Türkiye’de kendimi yalnız hissediyorum 1. Evet 2. Hayır
- (3) Geleceğimi güvencede hissetmiyorum 1. Evet 2. Hayır
- (4) İnsanlarla iletişim kurmakta güçlük çekiyorum 1. Evet 2. Hayır
- (5) Düşüncelerimi ifade etmekte güçlük çekiyorum 1. Evet 2. Hayır
- (6) Ailemden uzak kalmak bana oldukça zor geliyor 1. Evet 2. Hayır
- (7) Arkadaş edinmekte güçlük çekiyorum 1. Evet 2. Hayır

F-GÜNDELİK AKTİVİTELER VE SERBEST ZAMAN DEĞERLENDİRME

<i>F1- Aşağıdaki Faaliyetleri ORTALAMA BİR GÜNDE Hangi Sıklıkla ve Ne Kadar Süreyle Yaparsınız?</i>		Çok sık	Ara sıra	Nadiren	Hiç	Dakika
<i>F1.1</i>	Aile ile konuşma	4	3	2	1	.....dk.
<i>F1.2</i>	Arkadaşlarla zaman geçirme	4	3	2	1	.....dk.

F1.3	Gezme	4	3	2	1	.....dk.
F1.4	Tiyatro, sinema gibi sanatsal etkinliklere katılma	4	3	2	1	.....dk.
F1.5	Ders çalışma	4	3	2	1	.....dk.
F1.6	Kitap okuma	4	3	2	1	.....dk.
F1.7	Sosyal ve kültürel aktivitelere katılma/ düzenleme	4	3	2	1	.....dk.
F1.8	Spor yapma ve/veya izleme	4	3	2	1	.....dk.
F1.9	Müzik dinleme	4	3	2	1	.....dk.
F1.10	Televizyon izleme	4	3	2	1	.....dk.
F1.11	Cep telefonu kullanma (konuşma, oyun, internet vb.)	4	3	2	1	.....dk.
F1.12	İnternet kullanma	4	3	2	1	.....dk.

G-BARINMA SORUNLARI

G1- Nerede kalıyorsunuz?

- (1) Kredi ve Yurtlar Kurumu Yurdu
- (2) Özel yurt
- (3) Bir aile ile birlikte
- (4) Ev/apart

G2- Kaldığımız yerde sık sık karşılaştığımız sorun nedir?

- (1) Ekonomik sorun 1. Evet 2. Hayır
- (2) Yemek sorunu 1. Evet 2. Hayır

(3) Temizlik sorunu	1. Evet ☐	2. Hayır ☐
(4) Ders çalışma	1. Evet ☐	2. Hayır ☐
(5) Serbest zaman değerlendirme olanaklarının kısıtlı olması	1. Evet ☐	2. Hayır ☐
(6) Kalabalık olması	1. Evet ☐	2. Hayır ☐

H- DIŞLANMA VE AYRIMCILIĞA UĞRAMA

H1- Türkiye’de ayrımcılığa uğradığınızı hissediyor musunuz?

1. Evet   2. Hayır   3. Bazen

H2- Kim/lerden ayrımcılık gördünüz?

(1) Okul çalışanlarından	1. Evet ☐	2. Hayır ☐
(2) Öğretim elemanlarından	1. Evet ☐	2. Hayır ☐
(3) Resmi kurumlardan	1. Evet ☐	2. Hayır ☐
(4) Burs veren kurumdan	1. Evet ☐	2. Hayır ☐
(5) Arkadaş çevresinden	1. Evet ☐	2. Hayır ☐
(6) Kaldığım yerden	1. Evet ☐	2. Hayır ☐
(7) Sokaktan	1. Evet ☐	2. Hayır ☐

H4- Maruz kaldığınız ayrımcılığın nedenleri nelerdir?

(1) Dil yetersizliği	1. Evet ☐	2. Hayır ☐
(2) Kültürel farklılıklar	1. Evet ☐	2. Hayır ☐
(3) Geldiğim ülke	1. Evet ☐	2. Hayır ☐
(4) Ana dili ile konuşma	1. Evet ☐	2. Hayır ☐
(5) Renk	1. Evet ☐	2. Hayır ☐

- (6) Din 1. Evet 2. Hayır
- (7) Irk 1. Evet 2. Hayır
- (8) Cinsiyet 1. Evet 2. Hayır

I- GENEL

I- Türkiye’de yaşadığınız en önemli sıkıntılarınızın neler olduğunu belirtir misiniz?

- (1) Eğitim ve akademik sorunlar 1. Evet 2. Hayır
- (2) Kültürel sorunlar 1. Evet 2. Hayır
- (3) Dil sorunları 1. Evet 2. Hayır
- (4) Psiko-sosyal sorunlar 1. Evet 2. Hayır
- (5) Barınma sorunu 1. Evet 2. Hayır
- (6) Ekonomik sorunlar 1. Evet 2. Hayır
- (7) Kişisel gelişim ve serbest zaman değerlendirme 1. Evet 2. Hayır
- (8) Baskı ve ayrımcılığa uğrama 1. Evet 2. Hayır

ÖZGEÇMİŞ VE İLETİŞİM BİLGİSİ

Şerife Taylan, 1979 yılında İzmit'te doğdu. İlkokulu 7. Boru İlkokulunda; ortaokul ve liseyi İzmit İmam Hatip Lisesinde; Üniversite öğrenimini ise Selçuk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Matematik Bölümünde (2001 yılında) tamamladı. 2014 yılında Anadolu Üniversitesi AÖF İlahiyat Önlisansından mezun oldu. 2019 Anadolu Üniversitesi AÖF Çalışma Endüstrisi ve Ekonomisi Bölümünde mezun oldu. 2018 yılında başladığı Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde öğrenimine devam etmektedir. Aynı zamanda Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yükseköğretim Araştırmaları Anabilim Dalında Yüksek Lisans eğitiminde tez aşamasındadır.

Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Gençlik ve Spor Hizmetleri Dairesi Başkanlığı Uluslararası Öğrenciler biriminde almaktadır.

2015 yılında Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nün düzenlediği VII. Ulusal Lisansüstü Eğitim Sempozyumu'nda *Yükseköğretimde Hizmet Kalitesinin Ölçülmesi: Sakarya Üniversitesi Örneği* isimli bir bildiri sunmuştur.

E-posta: varolse@hotmail.com